

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SLAV DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
RUS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**KUKRİNİKSLER GRUBUNUN
YARATICILIĞINDA ANTON PAVLOVIÇ
ÇEHOV'UN LİRİK YAPITLARI**

İlsina Kuşaslan

2501140816

Danışman

Prof. Dr.Gönül Üzelli

İstanbul, 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : İLSİNA KUŞASLAN Numarası : 2501140816
 Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : SLAV DİLLERİ VE EDEBİYATLARI / RUS DİLİ VE EDEBİYATI / YÜKSEK LİSANS Danışmanı : PROF. DR. GÖNÜL UZELLI
 Tez Savunma Tarihi : 17.08.2018 Saati : 10:30
 Tez Başlığı : " Kukrniks'ler Yaratıcılığındaki Anton Pavloviç Çehov'un Lirik Yapıtları "

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. GÖNÜL UZELLI		Kabul
2- PROF. DR. EMİNE İNANIR		Kabul
3- PROF. DR. EMİNE ZEYNEP GÜNAL		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. ÖZLEM DENİZ YILMAZ		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ KORHAN KORBEC		

ÖZET

KUKRİNİKSLER GRUBUNUN YARATICILIĞINDA ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV'UN LİRİK YAPITLARI

İLSİNA KUŞASLAN

XIX. ve XX. yüzyılların yetenekli ve başarılı temsilcileri arasında yer alan Rus yazarı Anton Pavloviç Çehov ve Mihail Vasilyeviç Kupriyanov, Porfiriy Nikitiç Kırlov ve Nikolay Aleksandroviç Sokolov gibi ressamlardan oluşan Kukrınıksler grubu, kendi yaratıcılıkları ile büyük başarılar elde ederek, edebiyat ve resmin gelişmesine büyük katkı sağladılar. Sanatçılar ve yazar her ne kadar farklı dönemlerde yaşamış ve birbirlerini tanımamış olsalar da, Kukrınıksler grubunun illüstrasyonları sayesinde yaratıcılıkları bir araya gelmiştir.

Kukrınıksler grubunun sanatsal faaliyetleri, XX. yüzyıl Rus resim sanatında önemli bir yere sahiptir. Sanatçıların karikatür alanındaki uzun süreli ve verimli çalışmaları, mizahın ve hicvin bir arada yer aldığı yapıtlarına eleştirel bir özellik kazandırır. Ayrıca, Kukrınıksler grubunun çalışmalarında gündelik ve sıradan gibi görülen olaylarda derin düşüncelerin ve duyguların gösterilmesi, onların ayırt edici özelliklerini oluşturur. Sanatçılar, suretlerin, ışığın ve küçük detayların betimlemesinin yardımı ile kahramanların ruhsal huzursuzluğunu aktarmayı başarırlar. Kukrınıksler grubunun Çehov'un lirik öyküleri için resmettikleri illüstrasyonlar, yukarıda sözü geçen özelliklere sahip olarak, grubun dikkate değer çalışmaları arasında yer alır. Sanatçılar, yazarın neredeyse tüm yapıtları için illüstrasyonlar betimlediler. Bu çalışmalarda genel olarak mizah öğesine vurgu yapan grup, yazarın *Hüzün (Toska)*, *Vanka*, *Küçük Köpekli Kadın (Dama s sobaçkoy)*, *Asma Katlı Ev (Dom s mezoninom)*, *İyonuç ve Nişanlı Kız (Nevesta)* adlı lirik yapıtları için resmedilmiş çalışmalarında ise ilk defa lirik özelliğe vurgu yaparlar.

Ressamlar bu illüstrasyonlarında, daha önceki çalışmalarında hiç olmayan, insanın iç dünyasına, duygularına, acısına ve psikolojisine dikkat çekmeye başladılar.

Bu nedenle, çalışmamız için Çehov'un lirik öyküleri seçilmiş olup, bu yapıtların içeriği ve Kukrniksler grubunun yaratıcılığına etkileri incelenecektir.

Çalışmanın amaçlarından biri, iki farklı sanat dalı olan edebiyat ve resim alanları arasındaki bağı göstermektir. Bu nedenle, Çehov'un lirik yapıtları için Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş olan illüstrasyonlar ele alınacaktır. Illstrasyonlar yazarın öykülerinden yapılan alıntılarla desteklenerek, iki sanat dalı ve Çehov ile grup arasındaki etkileşim irdelenecek ve yapıtların metinlerle örtüşmesi gösterilecektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise, Türkiye'de bilinmeyen Kukrniksler grubu hakkında bilgi edinilmesine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kukrniksler, Çehov, Çehov'un Lirik ykleri, Edebiyat, Resim.

ABSTRACT

ANTON PAVLOVICH CHEKHOV'S LYRIC STORIES AT THE KUKRYNIKSY'S GROUP ART WORKS

ILSINA KUSHASLAN

Russian writer Anton Pavlovich Chekhov and the Kukryniksy group, consisted of painters such as Mikhail Vasilyevich Kupriyanov, Porfiriy Nikitich Krylov and Nikolai Aleksandrovich Sokolov, involved in the gifted and successful representatives of the XIX. and XX. centuries, makes a great contribution to the development of the literature and painting as obtaining great successes by their own creativities. Though the painters and the writer lived in different periods and do not know each other, their creativities came together due to the illustrations of the Kukryniksy's group.

The art works of the Kukryniksy's group, has an important place in the XX. Century Russian painting art. The long-term and productive studies of the artists in the field of caricature, bring critical feature in their works in which the humour and satire together are involved. Also, in the studies of the Kukryniksy's group, the exhibition of the deep thoughts and emotions in the events which seem daily and ordinary, consisted of their distinctive features. The artists succeed to convey the psychic unrest of the heroes with the help of the description of the semblances, light and small details. The illustrations which the Kukryniksy's group portrays for the lyric stories of Chekhov's stories, are involved in the remarkable studies of the group as having the above mentioned features. The artists describe illustrations for almost all works of the writer. The group which generally lays emphasis on the element of humour, emphasizes the lyric feature for the first time in the portrayed studies of the writer, titled as *Sorrow*, *Vanka*, *Woman with the Small Dog*, *The House with the Mezzanine*, *Ionych* and *the Betrothed Girl*.

The painters in these illustrations, start to attract the attention to the inner world, emotions, pain and the psychology of man which do not exist in his

previous works. For this reason, the lyric stories are selected for our study and the effects of the contents of these works on the creativity of the Kukryniksy's group, shall be examined.

One of the aims of the study is to show the bond between the fields of literature and painting which are two different branches of art. For this reason, for the lyric works of Chekhov, the illustrations which are depicted by Kukryniksy's shall be dealt with. By supporting the illustrations with the quoted passages from the stories, the interaction between the two branches of art and Chekhov and the group shall be scrutinised as well as the overlapping of the works with the texts, shall be shown. And the other aim of the work is its making contribution to getting information about the group of Kukryniksy, which is not known in Turkey.

Key Words: Kukryniksy, Chekhov, Chekhov's Lyric Stories, Literature, Painting.

ÖNSÖZ

Çalışmamızda, XX. yüzyılda yaşamış yetenekli ressamlarından oluşan ve Sovyet resim sanatının gelişmesinde büyük rol oynayan Kukrniksler adlı ressam grubunun yaratıcılığında, XIX. yüzyıl Rus edebiyatının usta yazarı olan A.P. Çehov'un lirik yapıtlarının yansımalarını incelemek amaçlanmıştır. Çalışmamızın konusu üzerine kaynak araştırması yapılırken, Kukrniksler adlı ressamlar grubu ile ilgili Türkiye'de herhangi bir çalışmanın yapılmadığı ve dolayısıyla Türkçe kaynakların yer almadığı görülmüştür. Bu nedenle çalışmamız boyunca Rusça kaynaklardan yararlanılmıştır. Çehov'un biyografisi ve yaratıcılığına dair Türkiye'de pek çok çalışma yer almaktadır, ancak bu konu üzerine araştırma yapılırken de Rusça orijinal kaynakların kullanılması tercih edilmiştir.

Çalışmamızda, Çehov'un lirik öyküleri için ressamlar tarafından betimlenmiş illüstrasyonlar gösterilecek ve metinlerden alıntılarla desteklenerek, edebiyat ve sanat arasında kopmaz bir bağ olduğunun ve bu nedenle birbirlerini bütünülediklerini kanıtlanması amaçlanmıştır. Ayrıca, bir edebi yapıtın ustaca betimlenmiş illüstrasyonlarla tamamlandığı zaman, derin anlamının ve duygusal tarafının daha anlaşılır hale geldiği gösterilmiştir.

Çalışmamızda yer alan Kukrniksler grubunun oluşumunun ve yaratıcılıklarının incelenmesi sonucunda, Türkiye'de bu grubun tanınması konusuna fayda sağlayabileceğimizi ümit etmekteyiz.

Bu çalışmanın konusunun seçiminde, kaynak temininde ve yazımı sırasında karşılaştığım sorunların çözümünde benden yardımını esirgemeyen, önerileriyle destek olan, değerli danışmanım ve hocam Prof. Dr. Gönül Üzelli'ye teşekkürlerimi sunmak isterim. Ayrıca, çalışmanın oluşumu sırasında bana manevi destek gösteren aileme ve eşim Deniz Kuşaslan'a da teşekkürü bir borç bilirim.

İlsina Kuşaslan
2018- İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1920'Lİ YILLARDA SOSYAL YAŞAM VE KUKRİNİKSLER ADLI RESSAMLAR GRUBUNUN ORTAYA ÇIKIŞI

1.1. 1920'lerde Sosyal Ortam ve Kukrınıksler Grubunun Kuruluş Amacı ve Üyeleri.....	5
1.1.1. Mihail Vasilyeviç Kupriyanov (1903-1991).....	6
1.1.2. Porfiry Nikitiç Kırlov (1902-1990).....	9
1.1.3. NikolayAleksandroviç Sokolov (1903-2000).....	12
1.2. Kukrınıksler Grubunun Yaratıcılığı	14
1.2.1. Karikatür Çalışmaları.....	14
1.2.2. Kitap İllüstrasyon Çalışmaları.....	17
1.2.3. İkinci Dünya Savaşı Dönemindeki Çalışmaları.....	19
1.2.4. Savaş Sonrası Dönemin Çalışmaları.....	21

İKİNCİ BÖLÜM
ANTON PAVLOVİÇ ÇEHOV'UN SOSYAL YAŞAMI VE
YARATICILIĞI

2.1. Anton Pavloviç Çehov'un Sosyal Yaşamı.....	24
2.2. Anton Pavloviç Çehov'un Yaratıcılığı.....	31
2.2.1. Çehov'un Lirizmi.....	32
2.2.2. Çehov'un Yapıtlarında Ele Alınmış Konular.....	34
2.2.3. Çehov Öykülerindeki Anlatıcı ve Kahraman	36
2.2.4. Yapıtlarındaki Peyzaj Anlatımları.....	39
2.2.5. Yapıtların Yapısal Özellikleri.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÇEHOV'UN LİRİK ÖYKÜLERİNİN KUKRİNİKLER
GRUBUNUN SANATINA ETKİSİ

3.1. <i>Hüzün</i> Adlı Öykünün İncelenmesi	49
3.1.1. Kukrniksler Grubu Tarafından <i>Hüzün</i> Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyonlar	51
3.2. <i>Vanka</i> Adlı Öykünün İncelenmesi	51
3.2.1. Kukrniksler Grubu Tarafından <i>Vanka</i> Adlı Öykü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon	53
3.3. <i>Küçük Köpekli Kadın</i> Adlı Öykünün İncelenmesi	54
3.3.1. Kukrniksler Grubu Tarafından <i>Küçük Köpekli Kadın</i> Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyonlar	56
3.4. <i>Asma Katlı Ev</i> Adlı Öykünün İncelenmesi	60
3.4.1. Kukrniksler Grubu Tarafından <i>Asma Katlı Ev</i> Adlı Öykü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon	62
3.5. <i>İyonuç</i> Adlı Öykünün İncelenmesi	63

3.5.1. Kukrniksler Grubu Tarafından <i>İyonuç</i> Adlı Öykü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon	66
3.6. <i>Nişanlı Kız</i> Adlı Öykünün İncelenmesi	67
3.6.1. Kukrniksler Grubu Tarafından <i>Nişanlı Kız</i> Adlı Öykü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon.....	68
3.7. Çehov'un Lirik Öykülerinin Kukrniksler Grubunun Sanatına Etkisi.....	69
SONUÇ	71
KAYNAKÇA	76
EKLER	83

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1:** Kukrniksler grubu, Tanya, Tretyakov Galerisi, Moskova, 1942-1947, 159x241 cm., Tuval üzerine yağlı boya. 83
- Resim 2:** Kukrniksler grubu, Novgorod'dan Faşistlerin Kaçışı, Rus Müzesi, Peterburg, 1944-1946, 200x300 cm., Tuval üzerine yağlı boya. 83
- Resim 3:** Kukrniksler grubu, Son, Tretyakov Galerisi, Moskova, 1947-1948, 200x251 cm., Tuval üzerine yağlı boya. 84
- Resim 4:** Kukrniksler grubu, Hüzün, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 84
- Resim 5:** Kukrniksler grubu, Vanka, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 85
- Resim 6:** Kukrniksler grubu, Mektubun Gönderilmesi, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 85
- Resim 7:** Kukrniksler grubu, Anna Sergeyevna, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 86
- Resim 8:** Kukrniksler grubu, Aile ile Birlikte Bir Akşam, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 86
- Resim 9:** Kukrniksler grubu, Oteldeki Buluşma, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 87

- Resim 10:** Kukrniksler grubu, Buluşma, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 87
- Resim 11:** Kukrniksler grubu, Oteldeki Buluşma, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 88
- Resim 12:** Kukrniksler grubu, Anna Sergeyevna'nın Moskova'ya Gelişi, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 88
- Resim 13:** Kukrniksler grubu, Sahilde, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 89
- Resim 14:** Kukrniksler grubu, Anna Sergeyevna'ya Eşinden Gelen Bir Mektup, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 89
- Resim 15:** Kukrniksler grubu, İlk Tanışma, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 90
- Resim 16:** Kukrniksler grubu, Deniz Kenarında, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 90
- Resim 17:** Kukrniksler grubu, Mendirekte Bir Akşam, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 91
- Resim 18:** Kukrniksler grubu, Denizdeki Kayıklar, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 92
- Resim 19:** Kukrniksler grubu, Kızıl Meydan'da, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 92

- Resim 20:** Kukrniksler grubu, Veda, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 93
- Resim 21:** Kukrniksler grubu, Tiyatroda Beklenmedik Karşılaşma, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 93
- Resim 22:** Kukrniksler grubu, A.S. Puşkin'in Anıtının Önünde, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 94
- Resim 23:** Kukrniksler grubu, Misüs ve Ressam, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 94
- Resim 24:** Kukrniksler grubu, İyonıç, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskova, 1954. 95
- Resim 25:** Kukrniksler grubu, Nadya, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, İzogiz, Moskva, 1954. 95

GİRİŞ

“Kukrniksler Grubunun Yaratıcılığında Anton Pavloviç Çehov’un Lirik Yapıtları” konulu çalışmamızda, Çehov’un *Hüzün*, *Vanka*, *Küçük Köpekli Kadın*, *Asma Katlı Ev*, *İyonıç ve Nişanlı Kız* adlı lirik öykülerinin Kukrniksler grubunun yaratıcılığına etkilerini edebiyat ve resim gibi iki farklı sanat dalı arasındaki etkileşim bağlamında incelemek ve edebiyat ve resim sanatı arasındaki bütünleştirici ilişkiyi açıklamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Çehov’un lirik yapıtları için Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş olan illüstrasyonlar ele alınacak ve alıntılarla desteklenerek, yapıtların metinleri ile örtüşmesi gösterilecektir.

Kukrniksler grubunun üyeleri ve yaratıcılığı hakkında Türkiye’de bilgi bulunmaması ve onların XIX. yüzyılın önde gelen yazarlarından biri olan Çehov’un öyküleri için dikkate değer illüstrasyonları betimlemesi, bu konunun seçilmesine neden olmuştur.

Kukrniksler grubu tarafından yaşamın gerçekliğini yansıtan Çehov yapıtlarının resmedilmesi, 1940 yılında başlar. 1941 yılına kadar Kukrniksler grubu Çehov’un erken dönem mizah öyküleri için illüstrasyonlar betimlerler. 1945 yılından itibaren grubunun yaratıcılığında yeni bir dönem başlar. Sanatçılar, mizahtan vazgeçerek, Çehov’un *Hüzün*, *Vanka*, *Küçük Köpekli Kadın*, *Asma Katlı Ev*, *İyonıç ve Nişanlı Kız* gibi lirik öykülerine dikkatlerini verirler. Bu öyküler için betimlenmiş illüstrasyonlarda, insana karşı duyulmaya başlayan özel ilgi, sevgi ve insan psikolojisinin aktarılması gibi özellikler, ilk kez bu çalışmalarda ortaya çıkar. Sanatçılar, bu illüstrasyonlarında Çehov’un üslubunu korumalarına bağlı olarak Çehov’un yapıtlarındaki çağ, kahramanlarının duruşlarını, yüz ifadelerini ve aralarındaki ilişkilerini doğru bir şekilde canlandırmayı başarırlar. Bu nedenlerden dolayı, çalışmamız kapsamında Çehov’un lirik öyküleri seçilerek, Kukrniksler grubunun yaratıcılığındaki etkilerinin gösterilmesine çalışılacaktır.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Türkiye’de bilinmeyen, Kukrniksler grubunun kuruluş amacı ve süreci hakkında bilgi verilecektir. Kukrniksler grubunun oluşumunun hangi şartlar altında geçtiğini göstermek için o dönemin Rusya’sında var olan sosyal ortamdan söz edilecektir.

Kukrniksler grubunun içinde yer alan ressamı tanıtmak amacı ile her üyenin biyografisi, ilk bölümün devamında sunulacaktır. Sanatçıların bir araya gelmesi ve kişilikleri ile ilgili bilgi aktardıktan sonra, grubun yaratıcılığına geçiş yapılacaktır. Kukrniksler grubunun yaratıcılığını ayrıntılı bir şekilde göstermek için ressamların karikatür, kitap illüstrasyon gibi farklı türlerde yapılan çalışmaları ve İkinci Dünya Savaşı sırası ve sonrasında betimlenmiş çalışmalarından söz edilecektir.

Çalışmamız Çehov'un lirik öyküleri ile ilgili olduğundan dolayı, ikinci bölümde yazarın biyografisine ve yaratıcılığına yer verilecektir. Çehov'un yaşamı ve yaşadığı döneme dair Türkiye'de pek çok çalışmanın yapılmış olması dolayısıyla çalışmamızda bu bilgilere kısaca değinilecek ve doğrudan yazarın yaratıcılığına geçiş yapılarak, yazarın lirizmi ve yapıtlarının yapısal özellikleri ile ilgili bilgi verilecektir.

Çehov'un yapıtlarının Kukrniksler grubunun yaratıcılığına yansımalarının göstermesinin amaçlandığı üçüncü bölümde ise öncelikle yazarın *Hüzün*, *Vanka*, *Küçük Köpekli Kadın*, *Asma Katlı Ev*, *Nişanlı Kız* ve *İyonuç* adlı lirik öyküleri içerik bağlamında incelenecektir. Kukrniksler grubunun bu yapıtlar için resmettikleri illüstrasyonlar ve onları destekleyen alıntılara da bu bölüm içinde yer verilerek, edebiyat ve resim sanatının birbirini tamamlama özelliği üzerinde durulacaktır. Çehov'un lirik öyküleri için Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş illüstrasyonların ressamların yaratıcılığını nasıl etkilediğinin açıklanması ile üçüncü bölüm tamamlanarak, sonuç bölümüne geçiş yapılacaktır.

Tezin sonuç bölümünde, Kukrniksler grubunun Çehov'un lirik yapıtları için betimledikleri illüstrasyonlarında elde ettikleri başarılarından ve bu çalışmaların ressamların yaratıcılığının gelişmesine katkıda bulunduğundan söz edilecektir. Bunun dışında, *Hüzün*, *Vanka*, *Küçük Köpekli Kadın*, *Asma Katlı Ev*, *İyonuç* ve *Nişanlı Kız* adlı lirik öykülerini okuduğumuzda, gözümüzün önüne getirdiğimiz kahramanların suretlerinin Kukrniksler grubunun çalışmalarında yer alan betimlemeleri ile karşılaştırılması yapılacaktır. Bu bölüm, yaptığımız çalışmanın hangi amaca ulaştığının açıklanması ile tamamlanacaktır.

Çalışmamızın sonundaki ekler kısmında, önce Kukrniksler grubunun önemli çalışmaları arasında yer alan *Tanya*, *Novgorod'dan Faşistlerin Kaçışı* (*Begstvo*

faşistov iz Novgoroda) ve *Son (Konets)* adlı tablolara yer veilecektir. Devamında ise Çehov'un lirik yapıtları için betimledikleri illüstrasyonlar gösterilerek, çalışmamız tamamlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1920'Lİ YILLARDA SOSYAL YAŞAM VE

KUKRİNİKSLER ADLI RESSAMLAR GRUBUNUN

ORTAYA ÇIKIŞI

Kukrınıksler, Rus karikatür ustalarından ve ressamlarından oluşan bir gruptur. Mihail Vasilyeviç Kupriyanov, Porfiry Nikitiç Kırlov ve Nikolay Aleksandroviç Sokolov bu grubun temsilcileridir. 1920'li yıllarda bir araya gelen bu grubun adı, iki ressamın soyadlarının ilk heceleri (Ku-, Kır-), Nikolay Sokolov'un adının ilk üç harfi (Nik-) ve soyadının ilk harfinin (S) bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.¹

Kukrınıksler grubunun yaratıcılığına Sovyet döneminden bu yana ilgi ve sevgi duyulmaktadır. Ressamların bu kadar tanınmış olmasının nedeni, yapıtlarının ideolojik sanat kalitesinin yüksek olması ve yaratıcılığının çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Kukrınıksler grubu tarafından, Sovyet güzel sanatlarının gelişmesinde büyük rol oynayan önemli yapıtlar yaratılır.²

Yüksek Sanat ve Teknik Atölyeleri'nin (Yüksek Sanat ve Teknik Atölyeleri, 1920 yılında Moskova'da Birinci ve İkinci Devlet Sanat Atölyelerinin birleştirmesi ile kurulan bir okuldur. Rusça, Высшие художественно-технические мастерские, kısaltılmış biçimde ise VHUTEMAS olarak adlandırılır)³ duvar gazetesindeki çalışmaları sırasında, genç ressamlar bir araya gelerek, Kukrınıksler adlı ressamlar grubunu kurmaya karar verirler. Yıllar süren işbirliğinin sonucu olarak değişmez kurallar oluşur. Bunlar, ressamların toplu yaratıcılığını kuran temel ilkeleri de yansıtır. Bu kuralların uygulanmaması grubun her bir üyesinin var oluşunu imkânsız kılar. Grubunun her bir üyesi, kişisel çıkarlarını topluluğun çıkarlarından ayırmamaya çalışır. Her bir sanatçı yaratıcılığındaki üstün yeteneklerini yapıtlarına yansıtır. Karşılıklı yardımlaşma ve birbirlerinden öğrendikleri, Kukrınıksler grubuna kişisel yaratıcılıklarını zenginleştirmeye ve genişletmeye yardım eder. Her birinin yaratıcılığı Sovyet sanatının kendine özgü, ilginç ve zengin bir alanıdır. Otuz yıllık işbirliği bir engel oluşturmadan onların yeteneklerini eksiksiz bir şekilde geliştirmeye

¹ Natalya Sokolova, **Kukrınıksı**, Moskva, Sovetskiy Hudojnik, 1955, s. 5-6.

² Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 3.

³ (Çevrimiçi) <http://www.vkhutemas.ru/vkhutemas>, 1 Kasım 2015.

yardımcı olur. Kukrniksler grubunun temel alanı olan karikatür, onların yaratıcılıklarının temelini oluşturur. Onların her biri tek başına ne kadar çalışırsa çalışsın, bir arada yarattıkları kadar zengin ve ilginç yapıtları tek başlarına yaratmaları imkânsızdır.⁴

1.1. 1920’lerde Sosyal Ortam ve Kukrniksler Grubunun Kuruluş Amacı ve Üyeleri

1920’li yıllardaki Kukrniksler grubunun oluşumu ülkedeki zor ve çelişkili durum ile çakışır. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi tarafından meydana getirilen yenilikler, sanatın tüm alanlarına yavaş yavaş girerek, gelişmeye ve güçlenmeye başlar. Komünist parti iç savaşın zor şartlarına rağmen şehir ve köylerdeki kültür ve eğitim programını düzenlemeye başlar. Gerçekçiliğin gelişmesi, kültürün tüm alanlarındaki yeni proleter kadronun oluşması komünist parti tarafından her türlü şekilde desteklenir. Ülkede Sosyalist düzenin kazanması ve tarihte görülmeven kültür devriminin büyüklüğü en sonunda sanattaki sosyalist gerçekçiliğini de belirler. Yeni sosyalist kültürünün oluşmasını isteyen pek çok yetenekli insan halkın içinden yetişir. Bu insanlar, yeni Sovyet aydın kesimini oluştururlar. Okul yıllarından beri birlikte çalışan Kupriyanov, Kırlov ve Sokolov da bu kişilerdendir. Kukrniksler grubunun yetiştirdikleri işçi çevresi, yerel işçi atölyelerde aldıkları ilk sanat eğitimi, bütün bunlar sanat görüşlerinin gelişmesinde sanata karşı biçimci eğilime yabancı olan sağlıklı bir davranışın benimsemesinde büyük bir rol oynar.⁵

Sanat, eşi görülmemiş boyutlardaki sorunları çözerek, halkın büyük zaferini ve özgürlükçü emekçi insanların iç güzelliğini yansıtır. Sovyet idealizmi ile dolu olan sanat, ülkede sürdürülen mücadelede önemli bir rol oynar. Genç sanatçılar, Sovyet kültürünün ilerici olgularından ilham alır.⁶

VHUTEMAS okulu, Kukrniksler grubunun eğitim gördükleri yıllarda büyük kargaşa içindedir. 1920’li yılların başlarında VHUTEMAS’ın öğretim metotlarında

⁴ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 5-6.

⁵ **A.e.**, s. 14-15.

⁶ Boris Yefimov, Mark İyoffe, “Kukrniksı”, (Çevrimiçi) <http://art.sovfarfor.com/izobrazitelnoe-iskusstvo/kukryniksy>, 20 Mayıs 2016.

biçimci yaklaşımlar egemen olur. Sanatçılar, gerçekçiliğe sempati duyan diğer öğrenciler gibi, bu duruma olumsuz tepki gösterirler. 1923 yılına doğru durum biraz düzelir ve öğrencilerin çalışmaları daha gerçekçi olmaya başlar. Ancak biçimci öğretimin etkisi hala güçlü bir şekilde devam eder. VHUTEMAS'ın ilerici gençliği de, biçimci öğretime karşı mücadelesini duvar gazetesinin sayfalarında sürdürmeye devam ettirmektedir. Kupriyanov, Krılov ve Sokolov daha etkili olabilmek için bir araya gelir ve Kukrniksler adlı grubu kurarlar. Okuldaki mücadeleyi destekleyerek, duvar gazetesinde artık üçü bir arada çalışmalarına devam etmeye başlarlar. Kukrniksler grubunun bu konu ile ilgili eleştirel çalışmaları da önemli bir rol oynar. Ressamların VHUTEMAS'ın duvar gazetesinin hazırlanması, karikatürlerin resmedilmesi, *Petruška* adlı kukla tiyatrosunun kurulması gibi okulun diğer sosyal faaliyetlerine etkin katılımı, onların daha sonraları süreli yayınlardaki işbirliğinin karakterini belirler.⁷

Yaşamın gerçekliğini betimleme isteği olan Kukrniksler grubu, okul dışında da çalışıp, buldukları ortamın bıraktığı izlenimleri çalışmalarına yansıtır.⁸

1.1.1. Mihail Vasilyeviç Kupriyanov (1903-1991)

Mihail Vasilyeviç Kupriyanov, 8 Ekim 1903 yılında Privoljye bölgesindeki Volga nehrinin kıyısında bulunan Tetüşi (günümüzde Tataristan Cumhuriyeti içinde Kazan ve Ulyanovsk şehirleri arasında bulunmaktadır)⁹ adlı küçük bir şehirde doğar. Beş bin kişilik bir nüfusa sahip olan bu şehir çok sakin bir yerdir. Ekim devriminden sonra ülkenin tamamında olduğu gibi Tetüşi'de de büyük değişiklikler olur. Kültür merkezleri açılmaya, amatör sanat toplulukları ve yerel gazeteler ortaya çıkmaya başlar.¹⁰

Kupriyanov, erken yaşlarından itibaren resim yapmaya başlar. Profesyonel aktörlerin Tetüşi'ye gelmesi şehir için büyük bir olay olur. Oyuncuların sahneye çıktıkları tiyatrodaki Kupriyanov'un görevli olarak çalışması, ressama aktörleri resmetme olanağını sağlar. Böylece, sanatçı resim sanatına doğru yavaş yavaş

⁷ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 17-18.

⁸ Natalya Sokolova, **a.g.e.**, s.9.

⁹(Çevrimiçi) <http://tetushi.tatarstan.ru/rus/about.htm>, 1 Kasım 2015.

¹⁰ Kukrniksı, **Vtroyom**, Moskva 1975, Sovetskiy Hudojnik, s. 14.

yaklaşmaya başlar. Bir süre sonra tiyatronun ressamının Kupriyanov'a dekorların çizimini birlikte yapma teklifi, onu gerçek bir ressam olma kararı almasını teşvik eder. Sanatçı, yerel müzeye gitmeye başlayıp, orada Boris Mihayloviç Kustodiyev'in, Aleksandr Fyodoroviç Gauş'un ve diğer ressamların sergilenen yapıtlarını ve müzenin kütüphanesinde *Apollo (Apollon)* ve *Eski Yıllar (Stariye godı)* adlı dergileri inceler. Kısa bir süre sonra Kupriyanov'un katıldığı Tetüşi'deki amatör ressamlar yarışmasında genç sanatçının sulu boya tekniği ile yaptığı peyzaj birinciliğini kazanır. Bu olay Kupriyanov'un kaderinde önemli bir rol oynar.¹¹

1917 yılındaki Ekim devrimi, alışılmış bütün yaşam tarzını değiştirerek, Kupriyanov'un çocukluğunun sona ermesine neden olur.¹² Kupriyanov para kazanmak için Orta Asya'ya kömür ocağına işçi olarak gitmeye karar verir ve Taşkent'e ulaştıktan sonra maden bölümünde çalışmaya başlar. Birkaç ay sonra bölüm amirlerinden biri, gencin resim yapma yeteneğine sahip olduğunu öğrenip, onu yerel yatılı sanat okuluna gönderir. Kupriyanov burada sanat eğitimi alır. Sanatçı, okuldaki diğer başarılı öğrenciler ile birlikte Peterburg'taki Sanat Akademisine gönderilir. Peterburg'a gitmeden önce Moskova'ya uğrar ve Taşkent'ten daha önce gelen diğer arkadaşları ile orada buluşur. Bu buluşmadan sonra arkadaşlarının önerisi üzerine Kupriyanov ve onunla birlikte gelen diğer öğrenciler Peterburg'a gitmekten vazgeçerler. Bunun yerine Moskova'daki VHUTEMAS'ın sınavlarını kazanarak burada eğitim görmeye karar verirler. Kupriyanov, yaptığı çalışmalar sayesinde, giriş sınavlarına hiç girmeden VHUTEMAS'ın Grafik bölümüne girmeyi başarır. Nikolay Nikolayeviç Kupreyanov ve Pyotr Vasilyeviç Mitüriç gibi seçkin Sovyet grafik sanatçıları onun eğitmenleri olur. Kupriyanov, bu eğitmenlerin onun bütün yaratıcılık yaşamını derinden etkilediklerini düşünmektedir.¹³

Kupriyanov, çalışmalarını sadece okul içinde sınırlandırmayarak dışarıda bile resim yapmaya devam eder.

¹¹ A.e., s. 15-16.

¹² Natalya Novikova, "Mihail Kupriyanov 'Ku' iz Kukrniksov", (Çevrimiçi)
http://bagira.guru/index.php?option=com_content&Itemid=543&id=554&view=article,
2 Kasım 2015.

¹³ Kukrniksı, a.g.e., s. 15-17.

1922 yılında tifüs hastalığına yakalanır ve Moskova'daki Basmannaya hastanesinde tedavi görür.

Sanatçı, VHUTEMAS okulunun duvar gazetesini incelerken karikatürler görür ve daha sonra onları resmeden Porfiriy Nikitiç Kırlov ile tanışma olanağı bulur. Kupriyanov, Kırlov ile yakın arkadaş olur ve bundan sonra birlikte çalışmaya başlarlar. Kupriyanov ve Kırlov, sadece güzel sanatlar ile ilgilenmezler, bunun yanı sıra 20'li yıllarda tanınan *Mavi Bluz (Sinyaya bluza)* adını taşıyan Sovyet propaganda tiyatro grubunun sahnelemelerinin yöneticiliğini de yaparlar. Rus şairi Vladimir Vladimiroviç Mayakovski'nin şiirleri ile sahneye çıkarlar. Daha sonraları, duvar gazetesinin yazı kuruluna grafik bölümü öğrencisi Nikola Aleksandroviç Sokolov gelir ve resmettiği karikatürleri yanında getirir. Sokolov'un çalışmaları herkes tarafından büyük bir beğeni toplar. Böylece, üç ressam bir arada çalışmaya ve resimlerini "Kukrniks" olarak imzalamaya başlar. Profesörlerin ve öğrencilerin karikatürleri, çalışmalarının çoğunu oluşturmaktadır.¹⁴

Anatoliy Vasilyeviç Lunaçarski, Sergey Mihayloviç Ayzenshtayn, Vsevolod Emilyeviç Meyerhold, Gennadiy İgoreviç Gladkov, Aleksandr İlyiç Bezymenski, Konstantin Sergeyeviç Stanislavski ve İgor Emmanuyiloviç Grabar gibi sanatçıların karikatürleri, Kupriyanov'un mezuniyet tezinin konusu olur. Çalışmadaki tüm karikatürler farklı litografi tekniklerinde yapılır. 1929 yılında Kupriyanov VHUTEMAS grafik bölümünden başarıyla mezun olur ve aynı yıl sanatçı, Meyerhold tiyatrosunda Mayakovski'nin *Tahtakurusu (Klop)* adlı masalsı komedisi için kostümleri ve sahne dekorlarını tasarlar.¹⁵

Kupriyanov, yıllar boyunca birçok kez yurtiçi ve yurtdışındaki sergilerde farklı tür çalışmalar sergiler. Kukrniksler grubundan ayrı betimlenmiş resimlerde, sanatçı bir ozan ve lirik şair olarak karşımıza çıkar. Peyzaj, sanatçının resim sanatının en sevdiği türü olur. Onun yardımıyla ressam doğanın güzelliğini ve büyüleyici gücünü kavradığına inanmaktadır. Bir peyzaj ressamı olarak Kupriyanov,

¹⁴ A.e., s. 11-18.

¹⁵ Pavel İn, "Hudojnik-Kukrniks Mihail Kupriyanov", (Çevrimiçi)
<http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/890-kupriyanov.html>, 2 Kasım 2015.

kendi resimlerinde doğanın eşsiz imajını yansıtır. Yurtdışı seyahatleri sırasında resmedilen Paris, Roma ve Venedik peyzajlarında her şehir, bütün tarihi mimari görkemi ile betimlenir.¹⁶

Kupriyanov, yaşamı boyunca benzeri olmayan, günümüze kadar güncelliğini kaybetmeyen muazzam sanat yapıtları yaratır. Sanatçının bireysel yaratıcılığının temel özelliği, gözlem gücü ve yapıtların ince lirizminden oluşur.¹⁷

1977 yılında Kupriyanov'u derinden etkileyen bir olay meydana gelir. Karısı Lidiya, birçok insanın katili olan Andrey Yevseyev tarafından vahşice öldürülür. Acıdan deliye dönen Kupriyanov bütün bağlantılarını ve tanıdıklarını devreye sokup, polisi yoğun çalışmalara başlatır ve sonuçta Yevseyev yakalanır. Ressam her şeye rağmen çalışmaya devam eder ama gücü günden güne azalır. Kupriyanov, 11 Kasım 1991 de vefat eder ve Novodeviçi mezarlığına defnedilir.¹⁸

Kupriyanov, güzel sanatların gelişmesindeki üstün hizmetlerinden dolayı Stalin ve Lenin Nişanlarına, Sosyalist Emek Kahramanı ve SSCB Milli Ressamı unvanlarına, İlya Repin adını taşıyan RSFSR (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) Devlet Ödülüne, 1. Derece İkinci Dünya Savaşı Nişanına layık görülür.¹⁹

1.1.2. Porfiriy Nikitiç Krılov (1902-1990)

Porfiriy Nikitiç Krılov, 9 Ağustos 1902 yılında günümüzde Tula bölgesinde bulunan Şelkunovo köyünde, kurşun fabrikasında çalışan bir işçi ailesinin evinde dünyaya gelir. Kendi izlenimlerini boya yardımı ile kâğıda aktarma hevesi küçük yaşlarında ortaya çıkar. Resme karşı olan ilgisi babası ve usta bir metal oymacısı olan dedesi tarafından desteklenir.²⁰

¹⁶ "Mihail Vasilyeviç Kupriyanov", (Çevrimiçi) http://www.people.su/60880_2, 3 Kasım 2015.

¹⁷ Pavel İn, "Hudojnik-Kukrniks Mihail Kupriyanov", **a.g.e.**

¹⁸ Natalya Novikova, "Mihail Kupriyanov 'Ku' iz Kukrniksov", **a.g.e.**

¹⁹ "Mihail Vasilyeviç Kupriyanov", **a.g.e.**

²⁰ Kukrniksı, **a.g.e.**, s. 28.

1913 yılında kızıl²¹ hastalığından annesini, kız kardeşini ve iki abisini kaybeder. Krılov, babası ve iki ağabeyleri ile birlikte hayatta kalır.

Krılov, ressamlar ve resim sanatını sevenlerinin katılımı ile *Gerçekçi Okulda* (*Realnoye Uçilişçe*, ilk kez Almanya’da XVIII. yüzyılın ortasında, Rusya’da ise 1872 yılında Realnoye Uçilişçe adı altında ortaya çıkan bir okuldur)²² düzenlenen bir sergiye kendi çalışmaları ile katılır. Krılov’un resimlerine jürinin ilgisiz kalması onun bir ressam olma arzusunu daha da güçlendirir.²³

1919 yılında gündüzleri kurşun fabrikasında çalışmaya başlar. Akşamları ise fabrikadaki güzel sanatlar stüdyosuna gider. Güzel sanatlar stüdyosunun üyeleri, propaganda afişleri ve onların montajını yapmaktadırlar.²⁴

1920 yılında, yanına çalışmalarını alarak Moskova’ya gitmeye karar verir. Krılov, yola çıkmadan önce, ressam Pyotr Dmitriyeviç Pokarjevski’den VHUTEMAS’ta öğretim üyesi olan Aleksandr Aleksandroviç Osmiyorkin için bir mektup alır. Krılov, Moskova’da Osmiyorkin ile buluşur. Osmiyorkin’de iyi bir izlenim bırakan genç sanatçının çalışmaları, Konstantin Nikolayeviç İstomin ve Vladimir Andreyeviç Favorski gibi Sovyet güzel sanatlar ustalarından da takdir alır. 1921 yılında VHUTEMAS’ı kazanan Krılov, öğrenimine ikinci sınıftan Osmiyorkin stüdyosundan başlar. Sonraki yıllarda Aleksandr Vasilyeviç Şevçenko’da eğitimine devam eder.²⁵ Şevçenko hakkında Krılov şöyle der: “*Aleksandr Vasilyeviç stüdyosunda ben sulu boyayı sevdim; onun önerileri bana resim sanatının bu türünü öğrenmeme yardım etti*”.²⁶

²¹ (Çevrimiçi) <http://medportal.ru/enc/pediatrics/childinfection/4>, 4 Kasım 2015.

²² “Bolşaya sovetkaya entsiklopediya” (Çevrimiçi) <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/126556>, 4 Kasım 2015.

²³ Kukrniksı, **a.g.e.**, s. 39.

²⁴ **A.e.**, s. 40.

²⁵ Pavel İn, “Porfiry Krılov”, (Çevrimiçi) <http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/629-krilov.html>, 5 Kasım 2015.

²⁶ Kukrniksı, **a.g.e.**, s. 46.

Sanatçı, VHUTEMAS'ı kazandıktan kısa bir süre sonra Kupriyanov ile tanışır, 1923 yılında ise Sokolov'un da aralarına katılmasıyla "Kukrniksler" adlı grubu kurarlar.²⁷

Krılov'un bireysel yaratıcılığı onun Kukrniksler grubundaki işine paralel olarak gelişir. Ressamın, peyzaj, natürmort, portre gibi resim sanatının farklı türlerinde ve Sovyet yaşam tarzını anlatan çalışmaları mevcuttur. Peyzajlar ve natürmortlar, İsaak Levitan ve Konstantin Korovin yaratıcılıklarından gelen Rus empresyonizminin etkisinde betimlenir. Krılov'un resim sanatı alanındaki yeteneği en çok çiçek resimli natürmortlarda kendini gösterir. Ressam, bu tarz çalışmalarında tonların bütün renk zenginliğini ve onların geçiş inceliğini yansıtmayı başarır. 1968 yılına ait olan *Leylak (Siren)* adlı natürmort çalışması bunun kanıtıdır.²⁸

Krılov, sanat sergilerinin sürekli katılımcısı olur. 1945 yılında Rusya peyzaj resim sanatı yarışmasında *Oka Nehri Üzerindeki Taş Ocağı (Kamenolomnya na Oke)* adlı çalışması ile ödül alır.²⁹

1945 yılında mahkeme salonunda Nürnberg davası sırasında betimlenmiş suçluların resimleri, *Terasta Kahvaltı (Zavtrak na terrase)*, Nataşa Kupreyanova, ressam Yuon, Kore dansçısı An Son Ki ve Sovyet ressamı Vasili Vasilyeviç Poçitalov'un portreleri Krılov'un en önemli portre çalışmalarıdır.³⁰

Krılov, 31 Ağustos 1972 tarihli SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumunun kararnamesi ile Sovyet güzel sanatlarının gelişmesindeki üstün hizmetlerden dolayı Lenin Nişanı ve "Orak Çekiç" altın madalyasının verilmesi ile birlikte Sosyalist Emek Kahramanı unvanına layık görülür. Aynı zamanda, Krılov SSCB Sanat Akademisinin asli üyesi (1947), SSCB Halk Ressamı İlya Repin adını taşıyan RSFSC (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) devlet ödülünün sahibidir.³¹

²⁷ Sergey Kargapoltsev, "Porfiriy Krılov", (Çevrimiçi) http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=10672, 5 Kasım 2015.

²⁸ Sergey Kargapoltsev, "Porfiriy Krılov", **a.e.**

²⁹ Pavel İn, "Porfiriy Krılov", **a.g.e.**

³⁰ **A.e.**

³¹ Sergey Kargapoltsev, "Porfiriy Krılov", **a.g.e.**

Krılov, 15 Mayıs 1990 yılında Moskova'da vefat eder ve Novodeviçi mezarlığına defnedilir.³²

1997 yılında Tula'da Kırlıov'un adını taşıyan ve ressamın binden fazla yapıtının yer aldığı, sanat mirasını bulunduran bir müze açılır.³³

1.1.3. Nikolay Aleksandroviç Sokolov (1903-2000)

Nikolay Aleksandroviç Sokolov, 8 Temmuz 1903 yılında Tsaritsino köyünde (1960 yılından itibaren Moskova şehrinin Güney İdari Bölgesidir)³⁴ bir tüccar ailede dünyaya gelir. Altı kardeşin en büyüğü olan Sokolov, erken çocukluk yaşlarından itibaren resim yapmaya başlar. Resim tutkusundan dolayı Sovyet ressamı ve grafik ustası Vasiliy Nikitiç Meşkov'un özel okuluna götürülür, ancak yaşı çok küçük olduğundan dolayı okula kabul edilmez.³⁵

1919 yılında Sokolov, annesi ve kardeşleri ile birlikte geçirdikleri yangından sonra evsiz kalır ve 1920'de Rıbinsk şehrine taşınmaya karar verirler.³⁶

Rıbinsk'te Sokolov Su Taşıtları Genel Müdürlüğünde sekreter olarak çalışmaya başlar ve aynı zamanda *Proletkult'un* ("proletarskaya kultura" sözcüğünden oluşturulmuş birleşik sözcüktür. Sovyetler Birliği'nde 1917-1925 yılları arasında tamamen proleteryaaya ait olan burjuva etkisine karşı bir sanat oluşturmak amacıyla ortaya çıkan bir harekettir)³⁷ güzel sanat stüdyosuna gider. Burada resim sanatı ile ilgili mesleki yatkınlıklar edinir. O zamanlardan itibaren bütün toplumsal girişimlere büyük bir merakla yaklaşmaya başlar. Amatör sanatçıların tiyatro oyunları için sahne dekorlarını tasarlar, güzel sanatlar stüdyosunun yöneticisine afişler, reklamlar ve bildiriler gibi basım ürünlerinin yapımında yardım eder.³⁸

³² A.e.

³³ A.y.

³⁴ "Tsaritsino Muzei-Zapovednik", (Çevrimiçi) <http://www.tsaritsyno-museum.ru/>, 7 Kasım 2015.

³⁵ Kukrniksi, a.g.e., s. 49.

³⁶ A.e., s. 50-51.

³⁷ "Fundamentalnaya elektronaya biblioteka", (Çevrimiçi) <http://feb-web.ru/feb/litenc/encyclop/le9/le9-3091.htm>, 8 Kasım 2015.

³⁸ Pavel İn, "Nikolay Sokolov", (Çevrimiçi) <http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/1014-sokolov.html>, 8 Kasım 2015.

1923 yılının Temmuz ayında Moskova'ya gider ve VHUTEMAS'ın sınavlarını kazanarak grafik bölümüne kabul edilir. Sokolov'un Rıbinsk'teki güzel sanat stüdyosundan karikatüre olan sevgisi VHUTEMAS'taki öğrencilik yıllarında da devam eder. Sokolov, resmettiği karikatürleri ile birlikte VHUTEMAS okulunun duvar gazetesinin yazı kuruluna gelir ve orada Kupriyanov ve Krılov ile tanışır. Kısa bir süre içinde üçü yakın arkadaş olur ve birlikte "Kukrniksler" adlı grubu kurarlar.³⁹

1929 yılında Sokolov, Sovyet yazarı Maksim Gorki ve Sovyet Eğitim Komiseri, yazar, devrimci olan Anatoliy Vasilyeviç Lunaçarski'nin porteleri ve *Mahnovşçina* (1918-1921 yılları arasında Rusya'daki İç Savaş sırasında Ukrayna bölgesinde kurulmuş ve başında Nestor Mahno'nun olduğu anarşist hareketidir. Mahnovistler, bu hareketin içinde yer alan, burjuva egemenliğinin baskıları ve Sovyet iktidarı ile savaştan köylüler ve işçilerdir)⁴⁰ konusu olan otolitografya dizisinden oluşan tez çalışmasının savunmasını yaparak, VHUTEMAS'tan mezun olur.⁴¹

Sokolov, 20 Temmuz 1973 tarihli SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumunun kararnamesi ile Sovyet güzel sanatlarının gelişmesindeki üstün hizmetlerinden dolayı Lenin Nişanı ve "Orak Çekiç" altın madalyasına layık görülür.⁴²

Sokolov, yaşamının son günlerine kadar olağanüstü yeteneği ile resim yapmaya devam eder. 1947 yılından itibaren SSCB Sanat Akademisinin üyesi olan Sokolov, doksan beşinci yaş gününde *Ezberre Yapılan Taslaklar (Nabroski po pamyati)* adlı kitabını yayımlar.⁴³

Sokolov, 15 Nisan 2000 yılında başarısız geçen ameliyat sonrası Moskova'da vefat eder ve arkadaşları Kupriyanov ve Krılov'un yanına defnedilir.⁴⁴

³⁹ Kukrniksı, **a.g.e.**, s. 54-67.

⁴⁰ (Çevrimiçi) <http://bse.sci-lib.com/article074554.html>, 9 Kasım 2015.

⁴¹ Kukrniksı, **a.g.e.**, s. 69.

⁴² Sergey Kargapoltsev, "Sokolov Nikolay Aleksandroviç", (Çevrimiçi) http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=9056, 9 Kasım 2015.

⁴³ Sergey Kargapoltsev, "Sokolov Nikolay Aleksandroviç", **a.e.**

⁴⁴ Pavel İn, "Nikolay Sokolov", **a.g.e.**

1.2. Kukrniksler Grubunun Yaratıcılığı

Kukrniksler grubunun yaratıcılığı, çeşitliliği nedeniyle şaşırtmaktadır. Ressamlar, resim, karikatür ve kitap illüstrasyonun yanı sıra portre ve heykel üzerinde de çalışarak, sanatın her türünde üstün başarı elde etmeyi başarırlar. Konuların güncelliği, ideolojik yönelimi ve sanat dilinin sade olması, Kukrniksler grubunun yapıtlarının değerini oluşturur ve onları geniş seyirci ve okuyucu kitlelerinin anlayabileceği hale getirir.⁴⁵

Kukrniksler grubu, sanat eleştirmenlerinin dikkatlerini ilk andan itibaren çeker. 1926 yılından itibaren süreli yayınlarda sanatçıların yeni yapıtlarından söz edilir ya da onların yaratıcılığına genel olarak değinilen yazılar yayımlanır.⁴⁶

Kukrniksler grubu hakkında bol miktarda yazı yazılmasına rağmen, onların yaratıcılığı henüz tam aydınlatılmamış durumdadır. Ressamların yaratıcılığının ayrı alanlarının gelişmesine adanmış olan bilimsel araştırmalarının dışında, hala ayrıntılı monografisi yayımlanmamıştır.⁴⁷

1.2.1. Karikatür Çalışmaları

Karikatür, edebi yapıtlar için yapılan illüstrasyonlar ve resim sanatından oluşup, bu yaratıcılığa büyük özgünlüğünü kazandıran zor etkileşimi, araştırmacılar için büyük bir ilgi uyandırmakta ve genel olarak güzel sanatlar için önemli olan bir dizi ilginç sorunları ortaya koymaktadır.⁴⁸

Kukrniksler grubunun süreli yayınlarda çalışması, onların okul yıllarındaki sanatlarının oluşmasında önemli bir etken olur. Başta okul duvar gazetesinin hazırlanması ile sınırlı olan ressamaların faaliyet alanı yavaş yavaş büyüyerek, yeni biçimler almaya başlar. Kukrniksler grubu daha oluşmadan, ressamlardan her birinin çeşitli dergilerde karikatür çalışmaları mevcuttur. 1924 yılında *Moskova Yayıncısı* (*Moskovskiy peçatnik*) adlı dergide Kırlov ve Kupriyanov'un imzalı resimleri

⁴⁵ Boris Yefimov, Mark İyoffe, "Kukrniks", a.g.e.

⁴⁶ Galina L. Demosfenova, a.g.e., s. 3.

⁴⁷ A.e., s. 7.

⁴⁸ A.e., s. 8.

bulunur, daha sonraki sayılarında ise ortak çalışmaları ortaya çıkar. Aynı yıl içinde Krılov *Sivri Sinek (Komar)* dergisinde, Sokolov ise *Vardiyada (Na vahte)* gazetesinde ve *Timsah (Krokodil)* dergisinde çalışır. 1925 yılında Krılov ve Kupriyanov'un *İşçi-Köylü Muhabiri (Raboçe-krestyanskiy korrespondent)*, Sokolov ve Krılov'un ise *Tanrıtanımaz (Bezbojnik)* dergilerinde karikatürleri yer alır. Ressamların *İşçi-Köylü Muhabiri* dergisindeki çalışmalarına özel bir önem verilir. 1925 yılından itibaren Kupriyanov ve Krılov'un önce karikatür, sonra ise illüstrasyon ortak çalışmaları ortaya çıkmaya başlar. 1925 yılında *Komsomoliya* dergisinin Aralık sayısında ressamların *Komsomol Edebiyatının Plenumu (Plenum komsomolskoy literaturı)* adlı ilk ortak karikatürü yer alır. Bu çalışmanın ortaya çıkışı, Kukrniksler grubunun işbirliğinin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu dergide ressamlar tarafından edebi konulu karikatürler ve küçük öyküler için illüstrasyonlar betimlenir.⁴⁹ Şair Aleksandr Bezımenski, Kukrniksler grubunun karikatür çalışmalarının etkisi hakkında şöyle der: “*Komsomoliya dergisine çok başlı Kukrniksa girmiş ve birçok insanın yaşamını olumsuz etkilemiştir*”.⁵⁰

İşçi-Köylü Muhabiri dergisi üzerinden Kukrniksler grubunun sanat ve edebiyatta parti çizgisini çizen *Gerçek (Pravda)* yayınevi ile ilk yaklaşması olur. Sanatçıların *İşçi-Köylü Muhabiri* dergisindeki çalışması, ressamların sanatına ciddi siyasi görevler yükleyerek, onların gerçekçilik tutumunu korumalarına yardımcı olur. Karikatürler, ressamların dergideki ilk çalışma yıllarında betimlenir.⁵¹

İşçi ve köylü muhabirler hareketini eleştiren karikatürler dışında, *İşçi-Köylü Muhabiri* dergisinde onların yaşamını anlatan öyküler için de birçok resimler betimlenir.⁵²

1926 yılından itibaren ressamların *Edebi Görev Başında (Na literaturnom postu)* dergisi ile uzun bir iş birliği başlar. Kupriyanov, Krılov ve Sokolov'un buradaki çalışması, uzun süreliğine yapıtlarının temel konularını belirler ve bu

⁴⁹ A.e., s. 20-22.

⁵⁰ Mihayil Afonin, “Kukrniksi”, *Smena*, No: 10, Moskva 1932, Komsomolskaya Pravda, s. 19.

⁵¹ Boris Yefimov, Mark İyoffe, “Kukrniksi”, a.g.e.

⁵² Galina L. Demosfenova, a.g.e., s. 24.

yaratıcılığın oluşmasında büyük bir rol oynar. Dergi için sanatçılar tarafından resmedilen karikatürler, edebiyattaki diğer akımlar ile mücadele ederler.⁵³

Kukrniksler grubu, edebiyat konularının yanı sıra karikatür çalışmalarında çeşitli yaşam bozukluklarını, alkolizmi, küçük burjuva zihniyetini, edepsizliği, dinsel önyargıyı eleştirirler. 1928 yıllarında sinemadaki ciddi eksikliklerini açığa çıkaran, Sovyet ressamlarının yapıtlarındaki biçimcilik ve Batı biçimci sanatına hayranlık duyan bazı eleştirmenler için betimlenmiş çalışmaları ortaya çıkar.⁵⁴

Şüphesiz, Kukrniksler grubunun hiciv tarzında karikatür yapan ressamlar olarak çalışmalarında Mayakovski'nin büyük bir etkisi vardır. 1928 yılında sanatçılar Mayakovski'nin isteği üzerine *Tahtakurusu* adlı masalsi komedi için sahne tasarımını yaparlar. 1929 yılında ise sanatçılar aynı komedi için suluboya tekniği ile yapılmış eskiz serisini betimlerler. Bu, ressamların sahne için yaptıkları en başarılı ve çarpıcı çalışmalarından biri olur.⁵⁵

Kukrniksler grubunun yaratıcılığı çağın ruhuna tamamen uyum sağlamaktadır. *Ürün Kaldırma-Düşman Üzerine Korkunç Vuruş (Uboraka urojaya — Grozny udar po vragu)*, *Kulakı Bir Sınıf Olarak Tasfiye Edelim (Uniçtojim kulaka kak klass)*, *Alçak Bürokrat Sovyet Kadrosunu Kirletti, İşçi Sınıfı, Onu Kov! (Gad-bürokrat zasoril sovetskiy apparat, goni ego von, raboçiy otrjad!)* gibi karikatürler, grubun önemli çalışmaları arasında yer alır. 1930-1931 yıllarında siyaset konulu karikatürlerin, birkaç çocuk kitabı için illüstrasyonların betimlenmesi ile ressamların yaratıcılıklarında çeşitlilik artmaya başlar.⁵⁶

1932 yılına kadar Kukrniksler grubunun sanatında ön planda olan karikatürler, birçok olumlu özelliklerin yanı sıra, gereksiz ayrıntılarla fazla doldurulması gibi bazı olumsuz yönlere de sahiptir. Bir yandan, ayrıntıların fazlalığı

⁵³ Natalya Trubinovskaya, "Kukrniksı iz Vhutemasa", (Çevrimiçi) <http://www.chronoton.ru/past/bio/kukrniksy>, 20 Mayıs 2016.

⁵⁴ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 26.

⁵⁵ Natalya Sokolova, **a.g.e.**, s.10.

⁵⁶ Natalya Trubinovskaya, "Kukrniksı iz Vhutemasa", **a.g.e.**

seyircinin dikkatini karikatürün ana konusundan uzaklaştırır, diğer yandan ise gerçekçilikten kopma tehlikesine yol açar.⁵⁷

Kukrniksler grubunun siyasal görüş ufuklarının genişlemesi, yapıtlarında konularının çeşitlendirilmesi ve derinleşmesi, onların gerçekçilik tutumuna sadık kalmalarına yardımcı olup, sonraki süreçte sanatlarının gelişmesini sağlar.⁵⁸

1.2.2. Kitap İllüstrasyon Çalışmaları

Kukrniksler grubunun ilk illüstrasyon çalışmaları, onların okul duvar gazetesinde çalıştıkları dönemi kapsar. Ressamlar, Sovyet gerçekliklerini anlatan kısa öyküler ve denemeler için betimledikleri çalışmalarında Sovyet halkının yaşamını bütün ayrıntılarıyla canlandırırlar.⁵⁹

İlk Mektuplar (Pervaya korrespondetsiya), Mihail Şolohov'un *Mavi Bozkır (Lazorevaya step)*, Nikolay Vladimirski'nin *Gulko ve Oğlu Hakkındaki İlk Türkü (Pervaya pesnya o Gulko i ego sınıye)* manzum öyküsü için betimlenmiş resimler, 1926 yılına ait olan ve en çok ilgi çeken illüstrasyonlar arasında yer almaktadır. 1927 yılında *Kovalama (Pogonya)* ve *Dişi Çaylak (Korşuniha)* adlı öyküler için resmedilmiş illüstrasyonlar ise *İşçi-köylü Muhabiri* dergisinde yayımlanır. Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş doğa resimleri, bu illüstrasyonlara derin bir anlam katarak, onları ilginç yapar.⁶⁰

İlya İlf ve Yevgeniy Petrov'un *On İki Sandalye (Dvenadtsat stulyev)* adlı romanı, Kukrniksler grubunun resmettikleri ilk kitap olur.⁶¹

24 Ağustos 1931 yılında Kukrniksler grubu Aleksey Maksimoviç Gorki ile tanışırlar. Ressamların yazar ile verimli işbirliği, onların sanatlarının gelişmesinde önemli bir rol oynar. Kukrniksler grubunun Gorki ile tanışması, ressamların

⁵⁷ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 30.

⁵⁸ Natalya Sokolova, **a.g.e.**, s.12.

⁵⁹ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 25.

⁶⁰ **A.e.**, s. 26-28.

⁶¹ Vitaliy V. Abakumov v.d., **Kukrniksi. Sobraniye proizvedeniy v 4-h tomah, C.I.**, Moskva, İzobrazitelnoye iskusstvo, 1988, s.27.

sanatlarının gelişmesine ve onların kendilerini klasik yapıtların resimleyicileri olarak bulmasına yardımcı olur. 24 Nisan 1932 yılında Gorki'nin girişimiyle sanatçıların çalışmalarının ilk sergisi düzenlenir. Sergide *Eski Moskova (Staraya Moskva)* adlı ünlü karikatürler dizisi, iç savaş konulu ilk resimler ve tiyatro sahnelemeleri için betimlenmiş çalışmalar yer alır.⁶²

1932-1933 yıllarında Kukrniksler grubu, Gorki'nin Rusya'da 1890'lı yıllardan başlayan ideolojik-toplumsal mücadelesini ve 1905 yılındaki devrimi anlatan *Klim Samgin'in Yaşamı (Jizn Klima Samgina)* adlı romanını resmetmeye karar verirler. Bu romanın ardından, 1934 yılında ressamlar tarafından *Zavallı Demyan'ın Yüz Masalları (Sto basen Demyana Bednogo)* için illüstrasyonlar betimlenir. 1935-1939 yıllarında ise Kukrniksler grubu, Nikolay Vasilyeviç Gogol'ün ve Mihail Yevgrafoviç Saltukov-Şçedrin'in çeşitli yapıtlarını resmederler.⁶³

1940 yılından itibaren ressamların sanatında dönüşüm yaşanır. O zamana kadar karikatür ustaları olarak bilenen Kukrniksler grubu, alışlagelmiş tarzlarından uzaklaşıp, Çehov'un öykülerini betimlemeye başlarlar. Ressamlar, Çehov'dan sonra 1948-1949 yıllarında Gorki'nin *Foma Gordeyev*, 1950 yılında *Ana (Mat)*, Gogol'ün 1951 yılında *Portre (Portret)* ve 1951-1952 yıllarında ise *Palto (Şinel)* adlı yapıtlarını resmederler.⁶⁴

Rus klasik yapıtları üzerinde büyük tecrübe kazandıktan sonra Kukrniksler grubu, Miguel de Cervantes Saaveda'nın *Don Kişot (Don-Kihot)* romanı gibi Batı Avrupa yapıtlarına, Aleksey Tolstoy'ün *Azap Yolları (Hojdeniye po mukam)* ve Mihail Şolohov'un *İnsanın Kaderi (Sudba çeloveka)* romanları gibi Sovyet edebiyatına yönelirler.⁶⁵

Ressamlar, her edebi yapıtın tarzını ve her yazarın bireysel üslubunu hissederek, onları kendi çalışmalarına yansıtırlar. 1972 yılında Nikolay Leskov'un *Solak (Levşa)* için dikkate değer illüstrasyonlar betimlerler. 1976-1978 yıllarında ise

⁶² Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 33.

⁶³ Vitaliy V. Abakumov v.d., **a.g.e.**, **C.I.** s. 28.

⁶⁴ **A.e.**, s. 29-30.

⁶⁵ Natalya Sokolova, **a.g.e.**, s. 30.

Saltıkov-Şchedrin'in *Bir Şehrin Hikâyesi (İstoriya odnogo goroda)* öyküsü için betimlenmiş illüstrasyonlar, Kukrniksler grubunun yaratıcı sanatlarının kanıtlarından biridir.⁶⁶

1.2.3. İkinci Dünya Savaşı Dönemindeki Çalışmaları (1941-1945)

22 Haziran 1941 yılında başlayan ve bin dört yüz on sekiz gün süren İkinci Dünya Savaşı dönemi içinde Kukrniksler grubunun çalışmaları, ressamların önemli yapıtları arasında yer almaktadır.⁶⁷

Kukrniksler grubu, Nazi Almanya'sının Sovyet Birliği üzerine yaptığı haince saldırıyı öğrenir öğrenmez hemen harekete geçerler. *Düşmanı Acımasızca Bozguna Uğratacağız ve Yok Edeceğiz (Bespoşçadno razgromim i uniçtojim vraga)* adlı pankart, savaşın ilk gününde resmedilir. Ressamlar, kendi cesur sanatları ile Sovyet halkını zafer konusunda cesaretlendirirler.⁶⁸

1941 yılının Ağustos ayında *Gerçek* yayınevi tarafından Kukrniksler grubunun *Gebbels'in Altın Dibi (Zolotoye dno Gebbelsa)*, *Alman Başkomutanlığının Arap Masalları (Arapskiye skazki nemetskogo verhovnogo komandovaniya)*, *Gizemli Öykü (Zagadoçnaya istoriya)*, *Etyemez Yamyam Ya Da Bir Madalyonun İki Yüzü (Lüdoyed-Vegeteriyans ili dve storony odnoy medali)*, *Faşist Köpek Damı (Faşistskaya psarnya)*, *Sırtlan ve Çakal (Giyena i şakal)* adlı karikatürler yayımlanır. Ressamlar kendi çalışmaları ile Alman iktidarının tüm ikiyüzlülüğünü ve etik olmayan davranışlarını teşhir eder. Bu yıllar içinde Kukrniksler grubunun şair Samuyil Yakovleviç Marşak ile doğan verimli işbirliğinin sonucunda, şiir ve resim bir araya getirilerek, ressamların karikatürlerine daha çok anlam kazandırılır.⁶⁹

⁶⁶ Aleksandra M. Pistunova, **Yedinosuşnaya troyitsa**, Moskva, Sovetskaya Rossiya, 1978, s. 244-249.

⁶⁷ Vitaliy V. Abakumov v.d., **Kukrniksı.sobraniye proizvedeniy v 4-h tomah, C.II**, Moskva, İzobrazitelnoye iskusstvo, 1988, s.7.

⁶⁸ Aleksandr Kamenski, "Kukrniksı. Politiçeskaya satira 1941-1945", (Çevrimiçi) <http://old-crocodile.livejournal.com/81694.html>, 2 Haziran 2016.

⁶⁹ Vladimir S. Kemenov, **Statyi ob iskusstve**, Moskva, Prosvesçeniye, 1956, s. 99-116.

İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman Kukrniksler grubu Sovyetler Birliği'nin Telgraf Ajansının (TASS) “*Okna TASS*” adlı projesinde çalışmaya başlarlar. *Okna TASS*, cephede yaşananları çizim şeklinde anlatan, vitrinlere asılan veya broşür olarak dağıtılan küçük boylu afişlerdir. Bu afişler, sanatçılar tarafından resmedilir ve halk arasında büyük beğeni kazanırlar. Ressamlar, kendi çalışmalarında türkülerini ve atasözlerini kullanarak, düşman ile acımasızca dalga geçerler. *Okna TASS* için resmedilen ve işgalcilere karşı ulusal savaşı anlatan *İyilik Eden İyilik Bulur, Kötülük Eden Kötülük Bulur (Dolg platejom krasen)* adlı pankart, yaygın bir ün kazanır. Aynı zamanda, Kukrniksler grubu kendi çalışmalarında Almanların asker kayıplarını etkili biçimde gösterirler.⁷⁰

Ressamlar, klasik Sovyet hiciv sosyal-politik konulu yapıtları arasında yer alan *Kıskaç Kıskaç İçinde (Kleşçi v kleşçi)* adlı pankartın betimlenmesi ile 1941 yılını tamamlarlar. Hitler yanlıları tarafından idam edilen genç Komsomol Zoya Kosmodemyanskaya'nın ölümünü anlatan *Tanya (R.1)*, *Kederli Yardım (Skorbnaya pomosç)*, *Cinayet Çetesinin Dosyası (Delo prestupnoy şayki)*, *Volga'nın Kıyısında Bir Falez Var (Yest na Volge utyos)* adlı yapıtları, 1942 yılına ait ressamların seçkin çalışmalarıdır. 1943 yılında Kukrniksler grubu, Sovyet halkının kahramanlarını gösterme hevesi ile avcı pilotu Aleksandr Molodçi portresi üzerinde çalışmaya başlarlar.⁷¹

1943 yılında İtalya'nın çökmesi ve savaştan çekilmesi, Kukrniksler grubunun karikatürlerinde betimlenir. 1943 yılının Ağustos ayında Tretyakov Galerisinde sanatçıların çalışmalarının sergisi açılır. Ressamların savaş konulu karikatürleri, sergide en önemli yeri alan yapıtlar olur. Nazi Almanya'sının liderleri ve onların karikatürlerinin serisi ilk kez burada sergilenir.⁷²

Ressamlar, çalışmaları için gerekli bilgileri, şahitlerin anlattıklarından ve gazetelerdeki yazılardan aldıkları gibi, asıl savaş cephelerinde yaptıkları şahsi gözlemleri, yapıtları için en büyük ve zengin kaynaklar olur. 1944 yılında başlayan

⁷⁰ Aleksey İ. Markuşeviç, “*Detskaya entsiklopediya*”, C. 12, Moskva, Prosvesçeniye, 1968, s. 327-328.

⁷¹ Natalya Sokolova, *a.g.e.*, s. 32.

⁷² Aleksandr Kamenski, “Kukrniksı. Politiceskaya satira 1941-1945”, *a.g.e.*

ve 1946 yılında sonlandırılan *Novgorod'dan Faşistlerin Kaçışı (Begstvo faşistov iz Novgoroda)* (R.2) adlı dramatik tablo, savaş zamanının en önemli ve özgün yapıtları arasında yer almaktadır.⁷³

İkinci Dünya Savaşı dönemi boyunca ressamlar tarafından binden fazla farklı çalışma yapılır. Kukrniksler grubu, hak ettikleri gibi Sovyet hükümeti tarafından 1. Derece İkinci Dünya Savaşı kahramanlık nişanına layık görülür.⁷⁴

1.2.4. Savaş Sonrası Dönemin Çalışmaları (1946-1967)

İkinci Dünya Savaşının bitiminden sonra, Kukrniksler grubunun faşizm ile mücadelesi devam eder. Sanatçılar, Nazi Almanya'sı liderlerinin duruşması için Nürnberg'e giderler. Ressamlar, Nürnberg duruşması boyunca sanıkların çok sayıda resimlerini betimlerler. Bu çalışmaların bazıları 1967 yılında *İtham (Obvineniye)* tablosunun yapımında da kullanılır. 1946 yılında *Gerçek* adlı gazetede yayımlanan *Son Rakam (Poslednyaya tsifra)* adlı Kukrniksler grubunun tablosu, savaş sonrası yılların önemli çalışmaları arasında yer almaktadır.⁷⁵

Kukrniksler grubu, Savaş sonrası döneminde etkin bir şekilde pankartlar üzerinde çalışırlar. Ressamların siyasi konulu pankartları, kendine özgü özellikler taşımakla birlikte bireysel-psikolojik çizgileri metafor ile bir araya getirirler. Kukrniksler grubunun uluslararası konulu siyasi karikatürleri, savaş sonrası hiciv sanatlarında başrolü oynar. Sovyet Birliğinin İkinci Dünya Savaşındaki zaferi, uluslararası durumunu çok etkiler ve “soğuk savaş” dönemi başlar. Kukrniksler grubu, siyasi konulu karikatürlerini adeta bir silah gibi kullanırlar. Kendi çalışmaları ile ressamlar emperyalistlere, neofaşistlere, antikomünistlere, militaristlere direniş gösterirler. 50'li yıllarda betimlenmiş pankartlarında, ressamlar ırkçılığa karşı çıkarak Asya ve Afrika ülkelerindeki ulusal kurtuluş hareketlerini yansıtır. Kukrniksler grubunun siyasi karikatürleri, *Gerçek* ve *Timsah* yayın evlerinde yayımlanır. Sanatçılar, zamanlarının çoğunu uluslararası konulu karikatürlere

⁷³ Vitaliy V. Abakumov v.d., a.g.e., C.II, s. 15-17.

⁷⁴ A.e., s. 19.

⁷⁵ Natalya Sokolova, a.g.e., s. 38-40.

harcamalarına rağmen, sıradan vatandaşların yaşamlarını zorlaştıran ülke içindeki olumsuz olaylara da tepki gösterirler.⁷⁶

Sanatçılar, 1947 yılının sonunda başlayan ve 1948 yılının Mayıs ayında sona eren *Son (Konets)* (R.3) adlı çalışmasında, tüm yeteneklerini kullanarak İkinci Dünya Savaşı dönemini özetlerler. Kukrniksler grubu, 1949 yılında adı geçen resim için 1. Derece Stalin nişanına layık görülür.⁷⁷

Ressamlar, savaş sonrası yıllarda tarihi ve devrimci konulara da sürekli başvururlar. Rusya'daki devrimin ellinci yıldönümü için 1955 yılında *Devrim Düşmanları (Vragi revolütsiyi)* adlı karikatür serisini resmederler. 1959 yılında *Eski Rusya'nın Efendileri (Hozyayeva staroy Rossiyi)* adlı karikatürlerinde ise en önemli kapitalist ve toprak ağalarının gerçek yüzlerini gösterirler.⁷⁸

Dost karikatürü, Kukrniksler grubunun sanatlarının doruk noktalarından biridir. Ressamlar ünlü müzisyenleri, şarkıcıları, aktörleri ve yabancı sanatçıları resmederek, ünlü kültür adamlarının portre serisini oluştururlar.⁷⁹

Kukrniksler grubunun kişisel sergileri, Rusya'nın yanı sıra Bulgaristan, İtalya, Küba, Batı Berlin ve birçok diğer ülkelerde açılır. 1947 yılında Kupriyanov, Kırlov ve Sokolov Çehov'un öyküleri, 1950 yılında Gorki'nin *Foma Gordeyev* ve 1951 yılında ise *Ana (Mat)* adlı romanları için resmedilen illüstrasyonlar ve 1948-1949 yıllarında siyasi karikatürler için SSCB Devlet Ödülüne layık görülürler. Ressamlar, 1957 yılında *Kerenski'nin Son Çıkışı (Posledniy vıhod Kerenskogo)* adlı tabloları için SSCB Kültür Bakanlığının gümüş madalyasına layık görülürler. 1965 yılında ise *Gerçek* gazetesi ve *Timsah* dergisinde yayımlanan siyasi karikatürleri için Lenin ödülünü alırlar. Aynı zamanda, Kukrniksler grubu 1. Derece "Kiril ve Metodi" Nişanına, Sosyalist Emek Kahramanı ve SSCB Milli Ressamı unvanlarına,

⁷⁶ Vitaliy V. Abakumov v.d., **Kukrniksı.sobraniye proizvedeniy v 4-h tomah, C.III**, Moskva, İzobrazitelnoye iskusstvo, 1988, s.10-11.

⁷⁷ Vera Gertsenberg, "Kartina hudojnikov Kukrniksov Konets i yeyo tvorçeskaya istoriya", (Çevrimiçi) http://artpoisk.info/article/kartina_hudozhnikov_kukrnyksy_konec_i_ee_tvorcheskaya_istoriya, 10 Haziran 2016.

⁷⁸ Natalya Trubinovskaya, "Kukrniksı iz Vhutemasa", **a.g.e.**

⁷⁹ Vitaliy V. Abakumov v.d., **a.g.e., C.III**, s. 26.

Saltıkov-Sçedrin'in *Bir Şehrin Hikâyesi (İstoriya odnogo goroda)* adlı hiciv romanı için resmedilen illüstrasyonlar için İlya Repin adını taşıyan RSFSC (Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) Devlet Ödülüne layık görülür. Sanatçılarının Őöhreti uluslararası boyutlara ulaşır. Geniş seyirci kitlesi ve sanat uzmanları, onların yapıtlarına büyük değer verirler.⁸⁰

⁸⁰ A.e., s. 38-42.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTON PAVLOVİÇ ÇEHOV'UN SOSYAL YAŞAMI VE YARATICILIĞI

Anton Pavloviç Çehov, özgün yaratıcılığı ile XIX. yüzyıl Rus edebiyatındaki seçkin yazarları arasında yer alır. Çehov'un yarattığı kısa öykü tarzı ve kendi yapıtları ile getirdiği diğer yenilikleri, Rus edebiyatını zenginleştirmekle kalmayıp, onun gelişmesi için yeni yolları gösterir. Birçok yazar, Çehov'un yeteneğini ve yapıtlarının özgünlüğünü kabul ederek, ondan saygı ve hayranlıkla söz eder. Örneğin, Çehov'un yakın arkadaşı olan Lev Nikolayeviç Tolstoy'un onun hakkındaki ifadeleri arasında şu sözleri de yer alır: “...Önemli olan onun samimi olmasıdır...Samimiyetinin sayesinde bu dünya için, daha önce hiçbir yerde raslamadığım, yeni yazma biçimlerini yarattı.”¹

2.1. Anton Pavloviç Çehov'un Sosyal Yaşamı

Anton Pavloviç Çehov, 29 Ocak 1860 yılında Azak Denizi kıyılarındaki Taganrog şehrinde bakkal bir babanın oğlu olarak dünyaya gelir. Altı çocuklu bir ailenin ortanca çocuğudur. Babası Pavel Yegoroviç Çehov'un baskısı altında geçen Çehov'un çocukluğu, yazarın yaşamında zor ve sıkıntılı bir dönem olur. Babasından sürekli dayak yiyen ve dini baskısına maruz kalan Çehov, ileri yıllarda abisi Aleksandr Pavloviç Çehov'a yazdığı mektupta çocukluğu hakkında şöyle yazar: “Despotluk ve yalan çocukluğumuzu o denli mahvetti ki, hatırlaması bile korkunçtur ve mide bulandırıcıdır”.² Ancak Çehov, babasının sert davranışlarına rağmen ona her zaman saygı duyar ve bütün hayatı boyunca ailesinin iyi koşullarda yaşaması için elinden geleni yapar.

1876 yılında iflas eden babası hapse girmemek için Moskova'ya kaçar. Bir süre sonra, annesi ile birlikte küçük kardeşleri de onun yanına gider. Çehov'un ağabeyleri de Moskova'daydılar. Yazar, on altı yaşındayken Taganrog'ta üç sene

¹ Yuriy V. Sobolev, *Çehov-Jizn zameçatelnih lüdey*, Moskva, Jurnalno-Gazetnoye İzdatelstvo, 1934, s. 280.

² Anton P. Çehov, *Pisma 1888-1889*, C. 21, Moskva, Nauka, 1976, s. 158.

boyunca tek başına yaşamak zorunda kalır ve onun için çok sıkıntılı bir dönem başlar. Çehov, hem kendi geçimini sağlamak, hem de ailesine para yardımında bulunmak için çalışmaya başlar. Yazar, çok meşgul olmasına rağmen kendi eğitimine de önem verir ve edebiyat alanında kendini geliştirir. Çehov, kısa mizah oyunları yazdığı ve karikatür çizdiği *Kekeme (Zayika)* adlı mizah dergisini yayımlar. Lisenin son sınıflarında ise Çehov, *Babasız (Bezotsovşçina)* adlı dramı, *İş İnada Bindi (Naşla kosa na kamen)* oyunu ve *Tavuk Boşuna Şarkı Söylemedi (Nedarom kuritsa pela)* vodvili üzerinde çalışmaya başlar. Taganrog'ta yaşadığı bu sıkıntılı yıllarda Çehov'un bağımsızlık hevesi, zorluklara karşı dayanıklılığı ve ahlaki prensipleri oluşur. Bu zor dönem içerisinde kazandığı yaşam tecrübesi, ona kendi hayallerinden vazgeçmeme ve istediğini daima elde etmeyi öğretir.

Yazar, 1879 yılında liseden mezun olur ve Moskova'ya ailesinin yanına gelir. Çehov, Moskova'da Tıp Fakültesini kazanarak, buradan 1884 yılında başarıyla mezun olur. Tıp eğitimi, yazarın edebiyat yaşamını birçok yönden olumlu etkiler. Üniversitede edindiği bilgiler, öykülerin oluşumu sırasında yardımcı olur ve bazen yapıtlarda kendi yansımaları bulurlar. Hem edebiyat, hem de tıp alanındaki çalışmalarına önem veren Çehov, bu iki tutkusu hakkında şu sözleri dile getirir: “*Tıp benim resmi karım, edebiyat ise sevgilim...*”³

Çehov'un yazarlık yaşamı, 1905 Rus Devriminden önceki yıllarda başlar. Yazarın ideolojik ve politik düşüncesinin gelişimi, halkçılar hareketinin 1881 yılında çarlık rejimi tarafından bozguna uğramasından sonraki dönemine denk gelir. Rus aydınlarında sosyal ayrışma süreci ortaya çıkmaya başlar. *Halk İradesi (Narodnaya volya)* örgütünde yer alan aydınların çoğu, sosyal-politik mücadelesinden vazgeçip, liberal aydın kesimine dönüşür. Aydınların diğer kısmı ise hızla gelişen kapitalizmin tarafına geçerler. Böylece, burjuva aydın kesimi de oluşmaya başlar. Demokratik aydınların ideolojisi, 80'li yılların siyasi ve sosyal tepkisinin zor şartları altında oluşur. Ancak bütün zorluklara rağmen, bu kısım Rus aydınlarının dünya görüşünün

³ Anton P. Çehov, *Sobraniye soçineniy*, C. 11, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1964, s. 25.

oluşumunda ve gelişiminde, temel ilkeler olarak demokrasi, halkın gücüne ve vatanın aydınlık geleceğine olan inanç yer alır.⁴

Çehov devrimden yana değildir. Ancak duyarlı bir sanatçı olduğu için, öykülerinde kurtuluş hareketinin gerçeklerini yansıtır. Çehov'un yapıtlarında, insanlık dışı ve adaletsiz olan burjuva düzenine karşı emekçi yığınların isyanı da yer alır.⁵

Çehov, 1882 yılının sonundan itibaren Nikolay Aleksandroviç Leykin'in başında olduğu *Paramparça (Oskolki)* adlı Peterburg dergisi ile işbirliği yapmaya başlar ve burada üç yıl boyunca *Moskova Yaşamından Kesitler (Oskolki moskovskoy jizni)* adlı köşe dizisini hazırlar. Başlangıç dönemine ait en iyi yapıtları olan *Memurun Ölümü (Smert çinovnika)*, *Albiyon'un Kızı (Doç Albiyona)*, *Galibin Kutlaması (Torjestvo pobeditilya)* gibi öykülerini de okuyuculara sunar. Çehov, *Paramparça'nın* diğer yazarları gibi, çalışmaları ile siyasi ve sosyal meselelere tepki verir. Bunun dışında, güvenlik ve polis önlemleri, casusluk ve ihbarların görülmemiş şekilde yaygınlaşması ve artan sansür olayları ile alay eder.⁶

Yazdıklarını *Çalar Saat (Budilnik)*, *Paramparça* ve *Yusuףçuk (Strekoza)* adlı dergilerde yayımlatan Çehov, 1885 yılında *Peterburg Gazetesi (Peterburgskaya gazeta)* ile işbirliği yapmaya başlar. 1886 yılında ise Çehov'a, Aleksey Sergeyeviç Suvorin'in editörü olan *Yeni Zaman (Novoye vremya)* adlı gazeteden teklif gelir. Böylece, Çehov ile Aleksey Suvorin arasında uzun yıllar sürecek arkadaşlık başlar.⁷

80'li yılların ikinci yarısında Çehov'un apolitik olması, Suvorin'le yaptığı dostluğun biyografisinde kendini gösterir. Çehov sık sık Suvorin ile görüşür ve onunla aktif bir şekilde mektuplaşır. Çehov'un Suvorin'e yazdığı mektuplar, bu dönemin en anlamlı mektupları olup, genç yazarın samimi düşüncelerini ve ruh hallerini, yaratıcı fikirlerini, estetik görüşlerini aktarır. Sosyolojik görüşü olarak bir

⁴ Leonid P. Gromov, **Realizm A.P. Çehova vtoroy polovini 80-h godov**, Rostov-na-Donu, Rostovskoye knижnoye izdatelstvo, 1958, s. 25.

⁵ **A.e.**, s. 26.

⁶ Vladimir B. Katayev, A.P. Çehov. Entsiklopediya, Moskva, Prosvesçeniye, 2011, s. 38.

⁷ Zeynep Zafer, **Anton Çehov'un öykü sanatı**, İstanbul, Cem Yayınevi, 2002, s. 21.

idealist olan Çehov, toplumsal gelişmenin itici gücünü Rus aydınlarının faaliyetlerinde görür.⁸

Çehov, diğer edebiyatçılarla mektuplaşıırken Suvorin ile olan arkadaşlığını gizlemez. Böylelikle yazar, edebi ve siyasi partiler arasındaki kendi bağımsız yerini vurgular. Çehov'un edebi-siyasi mücadelenin aldırması, diğer edebiyatçıların siyasi inançlarına karşı olumsuz tutumu sergilemesi ve bağımsız, özgür bir sanatçı olma hevesi yazarın siyasetten uzak durmasına neden olur. Yazar, 4 Ekim 1888 yılında Aleksey Nikolayeviç Pleşçeyev'e yazdığı bir mektubunda bağımsızlık özlemini şu satırlarla dile getirir: “*Ben bir liberal değilim. Muhafazakâr, gerici, rahip ya da ilgisiz biri de değilim. Ben sadece özgür bir sanatçı olmak istiyorum, sadece bu kadar...*”⁹

1885 yılında *Peterburg gazetesinde* Çehov'un *Avcı (Yeger)* adlı öyküsü yayımlanır. Bu yapıt, usta yazar Dmitriy Vasilyeviç Grigoroviç'in dikkatini çeker ve Çehov'a bir mektup yazmasına neden olur. Kendi mektubunda Grigoroviç, Çehov'un olağanüstü gerçek yapıtlar yazabileceğinden ve bunun için gazete ve dergilerdeki ufak işlerini bırakmasının gerekliliğinden söz eder. 28 Mart 1886 tarihinde Çehov cevap mektubunu gönderir. Yazar, kendi cevabını şu satırlarla başlar: “*Sizin mektubunuz... beni bir yıldırım gibi çarptı. Ben az kalsın ağlayacaktım, heyecanlandım ve şimdi onun ruhumda derin izleri bıraktığını hissediyorum...*”¹⁰ Çehov, bu mektubun her türlü diplomadan daha önemli ve kendisi için bir müfakat olduğunu söyler.

1886 yılında Çehov'un A. Çehonte takma adı altında ikinci öykü kitabı olan *Renkli Öyküler (Pyostriye rasskazi)* yayımlanır. Bu kitap, Çehov'un başlangıç döneminin yaratıcılık özelliklerini taşır. Yazar, *Renkli Öyküler'de* köyden başlayarak, tüccarlarının, şehir burjuvalarının, aydınlarının ve soylularının yaşamlarını ele alarak, Rus toplumunun tüm sınıf ve tabaka basamaklarını gösterir.¹¹ 1887 yılında ise Suvorin tarafından yayımlanmakta olan ve sonrasında 7 Ekim 1888

⁸ Leonid P. Gromov, **a.g.e.**, s. 25.

⁹ Vladimir V. Yermilov, **Çehov**, Moskva, Molodaya gvardiya, 1946, s. 280.

¹⁰ **A.e.**, s. 115.

¹¹ Nikolay İ. Pospelov, Pavel V. Şabliovskiy, Aleksandr A. Zerçaninov, **Russkaya Literatura: Uçebnik dlya VIII klassa sredney shkoly**, Moskva, Uçpedgiz, 1948, s. 426.

tarihinde Rus Bilimler Akademisi'nin verdiği "Puşkin" ödölüne layık görülen üçüncü öykü derlemesi, *Alaca Karanlıkta (V sumerkah)* adıyla çıkar. Bu kitap, yazarın öykü sanatında gösterdiği gelişimi yansıtmaya açısından çok önemlidir.¹²

1888 yılında Çehov'un *Bozkır (Step)* adlı öyküsü yayımlanır. Bu yapıt, Çehov'un sanatında bir dönüm noktası olup, yazarın yeni sanatsal görüşlerini içerir. Yazarın gençlik yıllarındaki en iyi dostlarından biri olan şair Vladimir Alekseyeviç Glyarovski anılarında, ilk başlarda arkadaşının komik öykülerini pek önemsemediğini, fakat *Bozkır* adlı öyküsünü okuyunca çok şaşırdığını ve onun ne kadar yetenekli bir yazar olduğunu o zaman anladığını söyler.¹³

Çehov, 1886-1889 yıllarında toplumsal yaşamın gerçeklerini daha net görmeye başlar. Sıradan bir işçinin düzene girmeyen yaşamını görür ve çevresinde mutsuz insanlar varken bir insanın mutlu olamayacağına dair bir sonuca ulaşır. 1889 yılında yazılmış *Kriz (Pripadok)* öyküsü, Çehov'un geçiş dönemindeki sosyal felsefesini yansıtan bir yapıttır.¹⁴

Çehov, önemli Rus vodvil sanatçılarının geleneklerini sürdürüp geliştirerek, orijinal dramatik esprili yapıtlar da yaratır. Böylece, bu türde yenilikçi biri olur. 1889 yılında yazılmış olan *Düğün (Svadba)*, 80'lerin sonlarında ortaya çıkan en başarılı vodvillerden biridir.¹⁵

Çehov, 21 Nisan 1890 yılında Sahalin adasına gider. Sahalin gezisi, yazarı hem fiziksel, hem de ruhsal açıdan etkiler. Çehov'un sağlığı, zor şartlarda geçen yolculuktan dolayı daha kötü hale gelir. Ancak ruhsal yönden olumlu etkilenen yazar, gezi öncesindeki bunalımdan kurtulmayı ve öykülerindeki mesajları daha açık hale getirmeyi başarır.¹⁶

¹² Zeynep Zafer, **a.g.e.**, s.22-23.

¹³ Altan Aykut, "Anılarda Çehov", **Çehov'dan sonraki yüzyıl**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi, 2004, s. 8-9.

¹⁴ Leonid P. Gromov, **a.g.e.**, s. 27.

¹⁵ **A.e.**, s. 29.

¹⁶ Aleksandr Roskin, **Çehov**, Moskva, Detskaya literatura, 1939, s. 146-148.

Çehov, Sahalin’de elde ettiği izlenimleri daha sonra *Sahalin Adası (Ostrov Sahalin)* adlı kitabında aktarır. Bu kitabın yanı sıra Uzak Doğu’ya yaptığı yolculuk boyunca gördüklerini *Gusev, Sürgünde (V ssilke), Cinayet (Ubiystvo)* gibi yapıtlarında yansıtır.¹⁷

1895 yılında Çehov’un *Rus Düşüncesi (Russkaya misl)* dergisinde *Üç Yıl (Tri goda)* adlı öyküsü yayımlanır. Aynı yılın Ağustos ayında Çehov, Yasnaya Polyana’ya gider ve orada ilk kez Tolstoy ile tanışır. Çehov’un sanatında ve yaşamında Tolstoy’un etkisi çok büyüktür. Yazar, Tolstoy’dan insanların psikolojik analizlerinin nasıl yapıldığını öğrenir ve onun felsefi düşüncelerini birçok öyküsüne yansıtır.¹⁸

1896 yılında *Rus Düşüncesi* dergisinde *Asma Katlı Ev* adlı öyküsü yayımlanır. Çehov, *Köylüler (Mujiki)* adlı öyküsünde ve 1897 yılında yazılmış olan diğer yapıtlarında yaşamın gerçekliğinin tüm çıplak hakikatini ve onun korkunç iç yüzünü göstermeye çalışır. 1897 yılında yayımlanan toplu oyunları arasında *Orman Cini’nin (Leşiy)* yeni yazımı olan *Vanya Dayı (Dyadya Vanya)* da yer alır.¹⁹

Çehov’un yaratıcılığının olgunluk yıllarında, Tolstoy’un öğretilerinin sert eleştirileri yapılır. Sahalin sonrası yıllarında Çehov, Tolstoy’un ahlaki vaazının etkisinden kurtulur. Sahalin gezisinden önce Tolstoy’un *Kroyçer Sonatı (Kreytserova sonata)* öyküsü Çehov’u hayran bırakırken, 90’lı yıllarının başlarında aşk, evlilik, aile ilişkileri ile ilgili yapıtlarında tartışmalara neden olur (*Düello (Duel), Hanım (Jena), Üç Yıl, Eş (Suprug), Ariadna*)). Tolstoy’un sanatsal dehasına hayran kalan ve onun modern toplumu eleştirisini destekleyen Çehov, artık Tolstoy’un doktrini ile aynı fikirde değildir. Bununla birlikte Çehov, toplumda yaygın olan ahlaksızlık ve dinsizliğe karşı ikiyüzlüce isyan eden din görevlilerini de eleştirir. Çehov’un kilise üyelerine karşı yaptığı eleştirinin yanı sıra, papazlar ve rahipler hakkındaki mektup ve not defterlerindeki diğer benzer yazıları,

¹⁷ A.e., 148.

¹⁸ Zeynep Zafer, a.g.e., s.27.

¹⁹ Zinoviy S. Paperniy, **Çehov Anton Pavloviç. Kratkaya literaturnaya entsiklopediya, C.8.**, Moskva, Sovetskaya entsiklopediya, 1975, s. 139.

Çehov'un değişim yıllarında yarattığı en esprili yapıtlarından biri olan *Başlıksız* (*Bez zaglaviya*) öyküsünün içeriğiyle yakından ilişkilidir.²⁰

1898 yılında Çehov kötüleşen sağlık durumundan dolayı Yalta'ya taşınır. Ömrünün geri kalan yıllarını burada geçiren yazar, burada Fyodor İvanoviç Şalyapın, Konstantin Dmitriyeviç Balmont, Sergey Vasilyeviç Rahmaninov gibi ünlü sanatçılar ile tanışır. Aleksandr İvanoviç Kuprin ve İvan Alekseyeviç Bunin gibi o dönemin genç yazarlarıyla yakın arkadaşlık kurar. Çehov'un 1899 yılının Mart ayında karşılaştığı yazar Gorki ile mektuplaşması da bu dönemde başlar. 1898 yılında *Kılıflı Adam* (*Çelovek v futlyare*), *Frenk Üzüümü* (*Krijochnik*) ve *Aşk Hakkında* (*O lyubvi*) adlı üç kitaptan oluşan öykü serisi yayımlanır.²¹

Çehov, 1899 yılında yazdığı *Canım* (*Duşečka*), *Küçük Köpekli Kadın* gibi öykülerinde aşk sorunlarını ele alır. 1900 yılında ise yazar, Rus halkının yaşamı ve geleceğini konu alan *Küçük Vadide* (*V ovrage*) adlı uzun öyküsünü yayımlar. Çehov, aynı yıl içinde *Üç Kız Kardeş* (*Tri sestri*) adlı üçüncü piyesini yazar ve 1901 yılında *Rus Düşüncesi* dergisinde yayımlar. 25 Mayıs 1901 yılında Olga Kniper ile evlenir.²²

1900 yılında Onursal Akademisyen unvanına layık görülen Çehov, 1902 yılında II. Nikolay tarafından Gorki'ye de verilmiş olan unvanın kaldırılmasını protesto etmek için bu unvanından vazgeçer.²³

1903 yılında Çehov tarafından yazılan ve Rus yaşamının gerçekliğini yansıtan son piyesi *Vişne Bahçesi* (*Vişnyoviy sad*), 17 Ocak 1904 yılında sahnelenir. Aynı yıl içinde Çehov, *Nişanlı Kız* adlı öyküsü üzerinde çalışmalarına da başlar.²⁴

Çehov, ilerlemiş verem hastalığının sonucunda Almanya'da Badenvayler tatil köyünde 2 Temmuz 1904 yılında yaşama veda eder. Yazarın cansız bedeni tren ile

²⁰ Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 49-51.

²¹ **A.e.**, s. 22-23.

²² **A.e.**, s. 25-26.

²³ Zinoviy S. Paperniy, **a.g.e.**, s. 140.

²⁴ Zeynep Zafer, **a.g.e.**, s.34.

Moskova'ya götürülür ve 9 Temmuz 1904 yılında Novodeviçye mezarlığına defnedilir.²⁵

2.2 Anton Pavloviç Çehov'un Yaratıcılığı

XIX. yüzyıl Rus temsilcilerinin sonuncusu sayılan Çehov, kendi yapıtları ile dünya edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Yazar, kısa öykü olarak adlandırılan yeni yazma türünü yaratarak, yapıtlarında gerçek Rus yaşamının olgularına ve olaylarına yer verir. Çehov'un kısa öykülerinde yarattığı dünya, geleceğin pek çok yazarı için yaratıcılık ve yöntem konusunda ilham kaynağı olur. İnsanlık için güncel sorunları ele alan, gerçek yaşam bilgisini ve duygusal yoğunluğunu içeren yazarın yapıtları, tüm dünya edebiyatında kabul görmektedir.

Doğruluk, Çehov'un silahı ve sloganı olur. Yazarın dediği gibi; *“sanatsal edebiyat, yaşamı olduğu gibi betimlediği için sanatsal olarak adlandırılır. Kayıtsız şartsız doğruluk onun görevidir.”*²⁶

Türk şair, yazar, çevirmen ve edebiyatçısı olan Atal Behramoğlu, Çehov'u ve onun sanatını şu sözlerle anlatır:

*“Kısa öykü, anlatı ve oyun türlerinin her birinde dünya ölçüsünde değerli yapıtlar vermiş bu yazar, bu türlerin her birinde de hem mizah, hem duygululuk, hem ironi, hem hüüzün ustasıdır... O, aynı zamanda birkaç çizgiyle çizen bir karikatürist, doğayı izlenimci renkler ve ışıklarla betimleyen bir ressam, birkaç cümle ve kimi kez tek bir sözcükle insan ruhunun derinliklerine inmeyi başaran bir psikolog, adaletsizlik karşısında öfke duyan bir gözlemci ve düşünür, yaşamın geçiciliği karşısında umutsuzluk duyan bir filozof ve bu yaşamın yine de doğru ve adil yaşanması gerektiğine inanan bir duygu ve mücadele adamıdır.”*²⁷

²⁵ Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 35.

²⁶ Nikolay İ. Pospelov, Pavel V. Şabliovskiy, Aleksandr A. Zerçaninov, **a.g.e.**, s. 425.

²⁷ Atal Behramoğlu, “Sunu”, **Çehov'dan sonraki yüzyıl**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi, 2004.

2.2.1. Çehov'un Lirizmi

Lirik, bir edebiyat türü olarak, çok eski çağlarda ortaya çıkar. Eski Yunan edebiyatında, duyguları anlatan şiirleri *lir* adlı bir telli çalgı eşliğinde çaldıkları için, bu tür şiirlere lirik adı verilmiştir.²⁸

Bir lirik yapıtta, kişisel duygular (aşk, özlem, ayrılık, ölüm acısı, ayrılık) veya yazarın ruh hali ön plana çıkar. Lirik kahraman, bu tür yapıtların başkişisi olur ve onun iç dünyası lirik yapıtta gösterilir. Lirik kahraman, yazarın düşüncelerini ve duygularını yansıtabilir veya onunla tartışabilir. Lirik yapıtlarda, yazar dil aracılığı ile yaşam olaylardan oluşan duyguları ve düşünceleri dile getirir. Bu nedenle, burada düşüncenin yansımaları ve betimleme büyük bir rol oynar. Yazar, lirik yapıtlarda özel, ifadeli ve heyecan verici bir dil kullanmaktadır.²⁹

XIX. yüzyılın ilk yarısında Rus edebiyatının türleri arasında en yaygın olanı lirik olmuştur. Lirik, Vasiliy Andreyeviç Jukovski'nin, Konstantin Nikolayeviç Batuşkov'un, Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in, Evgeniy Abramoviç Baratinski'nin, Mihail Yuryeviç Lermontov'un yaratıcılığında doruk noktasına ulaşır.³⁰

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Rus edebiyatı Çehov ile tanışır. Başta sadece mizah öykülerinin yazarı olan Çehov, yeteneğini geliştirdikçe mizahtan vazgeçer. Böylece, yazarın öykülerinde lirizm ortaya çıkmaya başlar. Fakat Çehov'un yapıtlarında yer alan lirizm, XIX. yüzyılın ilk yarısında yazılmış lirik yapıtlardan çok farklıdır. Çehov, diğerlerinden farklı olarak, yapıtlarında kendine ait değerlendirmelerden ve düşüncelerden kaçınır. Öykülerindeki lirizmin temeli, onun ülkesine, insanlara karşı olan sevgisi ve kendi halkının aydınlık geleceği hakkındaki hayali yer alır. Çehov'un lirizmi, sadece yazarı anlayabilecek ve onun yolunu izleyebilecek okuyuculara kendini gösterir. Çehov'un okuyucusu, onun verdiği

²⁸(Çevrimiçi) https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_fwords/40392/ЛИРИКА, 2 Kasım 2016.

²⁹A.y.

³⁰Mariya. V. Sokolova, "XIX vek v Russkoy Literature", (Çevrimiçi) <https://gallerix.ru/lib/xix-vek-v-russkoy-literature>, 2 Kasım 2016.

ipucuları kullanarak, yapıtın ana konusunu, kahramanların iç dünyalarını ve karmaşık durumları anlayabilme kabiliyetine sahiptir.³¹

Çehov'un yapıtlarındaki lirizm, *Hüzün* ve *Vanka* adlı öykülerinde kendini ilk defa göstermeye başlar. Yazarın her iki yapıtında ince mizah ve lirizm bir arada yer alır. *Hüzün* öyküsünde başkahramanı olan İyona Potapov'un kendi atına içini dökmesi, ilk bakışta trajikomik olarak görülür. Fakat kahramanın sınırı olmayan, onu manevi açıdan yok eden bir hüznün hakkında anlatmasından sonra bu dış trajikomiklik kaybolur ve lirizm ortaya çıkar. Bir insanın, insanlar arasında kendini yalnız hissetmesi, öykünün lirikliğini oluşturur. Lirizm, kar yağışının ve sokak fenerinin yalnız pırıldamasının betimlemelerinde de ortaya çıkarak, hüznün, yalnızlık ve çaresizlik gibi hissleri artırır.

Vanka adlı öyküsünde ise çarlık Rusya'sında yetim çocukların zor yaşamı ele alınır. Öykünün başkahramanı olan Vanka Jukov'un dedesine yazdığı mektup, Çehov'un kullanmış olduğu dili sayesinde okuyucuda hüznün ve acıma duygularını uyandırarak, lirik çizgilerini taşır. Yapıtta yer alan peyzaj betimlemesi, Vanka'nın geçmişi ile ilgili anıları, onun köyüne dönme hayalinin hiçbir zaman gerçekleşmemesi ve yaşamına aynı şartlar altında devam etmesi, öykünün lirik tarafını oluşturur.

Çehov, öykülerdeki peyzaj anlatımlarının yardımı ile vatanseverlik duygusunu aktarır. Yazarın olgunluk çağının lirik yapıtlarından biri olan *Küçük Köpekli Kadın* öyküsünde, "beyaz karla kaplı toprağın ve çatıların, kırağı düşen ıhlamur ve diğer ağaçların"³² betimlenmesi lirizm hissini yansıtmaktadır. Yapıtın lirik bütününde, "ıhlamur ve akağaçların, palmiyelerden ve servilerden kalbe daha yakın"³³ olduklarını içeren sözler, yazarın eşsiz güzelliğe sahip ülkesinin doğasına karşı yaptığı bir aşk itirafı olarak algılanır.

Öykülerdeki betimlemelerde lirizm, hem duygusal, hem de şiirsel sözcüklerin seçiminde kendini gösterir. *Asma Katlı Ev* adlı diğer lirik öyküsünde, Volçaninov'lar

³¹ Mariya Hlebnikova, "Vozvışennaya lirika", **Velikiy hudojnik A.P. Çehov**, Rostov-na-Donu, Rostovskoye knijnoye izdatelstvo, 1959, s. 172.

³² Anton P. Çehov, **Dama s Sobaçkoy**, Moskva, Detskaya Literatura, 2014, s. 217.

³³ A.y.

kardeşlerinin park ve evlerinin, yüksek bir çan kulesine sahip köylerinin ve gölet kenarındaki söğüt ağaçlarının dallarının betimlemeleri duygusal bir şekilde yapılır. Çehov'un kullandığı betimleme dili basit olup, yapaylıktan ve aşırılıktan yoksundur.

Çehov'un aşk konulu öykülerinin lirik tarafını, kendi aşkına, mutluluğuna, yaşamının güzelliğine sahip çıkamayan, güçsüz olan insanlara karşı yer alan acıma hissi oluşturur. Okuyucunun gözlerinin önünden güçlerini boşuna harcamış, kendi zayıflığından ve boşa geçmiş bir yaşam yüzünden mutsuz olan kahramanlar geçmektedir. Mahvedilmiş güzellik, kaçırılmış mutluluk hakkındaki üzüntülerin şiddeti ve ölümün kaçınılmazlığı hakkında sürekli tekrarlanan düşüncelerin yer almasıyla artmaktadır. Lirik yapıtları arasında yer alan *İyonuç* adlı öyküsünün ikinci bölümünde, ay ışığı ile aydınlatılmış bir mezarlığın ve gece sessizliğinin hüznü betimlemeleri karşımıza çıkar. Yapıtın kahramanı Startsev'i, gördüğü mezarlarda hayattayken çok güzel olan ve sevilen, birçok kız ve kadının olduğu düşüncesi hüznlendirmektedir.³⁴

Çehov'un son dönem çalışmalarının arasında yer alan *Nişanlı Kız* adlı lirik öyküsünde, amaçsız bir yaşam sürmenin ve insanların güçlerini anlamsız bir şekilde harcamasının betimlenmesi, yaşamın güzel ve çok yönlü olmasının dışında, onun sadece bir kez verildiği, bu nedenle anlamlı ve ilginç bir şekilde yaşanması gerektiği düşüncesi yer almaktadır. Çehov'un çoğu yapıtlarının lirik unsurlarından biri de tüm insanlar için mutluluk ideali olmasıdır. Yazar, yaşamdaki mutluluğu özlemekte, beklemekte ve sabırsızlıkla çağırılmaktadır. Çehov'un yapıtlarında mutluluk özlemi gitgide daha belirgin hissedilmeye başlamaktadır. Yeni, mutlu ve aydınlık bir yaşam özlemi, yazarın *Nişanlı Kız* adlı lirik öyküsünde doruk noktasına ulaşmaktadır.³⁵

2.2.2. Çehov'un Yapıtlarında Ele Alınmış Konular

Çehov'un yaratıcılığı içerdiği konu bakımından çok zengin olup, ilk yazarlık yıllarından itibaren sürekli genişler. Sıradan bir yaşam biçiminden alınmış, ancak

³⁴ Mariya Hlebnikova, a.g.e., s. 173.

³⁵ A.e., s. 178.

sonrasında beklenmedik bir yöne doğru gelişen durumları içeren yazarın sanatı, Rus yaşamının renkli tablosunu tüm yönleriyle kapsar.³⁶

Çehov, ilk sekiz yıl içinde farklı takma adları kullanarak, beş yüzü aşkın çalışma yayımlar. Keyfilik, küstahlık, cahillik, kendine fazla güven gibi zengin kesim insanların karakteristik özellikleri ve bunun sonucu olarak yaltaklık, kalın kafalılık, geri kalmışlık gibi alt sınıf insanların ayırt edici özelliklerinin ortaya çıkması, genç Çehov'un yapıtlarındaki hiciv konusunu oluşturur. Çehov, *Memurun ölümü*, *Maske (Maska)*, *Şişman ve Zayıf (Tolstıy i tonkiy)* gibi öykülerinde Rus yaşamının renkli tablosunu tüm yönleri ile gösterir. Otokratik dönemde Rusya'daki sosyal yaşamının tipik olaylarının betimlemesi, *Çavuş Prişebeyev (Unter Prişebeyev)* gibi yapıtlarında yer alır.³⁷

Çehov, başlangıç döneminde yazdığı öykülerinde sık sık aile ilişkileri, gençler, memur yaşamı ve gençleri yetiştirmek gibi insanların günlük yaşamında karşılaştığı zorluklar ve sorunlar üzerinde durur.

Çehov, 80'li yıllardaki Rus edebiyatının en önemli konularının arasında olan köy temasını kaleme alarak, *Köy Tabloları (Selskiye kartinki)* derlemesi üzerinde çalışmaya başlar. 80'li yıllarının ortasına doğru Çehov'un sanatında demokratik eğilim daha da belirgin olmaya başlar. *Kahır (Gore)*, *Vanka*, *Hüzün*, *Düşmanlar (Vragi)* adlı Çehov'un yapıtlarında, yazarın halktan insanlara duyulan sevgi ve insan ilişkilerindeki haksızlık ile ilgili kederi gösterilir.³⁸

80'li yıllarının ikinci yarısında Çehov'un dünya görüşü ve sanatının sosyo-felsefi içeriği derinleşir. Çehov, artık bir yazar olarak kendi sorumluluğunun bilincine varmaya ve edebiyatın toplumsal rolünün üzerinde düşünmeye başlar. *Mutluluk (Şçastye)*, *Kaval (Svirel)*, *Bozkır* gibi öykülerinde vatan teması ortaya çıkar. Yapıtlarında Rus bozkır doğasının güzelliğini betimleyen Çehov, halkın yaratıcı gücünü ve bilinmeyen yanlarını aktarır. Gerçekçilik, küçük burjuvazinin riyakârlığını ve çürüklüğünü görebilme yeteneği, Çehov'un sanatının ayırt edici özelliğini

³⁶ Zeynep Zafer, **a.g.e.**, s.53.

³⁷ Abram A. Belkin, **Çehov Anton Pavloviç**, Moskva, Bolşaya sovetskaya entsiklopediya, 1957, s. 277-278.

³⁸ **A.e.**, s. 278.

oluşturarak onu burjuva-liberal ve narodnik (Çarlık Rusyası`nda XIX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan sosyal-devrimci bir hareket)³⁹ yazarlarından farklı kılar. 90'lı yıllarına ait öykülerinde, küçük burjuvazi aydınlarının bayağılaşma süreci ve onun en iyi temsilcilerinin halka hizmet yolunun ıstıraplı arayışları da gösterilir. Çehov'un sanatında gerçekliğin olumsuz yönlerinin betimlemesi, lirizm ile bir araya gelir. Lirizm, hem anlatıcının düşüncelerinde, hem de emekçi halkın tasvirlerinde de ortaya çıkar (*Nişanlı Kız* öyküsündeki Nadya, *Asma Katlı Ev* yapıtındaki Misyus, *Üç Kız Kardeş* oyunundaki İrina v.b.). 1905-1907 devriminin eşiğinde, Çehov'un sanatında eski sosyal düzenin temellerinin yıkılma gereksiniminin düşüncesi gittikçe güçlenerek, *Bektaşi Üzüümü*, *Kııflı Adam*, *Üç Kız Kardeş* gibi öykülerinin ana temasını oluşturur. 90'lı yıllarının ikinci yarısında Çehov'un sanatında köylülük ve burjuvazi temaları egemen olmaya başlar. Kendi yapıtlarında yazar, parazit yaşam şeklinin insanları ne kadar bozduğunu, onları ahlaki gerilemeye götürdüğünü gösterir. Aynı zamanda, Çehov kendini dram sanatında da gösterir. *Martı*, *Vanya Dayı*, *Üç Kız Kardeş* adlı oyunlar, yazarın ustalık yıllarına aittir. Çehov'un yenilikçiliği, gündelik yaşamının gerçeğini sade, doğru ve kısa bir şekilde betimleme yeteneğinden ibarettir. Çehov gerçekçiliğinin özgünlüğü, dış güzelliğin arkasındaki iç çirkinliği gösterebilme ve dış sadeliğin arkasında iç asilliğini görebilme yeteneğinden kaynaklanır.⁴⁰

2.2.3. Yapıtlardaki Anlatıcı ve Kahraman

Çehov'dan önce düz yazılarda anlatıcı, sanatsal dünyanın dışında yer alır ve okuyucuya öyküde olup bitenlerden söz eder. Örneğin, Turgenev'in romanlarında anlatıcı, betimleyen olayların katılımcısı veya şahidi değil, okuyucu ile birlikte aynı zaman boyutu içinde olup yapıtın kahramanlarından tamamen ayrıdır.⁴¹ Çehov'un yapıtlarında ise anlatıcı, okuyucunun değil kahramanların yanındadır. Okuyucu tarafından görülmeyen ama bir ses olarak duyulan anlatıcı, sanatsal dünyanın içinde

³⁹ "Narodničestvo", Mega ensiklopediya Kirilla i Mefodiya, (Çevrimçi)
<http://megabook.ru/article/Народничество>, 1 Aralık 2016.

⁴⁰ Abram A. Belkin, a.g.e., s. 279-280.

⁴¹ Vladimir M. Markoviç, *Çelovek v romanah İ.S.Turgeneva*, Leningrad, Leningradskiy universitet, 1975, s. 7- 9.

yer alır. Bu ses sahibinin dünya bakışı yazarınkinden farklı olup, kahramanın bakış açısına çok yakındır.⁴²

Anlatıcının sesini dinleyen okuyucu, öyküde olup bitenlerin bir şahidi olarak görülür. *Edebiyat Öğretmeni (Uçitel slovesnosti)* adlı öyküsünün başında olduğu gibi yanında olma etkisi sık sık oluşur. Çehov'un yapıtlarında okuyucu da yapıtın tamamlayıcısı olur ve eksik olan öznel öğeler okuyucu tarafından tamamlanır.⁴³

Çehov'un öykülerindeki kahramanlar karmakarışık bir dünyada yaşarlar. Gerçeklerin, etik ve estetik normların taşıyıcısı olan anlatıcı, okuyucunun kahraman ve yazar arasındaki kopukluğu anlamasına yardım eder. Anlatıcının bilinci, kahraman ve yazarın bilinçlerinin kesişme noktasını oluşturur.⁴⁴

Çehov'un her yapıtında, kahramanların belirli bir yaş dönemi yansıtılır ve öykülerin kısa bir zaman diliminde gerçekleşmesinden dolayı kahramanlar yaş değişimine uğramamaktadırlar. Geçmiş anılarda, gelecek ise hayallerde yaşanırlar. Ancak Çehov'un anlatı yapısı, bir bütün olarak tüm yaşları ve yaşamı kapsar. Şehirdeki insanlar devamlı doğarlar, büyürler, yaşlanırlar ve ölürler. Sürekli azalan ve aynı şekilde sürekli artan yaşam akımı, bir öyküden öbür öyküye doğru gelişen genel bir konu oluşturur. Yaşamın kendisi ise belirli bir düzen ve şekil içinde sürdürülür. Bu durum, süje bağıntılarında ve çatışmalarında açıkça ifade edilir.

Çehov'un yapıtlarında tüm yaşlar gösterilir ve yapıtlarının dünyası çeşitli insan karakterlerini kapsar. Yazar tarafından yaratılmış bu rengârenk sosyal toplumun içinde memurlar, küçük burjuvalar, köylüler, papazlar, öğrenciler, aydın kesim ve soylular yer alır. Çehov'un birçok öyküsünde kahramanlar, küçük burjuvazinin havasız ortamına girdikleri zaman savaşmayı ve harekete geçmeyi bırakarak kadere boyun eğmektedirler. Yazarın yapıtlarında, paraya karşı ilgisi olan insanlar etkileyici bir şekilde nitelendirilirler. *Zor İnsanlar (Tyajyolye lüdi)* ve *Rapor (Spravka)* gibi öyküleri bunun örnekleridir.

⁴² Leonid M.Tsileviç, "Povestvovatel v çehovskom rasskaze", Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 280- 281.

⁴³ **A.e.**, s. 281.

⁴⁴ **A.y.**

Yazarın öykülerinde, kişiliksiz ve sıradan olan kahramanlarla birlikte olağanüstü ve özgün olanlar da yer alır. Çehov'un her kahramanı, belirgin bireylik çizgilerini taşımakla birlikte yaşamında en az bir kereliğine sıradanlıktan ayrılmaktadır. Ne var ki, bireylik ruhsal acıların kaynağı olup, kahramanların yaşamlarını zorlaştırır. Başkalarından farklı olan bir insan, herkesin davrandığı gibi davranmak ve alışlagelmiş yaşam tarzını sürdürmek istemediği için diğerleri tarafından hor görülür.⁴⁵

Ancak gerçek yaşamın bir parçası olmaya çalışırken ruhsal huzura kavuşamaması, Çehov'un kahramanlarının ortak özelliğini oluşturur. Uyumsuzluk, sosyal ve psikolojik engellerle dolu olan bir dünyada yaşayan bu insanların düşünceleri, çözüm yolunu aramaktan öte bir soruna dönüşür.⁴⁶

Çehov'un yapıtlarında yer almış olan insanlar yakınları ile anlaşmak konusunda zorluk çekerler. Arkadaşları ve ailesi ile bağlantıları olmayan bu insanlar, tamamıyla yalnızdır. Bazıları yalnızlıkta kendilerini daha güvende hissederken, diğerleri ise bundan acı duyarlar.⁴⁷

Çehov'un olgunluk dönemine ait yapıtlarında, kahramanların yanılgıları ve bilinçlerinin gelişmişlik derecesi gösterilir. Yapıtlardaki kahramanlar, anlamsız bir yaşam sürdüklerini anlayarak, bütün kötülüklerden arınırlar. *Sıkıcı Bir Olay* (*Skuçnaya istoriya*) ve *Edebiyat Öğretmeni* adlı yapıtları bunun iyi örnekleridir. *Nişanlı Kız* öyküsünde olduğu gibi, bu istekler bazen gerçekleşir. Ama çoğu zaman arzular gerçekleşmese de kahramanların onları yerine getirmek için gösterdikleri çabalar, bilinçlerinin değişimlerine neden olur. Çehov için bu değişimin ortaya çıkması yeterli gibi görünür ve bundan dolayı yazar, durumu yalnızca kahramanın yaşamını değiştirmesi konusundaki çabalarına kadar işler.⁴⁸

⁴⁵ Mihail Gromov, **Kniga o Çehove**, Moskva, Sovremennik, 1989, s. 235-236.

⁴⁶ Aleksandr V. Ledenev, "Proza A.P. Çehova", (Çevrimiçi) <http://scicenter.online/russkiy-yazyik/97997.html>, 27 Aralık 2016.

⁴⁷ Zeynep Zafer, **a.g.e.**, s. 64.

⁴⁸ **A.e.**, s. 65.

Çehov, kendi yapıtlarında çirkin ortamın mahvedici etkilerine karşı durarak aşka ihanet etmemeye, bütün kötülöklere rağmen iyi bir insan olarak kalmaya ve kendi eğilimini bulmaya insanları teşvik eder.

2.2.4. Yapıtlardaki Peyzaj Anlatımları

Okuyucunun öyküde yer alan peyzaj betimlemesini okuyarak, onu aklında canlandırabilmesi, Çehov yapıtlarında yer alan doğa betimlemelerinin özelliğini oluşturur. Çehov için doğa, kendi varlığının bir parçasıdır. Yazar, *Öğrenci (Student)* ve *Cinayet* öykülerindeki doğa durumunun, insan ruhunun üzerindeki derin etkisini gösterir. *Agafya*, *Kaşanka*, *Alın Beyaz (Beloloby)*, *Korku (Strah)* yapıtlarında yer alan ağaçlar, çiçekler, bulutlar, köpekler veya kurtlar insanlar gibi hisseder ve düşünürler. Onlar da üzülürler, severler, endişelenirler veya tedirgin olurlar.⁴⁹

Çehov'un oluşmuş sanatsal sisteminde, doğal dünya gerçek bir gözlemci olmadan betimlenemez. Çehov'un sanatının ikinci döneminde bu gözlemcinin rolünde öykünün kahramanı, üçüncü de ise kahraman ve anlatıcı olur.⁵⁰

Gözlemcinin önüne doğa manzaralarının ana detayları her zaman ön plana çıkmaz; her şey gözlem noktasının konumuna, gözlemcinin ruh haline bağlı olur. Bir şehir sakini olan *Veroçka* öyküsünün kahramanı, neredeyse hayatında ilk kez mehtaplı yaz akşamını gördüğünde, öncelikle onda sıra dışı, fantastik şeyler fark eder. *Cinayet'in* ilk bölümünde dehşet verici önsezilerle dolu olan öykünün kahramanı, ormanın sadece ay ile aydınlatıldığını ve ürkütücü, uzun bir ses çıkardığını fark eder. *Asma Katlı Ev* öyküsünün kahramanı ise, Volçaninov'lara ait ev hakkında beyaz ve teraslı olduğunu söyler.⁵¹

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi, peyzajın anlatılması, ilk anlık izlenim doğrultusunda hemen yapılan hafif bir taslak hissi uyandırır. Çehov öncesi edebi yapıtlarda, bu tarz doğa betimlemeleri, yeniden çizilmesi ve genelleştirilmesi gereken bir dış unsurdan başka bir şey olmazlardı.⁵²

⁴⁹ Aleksandr P. Çudakov, **Anton Pavloviç Çevoh**, Moskva, Prosvesçeniye, 1987, s. 24-25.

⁵⁰ Aleksandr P. Çudakov, **Poetika Çehova**, Moskva, Nauka, 1971, s.166.

⁵¹ A.y.

⁵² A.e., s. 167.

Çehov'un yapıtlarında doğa, sürekli yenilenen bir durum olarak yansıtılır: yakında gidecek olan bulut, fener veya şişe kırığına yansıyan mehtap, yerde sürüklenen parlak sarı ışık şeridi, haç ve kubbelerde güneş parlaması, bozkırda yankılanan garip bir sestir. Çehov'un peyzaj anlatımı, dünyanın heyecanlı ve değişen yüzünü yansıtır.⁵³

Çehov'un kendi yapıtlarındaki kahramanlarına karşı tutumu, peyzaj anlatımında kendini gösterir. Örneğin, *Kılıflı Adam* öyküsünün kahramanı Belikov, doğa üzerinde asla görünmez. *Bektaşî Üzüümü* öyküsünden Nikola İvanoviç Çimşa-Himalayski'nin etrafını ise hendek, çit ve duvarlar kuşatır. Kahramanların her ikisi de yüzünü kaybetmiş insanlardır. Ruh ne kadar canlı olursa, o kadar doğa ile uyum içinde olur. *Bektaşî Üzüümü* öyküsündeki yağmur altında yıkanan İvan İvanoviç'in doğa ile bağlantısı ise beyaz zambakların dalgaları üzerinde sallanan hareketleri ile gösterilir.⁵⁴

Çehov'un yapıtlarında sürekli kullandığı imgelerden biri olan yağmur, gündelik yaşamın umutsuzluğun, gerçek mutluluğun mümkün olmayacağını sembolüdür. *Aşk Hakkında* öyküsünde gri gökyüzünün ve ıslak ağacın betimlemesi, Alyohin'in mutluluğun dürüstlük ile bir arada olamayacağını bir yaşam hakkında anlatımından önce verilir. *Bektaşî Üzüümü* öyküsünün kahramanı, toprak sahibi Çimşa-Himalayski'nin bir insan yaşamının kaybı pahasına elde edilen çirkin mutluluğunun betimlemesi yağmur sesi ile birlikte eşlik eder. Çehov'un öykülerinde her zaman bahçe görüntüsü de mevcuttur. Bu bir iyilik, güzellik ve insanlık anlamının sembolüdür. Bahçe, mutluluk müziği ile dolu, âşık olanların barınağıdır. Nikita ve Manusya, Kovrin ve Tanya, Ressay ve Misüs, Startsev ve Yekaterina İvanovna'nın ruhları saf ve samimi duygularla dolu olduğunda, bahçelerde bir araya gelirler. Bahçe, karakterlerin ruh durumlarına karşı duyarlı olup onları derinden etkiler.⁵⁵

⁵³ A.e., s. 168.

⁵⁴ Svetlana G. Kidyayeva, Olga Yuryevna Leonidova, "Priroda glazami A.P. Çehova", (Çevrimiçi) <http://www.openclass.ru/node/271994>, 28 Aralık 2016 .

⁵⁵ A.y.

Mehtap ışığı, Çehov'un öykülerindeki birçok manzarayı aydınlatarak, onları ölümün getirdiği üzücü bir ruh hali, sükûnet ve hareketsizlik ile doldurur. Ay ve ölümün akrabalık düşüncesi en iyi şekilde *İyonuç* öyküsünde anlatılır.⁵⁶

Çehov'un yapıtlarındaki doğal dünyası sadece gerçekçilik, doğruluk ve gözlemden ibaret değildir. Aynı zamanda, ayrı izlenim ve rastgele ayrıntılar aracılığıyla resmin bütünü aktarma, ince ve derin bir ruh halini yaratma becerisine sahiptir. İnsanın içinde etik asaletin ve estetik güzelliğin bir arada olma fikrinden oluşan Çehov'un ülküsü, yazarın şiirsel lirizmde ortaya çıkar.

2.2.5. Yapıtların Yapısal Özellikleri

Çehov, haklı olarak kısa öykülerin ustası sayılır. Yazarın dediği gibi; kısıklık yeteneğinin kardeşidir. Çehov'un öyküleri, minimum bir metin çerçevesinde derin felsefi anlam içerir.⁵⁷

Çehov'un başlangıç dönemindeki yapıtlar, bir tür küçük sahnelerden oluştuğu için fikirsel ve sanatsal yapıları açısından tiyatro yapıtlarına yakın olurlar. Diyalog üzerine kurulmaları, bu öykülerin temel özelliğini oluşturur. Örneğin, *Albiyon'un Kızı*, *Sevinç (Radost)*, *Galibin Kutlaması*, *Bukalemun (Hameleon)*, *Şişman Ve Zayıf*, *Cerrahi (Hirurgiya)*, *Albüm (Albom)* gibi yapıtlar, tamamıyla diyaloglardan oluşur. Öykülerinde diyaloglar, olayları harekete geçirirler.⁵⁸

“Öykü içinde öykü” olarak adlandırılan yöntem, Çehov'un yapıtlarının yapısal özelliklerinden biri olup, yazara anlatım objektifliğini elde etmeye yardımcı eder. Örneğin, *Frenk Üzüümü* ve *Kılıflı Adam* öyküleri bu yönteme göre yazılır.⁵⁹

Çehov, yapıtlarında anlatıma direkt ana olaydan başlar ve gereksiz olan her şeyi ortadan kaldırır. Yazarın öykü yapısı konusunda kendine has prensipleri vardır. Bazılarında giriş, gelişme ve sonuç gibi yapısal unsurların tamamı yer alırken, bazı

⁵⁶ A.y.

⁵⁷ Zeynep Zafer, a.g.e., s. 107.

⁵⁸ A.e., s. 108.

⁵⁹ Svetlana N. Parkayeva., “Hudojestvennoye svoeobraziye rasskazov A.P. Çehova”, (Çevrimiçi) <https://infourok.ru/hudozhestvennoe-svoeobraziye-rasskazov-apchehova-899070.html>, 28 Aralık 2016.

yapıtları ise bunların sadece birkaç tanesinden (giriş ve gelişme ya da sadece gelişme) oluşur.⁶⁰

Çehov yapıtlarındaki zaman, sadece olayların geçiş yöntemi ve uzunluğu değildir. Bu, ilk yapıtıdan başlayan ve *Vişne Bahçesi* oyununa kadar yazarın tüm sanatında devam eden bir gerekçedir. Çehov'un tüm karakterleri zaman imtihanından geçerler. Öykülerdeki yıllar, aylar ve günler, başlangıç noktasını ve yaşam ölçüsünü oluştururlar.⁶¹

Çehov'un yapıtlarının kahramanları, zamanın akışını çok hassas hissettikleri için mevsim değişiklikleri ve bununla ilgili tüm değişimler onların üzerinde büyük etkiler bırakır. *Küçük Köpekli Kadın* ve *Köylüler* adlı Çehov'un öyküleri bunun iyi örnekleridir.⁶²

Sonbaharı anlatan sayfalardan buruk bir üzüntü yayılır, çünkü Çehov'un yapıtlarında sonbahar hemen hemen her zaman karakterlerin hayal yıkıcısı olarak sembolize edilir. Sonbahar sabahında Ranevskiy malikânesinde balta sesleri yükselir (*Vişne Bahçesi*), sonbaharda Poloznev'u eşi Maşa terk eder (*Hayatım (Moya jizn)*). Yoksulluk ve gündelik yaşam ile ezilmiş insanlar, meydana gelen değişiklikleri ve mevsim değişimlerini fark etmezler.⁶³

Çehov'un sanat dünyasında genelde kesin bir kronoloji yoktur. Bugün olanlar dün, daha önce ve daha sonra da olabilir. Bu durgunluk, hareketsiz yaşam izlenimini ve dolaylı olarak çağı karakterize eder.⁶⁴

Çehov'un yapıtlarında, portreden doğa anlatımlarına kadar değişen, büyük ölçüde insan karakterini sabitleyen iç dekorasyondan ve kendi tutku, iç çatışmalarıyla dünya karşısına çıkan bir insandan oluşan sanatsal mekân şekilleri zengin çeşitliliğiyle şaşırtır. Küçük ve büyük sanat alanları, Çehov'un anlatım çerçevesinde

⁶⁰ A.e., s. 105-106.

⁶¹ Olga M. Skibina, "Proza A.P.Çehova 1896-1903.Problemi poetiki", **Biblioteka dissertatsiy** (Çevrimiçi) <http://www.dslib.net/russkaja-1-iteratura/proza-a-p-chehova-1896-1903-gg-problemy-pojetiki.html>, 5 ocak 2017.

⁶² A.y.

⁶³ Vladimir B. Katayev, a.g.e., s. 304.

⁶⁴ A.y.

doğal bir şekilde birleşir. Ev, eşik, duvar ve çit, malikâne gibi sınırlı yaşam alanlarından her zaman dış dünyaya çıkışlar bulunur.⁶⁵

Çehov karakterlerinin ayırt edici özelliği, kalpsizliğin, vurdumduymazlığın ve her türlü kabalığın bulunduğu ortamdan ebedi olarak kurtulma isteği, gerçek yaşamda kendi yerini ve amacını anlama yeteneğine sahip olmaktır. Bütün kötülüklerden ve talihsizliklerden kurtaran en büyük yer, Moskova olur.⁶⁶

Çehov karakterleri için mekân değişimi sadece bir coğrafik alan değişimi değil, öncelikle bu ferah yaşama, yalandan ve baskılardan uzak psikolojik özgürleşmeye doğru bir çıkıştır (*Piskopos (Arhiyeriy)*). Çehov'un son yıllarda, yapıtlarında geliştirdiği ahlaki aydınlanma nedeniyle gidiş, yol ile yakından ilişkilidir. Yoldan beklenmedik buluşmalar, tanışmalar gerçekleşir (*Ariadna, Yolda (Na puti)*), yolda özgürlük ve açıklık (*Evde (Doma)*), güzellik ve mutluluk ile ilgili düşünceler veya boşa geçen ömür, harap olan gençlik hakkındaki düşünceler akla gelir.⁶⁷

Çehov'un sanat dünyasında sık sık Moskova ve çevresinin topografik gerçekleri hatırlatılır. Çehov yapıtlarında bulunan bu coğrafi gerçekler, sadece eylem yeri göstergesi ve karakterlerin buluştuğu yer olarak değil, daha çok şiirsel bir alan, sembol teşkil ederler.⁶⁸

Çehov öykülerinin yapısal özelliklerinin arasında yer alan semboller, büyük önem taşırlar. Genellikle, giriş bölümünden başlayarak, sembollere yer verilir. Bir sanatsal yöntemi olan Çehov'un sembolleri, sanatsal detaylardan oluşur. Çehov için çeşitli semboller özel önem taşır; bunlar sözlü işaretler (ayrı sözcükler ve cümleler) olduğu gibi ikonik işaretler (resim, fotoğraflar) de olabilir. Bunun nedeni daha önce anlamlı ve mantıklı görülen olanların, zamanla boş bir kabuğa dönüşmesi ve okuyucunun aklında sadece öykü karakteri için önem taşıyan bir sembol olarak kalmasıdır. Sözlü sembollerde, Çehov sıklıkla alışagelmış konuşmayı işaret eder,

⁶⁵ İgor N. Suhih, "Problemı poetiki A.P. Çehova", Leningrad 1987, Leningradskiy universitet, (Çevrimiçi) <http://apchekhov.ru/books/item/f00/s00/z0000039/st008.shtml>, 10 Ocak 2017.

⁶⁶ A.y.

⁶⁷ Olga M. Skibina, "Proza A.P.Çehova 1896-1903.Problemı poetiki", **Biblioteka dissertatsiy, a.g.e.**

⁶⁸ Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 305.

bunların ise anlamı çoktan unutulmuş ya da silinmiştir ve öykü karakterinde anlamsız bir şekilde kalır.⁶⁹

Bu tip olaylar yaşlılık, karakterin hasta olması veya eski inançlarının onu hayal kırıklığına uğratması ile şartlandırılmaz. Bunlar, genellikle insan bilincinin hareketliliğini anlatır. Bu durumda sembolü anlamsızlaştırma şartı, genellikle onun tekrarlanabilirliği veya yeniden üretilebilirliği ile gerçekleşir. Örneğin, *Sıkıcı Bir Hikâye* ve *6 Numaralı Koğuş* adlı öykülerinde olduğu gibi, karakterlerin birçok diyalogları, gerçeği ortaya çıkaracak ciddi olanlar da buna dâhil, sözcüğün tam anlamıyla tekrarlanır.⁷⁰

Bu şekilde, sözel semboller insan iradesinden bağımsız olarak, yaşlanır ve kendiliğinden silinir. Çehov'un yapıtlarında aynı kader ikonik sembolleri de bekler.⁷¹ Örneğin, bunlar hem yakınlarının hem de sadece tanıdıklarının fotoğrafları olabilir. *Albüm* öyküsünde, çalışanların fotoğrafları ev sahibinin çocukları için bir oyuncak olur. *Düello* oyunundaki Samoylenko ise unutulmuş insanların fotoğraflarını saklar. İnsan ve olayları hatırlatmak için özel olarak oluşturulan obje, artık fonksiyonlarını yerine getirememektedir.⁷²

Çehov'un yapıtlarında, evi süsleyen tablolar, sırf estetik fonksiyonu taşırlar. Ancak bunlar, genellikle öykü kahramanında olumlu bir etki bırakacağına, estetik hoşnutsuzluğunu uyandırır. Bu tür tablolar, mobilyanın bir parçasından daha fazlası değildir. Ev sahibi onları görmez ve bu şekilde sembol onlar için yok olmaya başlar.⁷³

Sembolün ortadan kalkma süreci doğal bir süreçtir. Bir yandan, maddi varlığını taşıyan her sembolü kaçınılmaz bir şekilde aynı kader bekler. Diğer yandan ise, insana özgü olan psikolojik eylemsizlik nedeniyle tekrarlanan herhangi bir sembol, otomatik olarak bilinçli algılanır. Her iki süreç sadece zamana bağlı olur. Çehov, sembolün yaşlanmasını ve yıpranmasını gösterirken, insanının etrafında her

⁶⁹ Andrey D. Stepanov, **Problemi kommunikatsii u Çehova**, Moskva, Yazıki Slavyanskoy Kulturu, 2005, s. 65-66.

⁷⁰ **A.e.**, s. 68-70.

⁷¹ **A.e.**, s. 70.

⁷² Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 274.

⁷³ Andrey D. Stepanov, **a.g.e.**, s. 73.

zaman ve her yerde bulunan görünmez olaylara ışık tutarak, insan varlığının gizli trajedisine işaret eder.⁷⁴

Çehov'un yapıtlarının önemli özelliklerinden biri olan tekrarlamalar, anlatılan öykü boyunca yer alır. Örneğin, *Tanıdıklarda (U znakomih)* öyküsünde, karakterlerden bir tanesinde zaman zaman konuyla alakasız sözleri kullanma alışkanlığı vardır. *Düello*'daki Layevski'nin kendi avuçlarına bakma ve tırnaklarını kemirme alışkanlığı vardır; öyküde bu davranışlar hakkında birkaç kez söz edilir. *Yeni Yazlık Ev (Novaya daça)* öyküsündeki yaşlı adam Kozov, konuştuğunda göz kırpar. Bu özellik, karakterin her konuşmasında hatırlatılır.⁷⁵

Karakterin herhangi bir bireysel özelliğini daha belirgin bir şekilde yansıtmaya, tekrarlamaların kullanım amacı olarak görünebilir. Ancak durum böyle değildir. Bu amaç için, edebiyatta genelde yapıldığı gibi, karakterin en sevdiği sözünü birkaç kez tekrar etmesi yeterli olurdu. Çehov'un tekrarlamaları ise diğer hedefler peşindedir. Çehov, konuşma detayını tekrarlamakla kalmaz, bununla birlikte karakterin konuşma özelliği, anlatıcı tarafından her zaman özel olarak önceden belirtecek şekilde verir. Böylece, detayın her yeni tekrarı karakterin özelliğine hiçbir şey katmaz. Ancak buna rağmen detaylar tekrarlanır. Bu tip tekrarlamaya, detayın karakteristik doğasını ortadan kaldırıp onu önemsiz detayların sınıfına taşır.⁷⁶

Çehov, yapıtlarındaki kahramanların psikolojik durumunu veya mizaçlarının baskın özelliklerini okuyucuya aktarmak için hareketlerin tekrarlanmasını kullanır. Örneğin, Vasilyev'in S isimli ara sokaktaki olanlarını gördüğünden dolayı heyecanlanması, yaptığı hareketlerin betimleme aracılığıyla iletilir. Bu tür tekrarlar, sadece basit ruhsal hareketlerin veya karakterin baskın özelliklerinin betimlemesi için kullanılmaz. Aynı zamanda oldukça çelişkili, karmaşık duygular için de

⁷⁴ Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 275.

⁷⁵ Aleksandr P. Çudakov, **Poetika Çehova, a.g.e.**, s. 76.

⁷⁶ Natalya A. Kojevnikova, "Povtor kak sposob izobrajeniya personajey v proze A.P. Çehova", **Literaturniy tekst: problemı ı metodı issledovaniya. Sbornik nauçnih trudov, Vipusk 4**, İ.V.Fomenko, Tver, Tverskoy gosudarstvennyy universitet, 1998, s. 56.

kullanılırlar. *Düello* adlı öyküsü bunun en iyi örneği olur. Burada sürekli olarak Layevski'ye ait bilinçsiz hareketler tekrarlanır.⁷⁷

Çehov'un düzyazısında, 1880'lerin ikinci yarısından itibaren en iyi şekilde belirgin olmaya başlayan nesne ve doğal dünyanın görüntüleri tekrarlanırlar. Bu durumlarda, tekrarlama bunların sembol haline dönüşmesini sağlar.⁷⁸

Tekrarlama, Çehov'un sadece düzyazısında değil aynı zamanda oyunlarında da büyük bir rol oynar. Örneğin, *İvanov* adlı oyun, büyük ölçüde sebeplerin, konuların ve sözlerin tekrarı üzerine kurulur.⁷⁹

Çehov'un sanatında tekrarların rolü büyüktür. İlk bakışta, metin miktarını artırmak için kullandıkları görülse de aslında şaşırtıcı bir şekilde onları kısaltmaktadır. Çehov'un tekrarları, geniş özlü anlatımın önemli oluşturma aracı olurlar. Ses ve söz dizimsel tekrarlar da, Çehov'un yapıtlarındaki sanatsal ifadeyi oluştururlar.⁸⁰

Çehov, diğer yazarlardan farklı olarak, kendi yapıtları ile okuyuculara karşı bambaşka bir davranış gösterir. Okuyucu, pasif bir durumdan çıkarılarak, aktif bir duruma getirilir. Yazar, imajların, eşyaların, doğanın, kahramanların davranışlarının betimleme sırasında kullandığı gerçekçi ve beklenmeyen detaylar sayesinde, okuyucunun düşüncelerinin gelişmesini sağlar. Çehov'un detayları, anlam ve duygu açısından öykülere ifade gücünü katarak, kahramanların karakterlerini ve yaşadıkları ortamını daha iyi anlamaya yardımcı olur. Detay, Çehov yapıtlarındaki süje ve yapısal ilişkiler sisteminin en önemli ögesi olup düğüm noktası ile çakışır.⁸¹

Çehov'un yapıtları, birkaç sayfalı olduğundan dolayı, onların içinde ayrıntılı betimlemelerin ve iç monologların yer alması imkânsızdır. Bu yüzden yazar detayları

⁷⁷ Nikolay V. Kapustin, "Povtorı", **a.g.e.**, V.B. Katayev, s. 284.

⁷⁸ **A.e.**, s. 285.

⁷⁹ Svetlana V. Çernışyova, "Funktsii povtorov v proze A.P. Çehova", (Çevrimiçi) <http://cheloveknauka.com/funktsii-povtorov-v-proze-a-p-chehova>, 15 Ocak 2017.

⁸⁰ **A.y.**

⁸¹ Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 268-269.

ön plana koyarak, kısa, basit ve aynı zamanda anlamlı bir şekilde yaşamın gerçeğini betimler.⁸²

Çehov'un yapıtlarındaki bitmemiş sonlar, en önemli yapısal özelliklerindedir. Çehov, kısalıktan yana olduğu için, olanlarını sonuna kadar anlatmamayı tercih eder ve süjeleri en ilginç yerlerinde kesiverir. Böylece, yapıtların sonlarının açık olması okuyucuya öykülere kendi yorumunu katmasına fırsat verir. Çehov'un öykülerinin bitmemiş sonları, kahramanların kişisel kaderlerinin çerçevelerinden çıkarak, çatışmanın derinliğini ve karmaşıklığını vurgularlar.⁸³

⁸² Nadejda G. Bıkova, "Rasskazı A.P. Çehova", (Çevrimiçi) <http://scicenter.online/russkiy-yazyik/byikova-rasskazyi-chehova-98002.html>, 29 Aralık 2016.

⁸³ Georgiy P. Berdnikov, **Çehov. İstoriya vsemirnoy literaturı, T.8**, Moskva, Nauka, 1994, s. 35.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEHOV LİRİK ÖYKÜLERİNİN KUKRİNİKLER GRUBUNUN SANATINA ETKİSİ

Kukrınıksler grubu tarafından Çehov yapıtlarının resmedilmesi 1940 yılında başlar ve 1953 yılına kadar sürer. İlk bakışta, Kukrınıksler grubunun basit bir dille yazılmış ve sade gibi görülen Çehov'un yapıtlarına karşı ilgi duyması pek mümkün değildir. Fakat Çehov'un yapıtlarının bu aldatıcı sadeliğinin altında, yazarın Rusya'ya, "küçük" insanlara karşı büyük sevgisi ve her şeyi mahveden kapitalizme karşı nefreti gizlidir. Teşhir edici gücüne sahip olan Çehov'un bütün yapıtları, Kukrınıksler grubunun ilgisini çekerek, uzun yıllar boyunca onların çalışma konusu olur.¹

Kukrınıksler grubu, neredeyse Çehov'un tüm öyküleri için betimledikleri illüstrasyonlar yardımı ile yapıtların ana fikrine dikkati çekerek, eksiksiz bir şekilde ve oluş sırasına göre olayların gelişimini, kahramanların olup bitenlere karşı psikolojik tepkilerini aktarırlar.²

Yapmacılıktan uzak ve anlamlı olması, Kukrınıksler grubu tarafından betimlenmiş illüstrasyonların en önemli özelliğini oluşturur. *Çavuş Prişebeyev* adlı öyküsünde olduğu gibi ressam, illüstrasyonlarında ilgisiz insanlara yer vermeyerek, kendi gözlem yeteneğinin ne kadar güçlü olduğunu gösterirler. *Bukalemun* öyküsü için betimlenmiş illüstrasyonlarda da, aynı tabiliği ve kahramanların adeta canlı hareketlerini görmek mümkündür. Çehov'un kendi yapıtlarında büyük ustalıkla sözlü olarak betimlenmiş Rus yaşamının tabloları, Kukrınıksler grubunun çalışmalarında canlandırılır.³

Ressamlar, Çehov'un yapıtlarına özgü olan sadeliğine uyum sağlamaya çalışarak, kendi illüstrasyonlarında detayların seçimine büyük önem verirler. Kukrınıksler grubu, illüstrasyonlarını karmaşıklaştırmayan, onlara önemli ayrıntıları katan ve kahramanların betimlemelerini daha ifadeli yapan detayları seçerler.

¹ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 102.

² **A.e.**, s. 104.

³ **A.e.**, s. 105-106.

Kukrniksler grubunun resimlerinde detaylar, öykünün yapısını bozmadan, ona doğru ve canlı çizgileri katar ve illüstrasyonları tamamlarlar. Örneğin, çavuş Prişebeyev'in kasketi, *Atla İlgili Soyadı (Loşadinnaya familiya)* öyküsündeki General Buldeyev'in yastığı gibi detaylar, olayların içinde yer alır.⁴

Kukrniksler grubu Çehov'un yapıtları için betimledikleri çalışmalarında, kahramanların nitelemesini kolaylaştırarak, o devrin ortamını eksiksiz olarak canlandırmaya çalışırlar. Ressamlar, peyzaj ve iç mekân ustaları olarak karşımıza çıkarlar. Küçük şehirlere, köylere, toprak ağalarının çiftliklerine özgü çehresi, Rus doğasının hüznünlü sonbaharı ve sıcak yaz günleri, bütün bunlar müthiş inceliği ile ressamlar tarafından canlandırılır. Kukrniksler grubu, bir küçük burjuvanın evinin güzel döşemesi, süslü çerçevelerdeki aile fotoğrafları, eski, tozlu gaz lambası ile aydınlatılmış ve ziyaretçiler için uzun banklar olan bir köy hastanesinin girişi, yüksek çitle çevrilmiş taşra evinin küçük avlusu, sorgu hâkiminin odasının beylik, can sıkıcı döşemesi gibi iç mekân betimlemelerinde, kendilerini eski Rus yaşam tarzının mükemmel ustaları ve özenli araştırmacıları olarak gösterirler.⁵

Çehov'un erken dönem yapıtlarının mizahı, Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş illüstrasyonlarda büyük ustalıkla aktarılır. Çehov'un yapıtlarında trajik bir şekilde gösterilen Rus toplumunun yaşamı, ressamların çalışmalarında da aynı şekilde betimlenir. Gereksiz ya da rahatsız edici bir ayrıntı olmayan, tam tersine yapıtlara daha da çok anlam kazandıran bu illüstrasyonlar, Kukrniksler grubu sayesinde yaşam gerçeğinin yansıması olur.⁶

3.1. *Hüzün* Adlı Öykünün İncelenmesi

Hüzün öyküsü, Çehov tarafından 1886 yılında yazılmış ve aynı yıl içinde Peterburg Gazetesinde yayımlanmıştır. İlk bakışta basit olarak görünen bu öykü, aslında derin bir anlam içermektedir. Yazar, yapıtında bir kişinin insanlar arasında yalnız olması, diğerlerinin onun acısına ilgisiz kalması ve zor durumda olan birine yardım etmemesi gibi önemli sorunları ele alır.

⁴ A.y.

⁵ A.e., s. 109-110.

⁶ A.e., s. 111-112.

Öykünün başkahramanı olan İyona Potapov, yakın zamanda oğlunu kaybetmiş ve kederinden perişan halde olan bir arabacıdır. İyona Potapov olanlarını diğer insanlara anlatarak kalbine sığamayan bu büyük acıyı hafifletmek ister:

“...Ayrıntılı bir şekilde konuşmak lazım... Oğlumun nasıl hasta olduğunu, ıstırap çektiğini, ölümden önce neler söylediğini, nasıl öldüğünü... Cenazeyi ve rahmetlinin kıyafetlerini almak için hastaneye gidişini de anlatmak lazım...”⁷

Onun kederini paylaşacak olan dikkatli bir dinleyiciyi bulmaya çalışır. Müşterilere ve diğer bir arabacıya oğlunun ölümünden sonra hissettiklerini anlatmaya çalışırken herkes onun çektiği acılarına karşı ilgisiz kalır. Hüzün, derdine derman bulamayan İyona Potapov’u bütün gücüyle sarar. İnsanlar tarafından ilgi göremeyen ve destek alamayan İyona Potapov, en sonunda kalbini sızlatan acıyı kendi atına anlatır. At, onun üşümüş ellerini kendi nefesi ile ısıtarak içindeki hüznü anlamış gibidir:

“İşte öyle at kardeşim... Kuzma İyonıç yok artık... Sizlere ömür... Öldü gitti... Şimdi diyelim ki, senin bir tayın var ve sen onun annesi oluyorsun. Diyelim, bu tay birden öldü... Ne yazık olurdu, değil mi?”⁸

Hüzün öyküsünde başkahramanın etrafındaki ilgisiz ortam, peyzaj betimlemesi ile daha belirgin hale gelir:

“Akşamın alacakaranlığı. İri taneli sulu kar daha yeni yakılmış fenerlerin etrafında dönüyor ve ince yumuşak bir tabaka ile çatıların, atların sırtlarının, omuzların, şapkaların üstünü kaplıyor. Arabacı İyona Potapov’un üstü başı hayalet gibi bembeyaz oldu. Canlı bir beden ne kadar eğilmek imkânı varsa eğildi, oturuyordu...ve hareket etmiyordu...Onun atı da beyaz ve hareketsiz idi...”⁹

Kar ve alacakaranlık, burada çaresizliğin ve ilgisizliğin simgeleri olur. Karın altında hareketsiz kalmış İyona Potapov ve atı ise ölümün simgesi olur.

⁷ Anton P. Çehov, **Rasskazi. Povesti. Pyesi**, Moskva, Detskaya Literatura, 1999, s. 26.

⁸ A.e., s. 27.

⁹ A.e., s. 25.

Hüzün adlı öykü, Çehov'un birçok yapıtı gibi gerçekçilik ruhunu taşır ve hayatı olduğu gibi yansıtır. Yazar, bu öykü ile insanların ilgi, acıma, yardım etme gibi duygulardan uzak kaldığını ve başkaları umursamadan sadece kendi hayatını düşündüğünü vurgular. İyona Potapov'un hüznü duyulmamış olarak kalır ve ne yazık ki, bu durumu düzeltmenin bir umudu yoktur.

3.1.1. Kukrniksler Grubu Tarafından *Hüzün* Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon

Hüzün öyküsü için Kukrniksler grubunun betimlenmiş tek illüstrasyonda, sanatçılar bir insanın kederini ve yalnızlığını büyük ustalıkla aktarmayı başarmışlardır.

“...Arabacı İyona Potapov'un üstü başı hayalet gibi bembeyaz oldu. Canlı bir beden ne kadar eğilmek imkânı varsa eğildi, oturuyordu... ve hareket etmiyordu... Onun atı da beyaz ve hareketsiz idi...”¹⁰ (R. 4)

İyona Potapov, eğilmiş şekilde hareket etmeden at arabasında oturmuş olarak betimlenir. Adamın kafası ve omuzları karla kaplıdır. İyona Potapov'un atı da karla kaplanmış, hareketsiz bir şekilde durmaktadır. Sokak fenerinin hüzünlü pırıldaması, başkahramanın yalnızlığını ve çaresizliğini daha belirgin hale getirir.

Hüzün öyküsü için Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş bu illüstrasyon, Çehov'un yapıtının tüm derinliğini ve önemini aktarmaktadır. Ressamların betimledikleri illüstrasyonda ışığın rolü çok büyük önem taşır ve öykü kahramanının iç dünyasını aktarma işlevini görür. Çalışmada yer alan fenerin hüzünlü pırıldaması, yapıtın benzersiz ortamını oluşturarak, İyona Potapov'un süretinin betimlemesinde büyük bir rol oynar ve onun nitelemesini derinleştirir.

3.2. *Vanka* Adlı Öykünün İncelenmesi

Vanka adlı öykü, 1886 yılında yazılmış ve ilk defa aynı yıl içinde Peterburg Gazetesinde yayımlanmıştır. Çehov'un çocuklar hakkındaki yapıtları arasında yer alan bu öyküde, ince mizah ve dramatik etkisi bir araya gelir.

¹⁰ A.y.

Öykünün başkahramanı olan dokuz yaşındaki Vanka Jukov, annesinin ölümünden sonra Moskova'ya Alyahin soyadı olan bir ayakkabıcının yanına gönderilir. Fakat çocuğun buradaki hayatı dayanılmaz zor şartlar altında geçer. Ayakkabıcılık eğitimini almamakla birlikte Vanka Alyahin'in evinde sürekli dayak yer, aç bırakılır, küçük düşürülür, bütün ev işlerini yapar. Zavallı çocuğun bunlara katlanacak ne gücü ne de sabrı kalır ve Noel gecesinde köyde kalan dedesine bir mektup yazar. Köy, onun hatıralarında yeryüzündeki bir cennet olarak yer alır. Mektubunda Vanka dedesine onu buradan alması için yalvarır: "*Sevgili dede, Tanrı rızası için, beni buradan eve, köye götür... Ayaklarına kapıyorum ve hep Tanrı'ya dua edeceğim. Beni buradan götür, yoksa öleceğim.*"¹¹ Vanka burada sürekli Tanrı'dan söz eder ve mektubunu, dua eder gibi, dizlerin üstünde otururken yazar. Bu detaylar bir rastlantı değildir. Noel öykü türüne ait yapıtlarda, Tanrı'nın rızası ile kahramanların hayalleri gerçek olur. Bu türe ait olan *Vanka* öyküsünde ise kahramanın hayali sadece rüyalarında gerçekleşir ve umutları boşa çıkar. Ümitlerin çöküşü, Çehov'un diğer öykülerinin kahramanlarının kaderi olur. Onlar da, Vanka gibi, geçmiş günlerini ararlar ve ulaşılmaz uzaklıkta olan yerleri mutluluğun kaynağı olarak görürler. Ancak ne geçmişe dönmek, ne de cennet bucağını bulmak onlar için imkânsızdır.

İlk bakışta basit bir öykü gibi görünen *Vanka*, aslında karışık bir yapıya sahiptir. Çocuğun mektubu birkaç defa ya onun anılarıyla, ya anlatıcının sözleri ile ya da peyzaj betimlemesi ile kesilir. Vanka'nın baktığı pencere ise bu öykünün önemli bir detayı olur. Pencerenin arkasındaki dünyada, çocuğun gitmek istediği köydeki dedesinin neşeli sesi kulaklarında yankılanır. Vanka'nın Moskova'daki hayatından farklı olarak, burada mutluluk ve sevgi vardır.

Hayallerin ve umutların yıkılmaya mahkûm olması, *Vanka* öyküsünün ana konusunu oluşturur. Vecizin anlamına gelen "*köydeki dedeye*" ("*na derevnü deduşke*")¹² sözler, ne kadar komik görülse de aslında üzücü bir anlam taşır. Okuyucu, mektubun alıcıya hiçbir zaman ulaşamayacağını ve Vanka'nın hayatının aynı şekilde devam edeceğini anlar.

¹¹ A.e., s. 27.

¹² A.e., s. 28.

3.2.1. Kukrniksler Grubu Tarafından *Vanka* Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyonlar

Vanka öyküsü için iki illüstrasyon, Kukrniksler grubu tarafından 1940-1941 yılları arasında betimlenmiştir. İlk illüstrasyonda, *Vanka* mektup yazarken betimlenmiştir: “...*Vanka* sıranın önünde dizlerinin üzerinde oturarak mektup yazmaktadır.”¹³ (R. 5)

Sanatçılar, bu illüstrasyonda *Vanka*'yı, yarı karanlık bir odada dizlerin üstünde oturmuş, dedesine mektup yazarken betimlemiştir. Masada yanan mum ışığı pencerede yansımaktadır. Ayakkabı kalıpları ise duvarda asılmış şekilde yansıtılmıştır.

İkinci illüstrasyonda ise çocuk, mektubu dedesine gönderirken resmedilmiştir: “...*Vanka* ilk posta kutusuna kadar koşarak geldi ve kıymetli mektubunu kutuya attı...”¹⁴ (R. 6)

Üzerindeki yıpranmış pantolon ve gömlekle *Vanka*, gece saatinde mektubu göndermek için posta kutusuna atmaktadır. Karla kaplı evin çatısı ve bahçe kapısının betimlemeleri de bu çalışmada yer alır.

Kukrniksler grubu, *Vanka* için betimledikleri illüstrasyonlar hakkında şöyle der:

*“Vanka için illüstrasyonlar üzerinde çalışırken biz sadece öyküyü anlamaya çalışmıyorduk. Buna ilaveten, Çehov’un mektuplarını, onu yakından tanıyan insanların anılarını okuyorduk. Çehov, Gorki ile aralarında geçen bir konuşmada şöyle der: ‘Bu utanç verici ve üzücü, ama doğrudur: köpekleri kıskanan birçok insan vardır.’¹⁵ Bu sözler, ayakkabıcıda bir köpekten daha kötü yaşayan *Vanka Jukov*’u kast ederek, öykünün ana düşüncesi olmaktadır.”¹⁶*

¹³ A.e., s. 27.

¹⁴ A.e., s. 28.

¹⁵ Maksim Gorki, “A.P. Çehov”, “A.P. Çehov v vospominsniyah sovremennikov”, Nina. İ. Gitoviç, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1986, s. 510.

¹⁶ Galina L. Demosfenova, a.g.e., s. 103.

Kukrniksler grubu, *Vanka* öyküsü için betimledikleri illüstrasyonlarında, yapıtın derin psikolojik içeriğini, Çehov'un Rusya'nın halkına karşı sevgisini ve yazarın var olan düzene karşı isyanını aktarmayı başarır.

3.3. *Küçük Köpekli Kadın* Adlı Öykünün İncelenmesi

Küçük Köpekli Kadın adlı öykü Çehov tarafından Yalta'daki yaşamın etkisinin altında 1898 yılında yazılır. Rusya o zamanlarda nasıl bir ülkeydi? 1898 yılı, XIX. yüzyılın sondan bir önceki yılı olup, hem Rusya, hem de bütün dünya için kritik bir zamandır. O dönemin Rusya'sı, her şeyin zor olduğu, insanın kendi başına kaldığı ve onun duygu ve düşüncelerinin az önem taşıdığı, yorulmuş, devrim-öncesi ruh hali olan bir ülke konumundadır.¹⁷

Öyküde anlatılan konu, tatil ilişkisi ve bunun sonucu, birçok okuyucu için kolay anlaşılır ve hatta tanıdık bir konudur. Ama Çehov'un amacı sıradan bir tatil ilişkisini göstermek değildir. Yapıtın temel amacı daha derindir. Yazar, o zamanlarda yaşamdaki çaresizlik, başkaları tarafından ayıplanma korkusu ve kendi gerçek aşkına doğru adım atılamamasının, her şeye karşı sağır ve kör bir toplumun oluşmasına neden oluşunu göstermek ister. Çehov öyküsünde üç mevsim ve üç şehir gösterir. Yalta'da yazı ve sonbaharı, Moskova'da kışı, S. şehri ise mevsim değişimlerinin olmadığı gri tozun yeri olarak gösterir. Öyküdeki zaman ilginç bir şekilde hareket eder. Yazar, kahramanların buluşmalarından önce Yalta'da ne kadar zaman geçirdiklerini net bir şekilde belirtir. Gurov iki hafta, Anna Sergeyevna ise Yalta'da beş gün geçirir. Onlar birlikte oldukları ilk geceden önce bir hafta boyunca birlikte idiler, bu geceden sonra zamanın akışı onlar için sanki durur. Zaman, kahramanların kendini tamamen duygulara verdikleri anda kaybolmaktadır. Böylece, yazar zamanın gerçek aşkı etkilemesinin mümkün olmadığını gösterir.¹⁸

Yazar, öykünün ilk bölümünde, bir erkek ve bir kadının alışılmış yaşam tarzından ve ailelerinden uzak tatildeki davranışlarını yansıtır. Başkahraman, Gurov Dmitri Dmitriyeviç, tanımadığı güzel bir kadınla kısa bir ilişki yaşamak gibi çekici

¹⁷ Elena N. Skorohodova, "Süjetno-fabulnaya organizatsiya rasskaza A.P. Çehova 'Dama s sobačkoy' ", (Çevrimiçi) <http://elenaskor.rusedu.net/post/2634/20736>, 20 Ocak 2017.

¹⁸ A.y.

bir düşüncenin egemenliği altındadır. Evde sevmediği karısı ve üç çocuğu kalır. Ancak uzun süre aşksız yaşayan Gurov'un şefkate ihtiyacı vardır.¹⁹

Aynı şekilde, öykünün diğer başkahramanı Anna Sergejevna da mutsuz bir evlilik sürdürmektedir. Evlilikte mutsuz olan iki kişinin tanışması kaderlerinde vardır. Öykünün konusu yazar tarafından büyük ustalıkla yansıtılır. Yalta sahilinde gezenler arasında yeni bir şahıs, köpek ile kadın belirir. Birkaç gün sonra Gurov bu kadın ile tanışır. Bir hafta süren buluşmalardan sonra Anna Sergejevna'nın sözlerine göre onun yıkılışı olur. Bu olaydan sonra ilişki bambaşka bir aşamaya geçer. "*Sonra her öğle sahilde buluşuyorlardı, birlikte kahvaltı yapıyorlardı, öğle yemeğini birlikte yiyorlardı, geziyorlardı, denizi hayranlıkla izliyorlardı*"²⁰

Anna Sergejevna ile tanışma Gurov'u bambaşka bir insan yapar. Gurov yaşamında ilk kez bütün kalbiyle birine âşık olur. Çehov, onunla ilgili şu ifadeleri kullanır: "*Ve ancak şimdi başı ak saçlı olduğunda hayatında ilk kez gerçekten âşık olmuştur*"²¹

Bu aşk bundan önceki günlerin önemsizliğinin ve anlamsızlığının bilincine varmasında ona yardım eder. Artık Gurov acıma hissi olan, samimi ve sadık bir insan olur. Çehov, okuyucularına aşkın her şeyi yapabileceğini gösterir.²²

Çehov, toplumun yalancı sofuluğuna karşın başkahramanlarına sempati duyar. Bunu kahramanların betimlemelerinden anlayabiliriz. Gurov, dürüst, yakışıklı, kibar, gözlem gücü olan bir adamken, Anna Sergejevna ise muhteşem gri gözlere sahip güzel bir kadındır. Çehov, alışlagelmiş yöntemlerden vazgeçip, öykünün konusunu bambaşka bir yoldan geliştirir. Bundan böyle, Gurov'un iki yaşamı vardır; sembolik gerçek ve yalanla dolu olan açık biri ve gerçekten mutlu ama başkalarından gizli olan diğeridir.²³

Çehov'un dâhiliği olağanüstü inandırıcılıkla sıradan, "küçük" insanların aşkını göstermesinde yatar. Ancak kahramanları alışılmış yaşam tarzlarını değiştirme korkusu sarar. Ne Gurov ne de Anna Sergejevna mutsuz evlilik hayatlarına son

¹⁹ Elena A. Titarenko, Yekaterina Fidelyevna Hadiko, **Literatura v shemah i tablitsah**, Moskva, Eksmo, 2012, s. 249.

²⁰ Anton P. Çehov, **Dama s sobačkoy**, a.g.e., s. 407.

²¹ A.e., s. 420.

²² Yuriy V. Lebedev, **Russkiy yazık i literatura**, 2 çast, Moskva, Prosvesçeniye, 2016, s. 337.

²³ A.e., s. 338.

verip, birbiriyle evlenmek için yetirince cesur değillerdir. Tek yaptıkları ara sıra gizli buluşmalardır. Çehov öykünün sonunu açık bırakır. Yazar, kahramanların aşkının edep dışı sıradanlığa doğru kaydığını okuyuculara göstermez. Ancak bunun olacağını tahmin etmek zor değildir. Anlatılan öykü kötü sonsuzluk gibidir. Çünkü kahramanların zayıflığı, yaşamlarına bir anlam kazandırmalarında ve bir sonuca varmalarında büyük bir engeldir.

3.3.1. Kukrniksler Grubu Tarafından *Küçük Köpekli Kadın* Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyonlar

Küçük Köpekli Kadın öyküsü için Kukrniksler grubu tarafından kırktan fazla illüstrasyon betimlenir. Eğer bu illüstrasyonlar konunun akışına göre yerleştirilirse, metni kullanmadan öykünün içeriği çok kolay anlaşılabilir. Kukrniksler grubunun illüstrasyonları o zamanın sınırlarına sahiptir. Her şeyin XIX. yüzyıla ait olduğunu görülür; mobilya, saç modelleri, masadaki vazo ve çiçek buketi, şimdiki anlayışa göre Yalta sahilindeki yarı boş banklar. Kukrniksler grubu, öykü kahramanlarının prototiplerinin arayışına büyük önem verirler. *Küçük Köpekli Kadın* öyküsünün kahramanları olan Gurov'un ve Anna Sergeyevna'nın görünüşleri gerçek yaşamdan alınır.²⁴ *Küçük Köpekli Kadın* öyküsünün metni, çoğu illüstrasyonların betimlenmesi için ilham kaynağı olur. Ancak Kukrniksler grubu tarafından resmedilmiş bazı sahneler metinle örtüşmemektedir. Anna Sergeyevna'nın portresi, bu illüstrasyonlar arasında yer alır.(R.7) Gurov'u aile içinde betimleyen illüstrasyon da bunun örneklerinden biridir. Avizenin ışığı, koltukta ellerinde kitapla oturan Gurov'un eşini ve masadaki kızını aydınlatmaktadır. Gurov'un duruşundan ve yüz ifadesinden ailesi ile ne kadar zor bir ilişki içinde olduğunu anlamak mümkündür. (R.8)

Sanatçılar, öykü için yapılan illüstrasyonlarda yalnızlığı bütün boyutlarıyla gösterirler. Onların çalışmalarında, Gurov ve Anna Sergeyevna birlikte oldukları zamanlarda bile yalnızdırlar. Bu yalnızlık, Anna Sergeyevna'nın Gurov ile Moskova'da bir otelde buluşmasını betimleyen illüstrasyonlarda betimlenir.

²⁴ Galina L. Demosfenova, a.g.e., s. 115-117.

“Ağlamaktan konuşamıyordu. Yüzünü çevirmiş, mendili ile gözlerini kuruluyordu. Gurov: ‘Biraz ağlasın, ben bu arada otururum’, diye düşündü ve bir koltuğa oturdu.”²⁵(R.9)

Otel odasındaki yerin soğukluğu kadın silüetini yansıtmaktadır. Anna Sergeyevna, sırtını dönüp, gri pencereye bakmaktadır. Odada alaca karanlık vardır. Gurov ise hafif öne eğilmiş şekilde koltukta oturmaktadır.

Diğer illüstrasyonda ise Anna Sergeyevna, hala sırtını dönüp, pencereye bakmaktadır. Az önce içilmiş çay bardağının üstünde durduğu pelüş masa örtüsünün kıvrımlarında dumanlı ışığın yansıması vardır. “... adam çayını içerken, kadın sırtı adama dönük halde pencerenin önünde duruyordu...”²⁶ (R.10) Gurov, ellerini katlayıp, masaya yaslanarak, suskun oturmaktadır. Onların arasında uzun, sonsuz ve çaresiz bir sessizlik vardır.

Kahramanların otel odasında buluşmasını betimleyen diğer illüstrasyonda, Anna Sergeyevna ve Gurov şefkatli bir şekilde birbirlerine sarılmaktadırlar. “Gurov kadını sevmek, onunla şakalaşmak için kadına yaklaşıp onu omuzlarından tutup sarıldı ve bu sırada kendini aynada gördü.”²⁷ (R.11) Anna Sergeyevna, üzgün yüz ifadesi ile Gurov’un omzuna yaslanmaktadır. Adam ise kadına sarılarak, duvarda asılı büyük aynada kendini görmektedir.

Başka bir illüstrasyonda ise uzun ayrılıktan sonra otelde ilk buluşması betimlenir. “...adam içeri girer girmez onun kucağına kapandı.”²⁸ (R.12) Otel odasına yeni giren Gurov, gri elbisesini giymiş Anna Sergeyevna’ya sarılmaktadır.

Genelde her zaman *Küçük Köpekli Kadın*’ın kahramanları gölge ile birlikte betimlenir. Gölge, Yalta’nın sahilinde Anna Sergeyevna ile birlikte yürümekte ve bu gölgede beyaz bir köpek koşmaktadır. “... Gurov, orta boylu, sarışın, bere takmış ve peşinde beyaz bir Pomeranya cinsi köpeğin koştuğu genç bir kadının sahilden geçtiğini gördü.”²⁹ (R.13) İllüstrasyonun arka planında, sise bürünmüş yüksek

²⁵ Anton P. Çehov, *Dama s sobačkoy*, a.g.e., s. 419.

²⁶ A.e., s. 420.

²⁷ A.y.

²⁸ A.e., s. 398.

²⁹ A.y.

dağların betimlemesi yer almaktadır. Ön planda ise Anna Sergeyevna elinde şemsiye ve peşinde koşan küçük bir köpekle Yalta sahilinde dolaşmaktadır.

Gölgenin olduğu diğer illüstrasyonda ise kocasından gelen mektubu okuyan Anna Sergeyevna betimlenir. “... eşinden gelen mektupta, gözleriyle ilgili bir sorun olduğunu yazmaktaydı ve karısının en kısa zamanda eve dönmesini istiyordu.”³⁰ (R.14) Anna Sergeyevna, sahilde koyu renkli elbisesiyle bankta oturmuş olarak betimlenir. Yanında beyaz köpeği vardır.

Küçük Köpekli Kadın adlı öykü için Kukrniksler grubunun betimlediği illüstrasyonlardan birinde ise Gurov’un Anna Sergeyevna ile ilk tanışması canlandırılır. “Adam nazikçe köpeğe seslendi ve köpek yanına gelince parmağını ona salladı.”³¹ (R.15) Öyküdeki kahramanlar bitişik masalarda yemek yemektedirler. Gurov, seslenerek, Anna Sergeyevna’nın köpeğini yanına çağırması olarak betimlenir.

Bir illüstrasyonda, deniz manzarası ile büyülenen ve artık birbirine âşık olmuş çift görülmektedir. “Geziniyorlardı ve denizi tuhaf bir şekilde aydınlatan ışık hakkında konuşuyorlardı: su yumuşak, sıcak leylak rengiydi ve üzerinde Ay’ın yansıttığı altın rengi bir çizgi vardı.”³² (R.16)

Diğer bir illüstrasyonda, mendirekte bir yaz akşamında gezenler betimlenir.

“Limanda yürüyen birçok insan vardı, birilerini karşılamak için ellerinde çiçek buketleri tutuyorlardı. Şık giyinmiş Yalta kalabalığının iki özelliği göze çarpıyordu; yaşlı hanımlar genç kızlar gibi giyinmişlerdi ve birçok general vardı.”³³ (R.17)

İllüstrasyonun arka planında büyük bir gemi, ön planda ise generaller ile kol kola gezen, şık giyinmiş ve ellerinde çiçek buketlerini tutan kadınlar betimlenir.

Küçük Köpekli Kadın öyküsünde doğa betimlemesini içeren illüstrasyonlar, Çehov’un yapıtının duygusal tarafının açıklanmasında büyük önem taşımaktadır. Kukrniksler grubunun bu çalışmaları arasında Yalta’da denizde kayıkları betimleyen

³⁰ A.e., s. 407.

³¹ A.e., s. 399.

³² A.e., s. 401.

³³ A.e., s. 402.

bir illüstrasyon yer almaktadır. (R.18) Ancak bu illüstrasyon metinle örtüşmemektedir.

Moskova'da Kızıl Meydan'daki bir kış ayaz sabahını betimleyen illüstrasyonda, toprak ve binaların çatıları beyaz karla kaplıdır. *“İlk kar yağdığı ve at arabasına ilk binildiği gün, beyaz yeri, beyaz çatıları görmek çok hoştur...”*³⁴ (R.19)

Kukrniksler grubunun diğer bir çalışmasında, kahramanların veda sahnesi betimlenir.

*“Kadın tren kompartmanına binip, ikinci sinyal verildiğinde... ‘Size bir kez daha bakayım...bir kez daha bakayım. Tamam.’ dedi. Ağlamadı ama o kadar üzgündü ki hasta olmuş gibiydi ve yüzü ürperiyordu”*³⁵ (R.20)

İllüstrasyonda, Anna Sergeevna çiçek buketini elinde tutarak, üzgün yüz ifadesiyle tren penceresinden Gurov'a bakmaktadır.

Bir illüstrasyonda ise ressamlar tarafından kahramanların Anna Sergeevna'nın yaşadığı şehirdeki tatillerinin bitiminde tiyatrodaki beklenmedik karşılaşmaları betimlenir:

*“Kadın ona baktı ve beti benzi attı, sonra gözlerine inanamayarak dehşet içinde tekrar adama baktı, elindeki yelpazeyi ve dürbünü sımsıkı tuttu, besbelli bayılmamak için kendini zor tutuyordu. İkisi de sessizdiler. Kadın oturuyordu, adam ise kadının mahçubiyetinden korkmuş vaziyette ayakta duruyordu ve yanına oturmaya cesaret edemiyordu...”*³⁶ (R.21)

İllüstrasyonda, Anna Sergeevna elinde yelpazeyi sımsıkı sıkarak, şaşkınlıkla Gurov'a bakmaktadır. Gurov ise yanına oturmaya cesaret edemeyerek ayakta durmaktadır.

Bir kış sabahının betimlendiği bir illüstrasyonda, arka planda insanlar ve Puşkin anıtı, ön planda ise kızı ile birlikte yürüyen Gurov yer alır. *“...Kızı da*

³⁴ A.e., s. 408.

³⁵ A.e., s. 407-408.

³⁶ A.e., s. 414.

yanında yürüyordu, onu okula bırakacaktı, yolunun üzerindeydi. Kar lapa lapa yağıyordu.”³⁷ (R.22)

Kukrniksler grubu, *Küçük Köpekli Kadın* öyküsü için betimledikleri illüstrasyonlar serisinde, Çehov’un düzyasının şiirselliğinin özelliklerini göstermeye başarırlar. Sanatçılar, illüstrasyonları betimleme sırasında Çehov tarafından yaratılmış dünyaya tamamen dalıp, edebiyat ve görsel imajlarının bütünlüğünü sağlarlar. Kukrniksler grubu, *Küçük Köpekli Kadın* öyküsü için betimledikleri illüstrasyonlarında, aşk, hüzn ve umut ile dolu olan lirik ortamı yaratmayı başarırlar.

3.4. *Asma Katlı Ev* Öyküsünün İncelenmesi

Çehov’un *Asma Katlı Ev* adlı öyküsü 1896 yılında yayımlanır. *Asma Katlı Ev’inde* Çehov’un kişisel tecrübeleri ve yaşam izlenimleri yer alır. Toprak ağası Belokurov’un malikânesinde yaşamaya başlayan bir ressam, öyküdeki anlatıcıdır. İdeolojik tartışma ile aşk konusu iç içe olup, bu öykünün temelini oluşturmaktadır.³⁸

Öykünün ilk sayfalarından itibaren okuyucu malikânenin şiirsel dünyasına girer. Başkahraman olan ressamın, bu sakin ortama ilgisiz kalması pek mümkün değildir.³⁹

İnsanlara inancını yitiren ressam, Belokurov’un evinde boş bir yaşam sürdürmektedir. Ressam, yaşadığı köyde açlık ve zorbalık ortamının yer almasından dolayı sanatın varoluşunun mümkün olmadığını anlar. *Asma Katlı Ev* öyküsünün kahramanı, kendinden memnun olmayan ve yaşamdan zevk almayan bir insandır. Sanatçı, aydın kesimin halka karşı haksız ve gerçek olmayan davranışlarından çok olumsuz etkilenir. Ressam, gerçeğin sorunlarını anlamasından dolayı çalışmama kararını alır.

Ressam, bir gün çevreyi tanımak için dolaşmaya çıktığında asma katlı bir ev görür. Bu evin bahçe kapısının yanında iki genç kız onun dikkatini çeker: “...teras ve

³⁷ A.e., s. 416.

³⁸ Galina Rebel, “Dom s mezoninom:Turgenevskoye v tvorçestve A.P. Çehova”, *Filolog*, No:23, 2013, s. 35.

³⁹ Aleksandr G. Kutuzov v.d., *V mire literaturı*, Moskva, Drofa, 2006, s. 50.

asma katı olan beyaz bir evin yanından geçtim... Avludan kırlara giden, aslan süslemeleri olan, eski, sağlam beyaz taş bahçe kapının yanında iki kız duruyordu.”⁴⁰

Kısa bir süre sonra sanatçı, Volçaninov’lar kardeşleri olan bu kızlar ile tanışma fırsatı bulur.

Öğretmen olan, Lida Volçaninova, sert ve dik kafalı bir mizaca sahiptir. Lida, köy hastanelerinin ve köylüler için okulların kurulması ile aktif bir şekilde uğraşmaktadır. Her eğitilmiş insanın elinden geldiğince halka yardım etmek zorunda olduğunu düşünür. Lida, sürekli faydalı olmaya çalışır, ancak bütün hayır işleri altında yalnızlıktan kaçma çabaları gizlenir. O, hem çile çeken, hem de kendi yanlış prensiplerinin haklılığına inanan bir insandır. Yaptığı özverili çalışmaları, ona insanların kaderlerini belirleme yetkisini verdiklerini düşündürmektedir.

Kızkardeşi Jenya Volçaninova (ailesinde ona Misüs denirdi), ablasının tam tersiydi. Misüs, güzel, duygusal, şefkatli, nazik ve saf biri olup masumiyetin timsalidir. Ablasının sözünden hiçbir zaman çıkmayan Misüs, birçok bakımdan hala bir çocuktur. Misüs, hiçbir işle meşgul olmayan, boş bir yaşam sürdürmektedir. Uzun yürüyüşler ve kitap okuması, kızın genel uğraşlarını oluşturmaktadır. Misüs ve ressam yakın arkadaşlar olur. Genç kız bütün zamanını onunla geçirmeye başlar. Ancak ressamın Lida ile aynı arkadaşlık bağı oluşmaz. Bir gün aralarındaki çok ciddi tartışmadan sonra durum daha da ciddileşir ve Lida evlerinde ressamı artık görmek istemediğini açıkça belirtir. Herşeye rağmen ressamdan vazgeçmeyen Misüs, onu destekler ve aralarındaki arkadaşlık aşka dönüşür. Annesinden ve ablasından hiçbir şey saklamayan Misüs, ressama karşı beslediği hislerini onlara anlatır. Lida bu ilişkiye karşı çıkar ve kardeşinin ressamdan ayrılmasını ister. Ablasının isteğine her zamanki gibi karşı çıkamayan Misüs, sevdiği adama veda etmeden annesi ile birlikte önce Penza vilayetine, sonra da yurtdışına gider. Ressam, olanları öğrendikten sonra aynı akşam eşyalarını toplar ve malikânedan ayrılır.

Asma Katlı Ev öyküsünün merkezinde aşk konusu ne kadar çok ele alınsa da, yapıtın temelini, gerçekleşmeyen hayallerin peşinde olan, yaşamı boş sürdüren

⁴⁰ Anton P. Çehov, **Dama s sobačkoy**, a.g.e., s. 313.

insanların fark etmek istemedikleri gerçekleri oluşturur. Volçaninov'lar malikânesi, sonsuz ıstırapların yanı sıra mutluluğun evi olarak gösterilir.⁴¹

Öykünün başkahramanı olan ressam, okuyucunun sevgisini hak etmemektedir. Çehov, yapıtında boş yaşayan bir hayalperestin tavrını kınamakta; olanlarını kurgusal bir şekilde kabullenmek, güzelliği gerçeğin dışında aramanın doğru olmadığını düşünmektedir.⁴²

Asma Katlı Ev öyküsündeki aşk konusu, kahramanların ahlak özelliklerinin meydana çıkarmasının ve değerlendirmesinin bir aracıdır. Kendi hislerini savunamayan biri, aşkın mutluluğunu hak etmemektedir. Ressamın yaşadığı trajedi de bundan ibarettir. Ressam, çevresini oluşturan ortamı değiştirememekten, gündelik yaşamın gerçek yüzünü görememekten, kendi hislerini savunamamaktan dolayı Misüs'ü sonunda kaybeder.

Öykünün sonu açık bırakılır ve anlatıcının sözlerinde kaybettiği mutluluk için hissettiği üzüntü dışa vurulur:

*“Asma katlı evi unutmaya başlıyorum ve ancak bazen... ya penceredeki yeşil ışığı ya da aşık olmuş halimle eve dönerken üşümüş ellerimi ovuşturarak, gece vaktinde tarlada duyulan adımlarımın sesini unutmaya başlıyorum. Daha da seyrek, yalnızlık beni rahatsız ettiği ve hüznlendiğim zaman hayal meyal olanlarını hatırlamaya başlıyorum. Beni de hatırladıklarını, beni de beklediklerini ve bizim mutlaka buluşacağımızı nedense azar azar düşünmeye başlıyorum... Neredesin, Misüs?”*⁴³

3.4.1. Asma Katlı Ev Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon

Asma Katlı Ev öyküsü için resmedilen illüstrasyon, şiirsellik ve liriklik ile doludur. “*Yemekten sonra Jenya kitap okuyordu,..., ben ise taraçanın alt basamaklarında oturuyordum.*”⁴⁴ (R.23)

İllüstrasyonda, yapıtın büyüleyici kadın kahramanı olan Misüs'ün imajı, ressamlar tarafından büyük ustalıkla aktarılır. Hülyalı bakışları ve hafif bir

⁴¹ Aleksandr G. Kutuzov v.d., a.g.e., s. 50-51.

⁴² A.e., s. 51.

⁴³ Anton P. Çehov, *Dama s sobaçoqoy*, a.g.e., s. 325.

⁴⁴ A.e., s. 317.

gülümsemenin sahibi olan bu narin kız, izleyicinin gönlünü hemen fetheder. Öykünün diğer kahramanı olan ressam, düşünceli bir edayla alt basamakta oturmuş olarak betimlenir.

Sanatçılar, erken dönem çalışmalarında, Çehov kahramanlarının betimlemelerinde ışık, duruş, el işaretleri gibi unsurlara önem vermektedirler. Ancak bütün bunlar, kahramanların gerçek ve tam karakterini yaratmak için yeterli değildir. Bundan dolayı, Kukrniksler grubu eski çalışmalarındaki eksiklikleri dikkate alarak, son dönem illüstrasyonlarında Çehov kahramanlarının psikolojik durumlarını yansıtırlar. *Asma Katlı Ev* öyküsü için resmedilmiş olan tek illüstrasyon, 1953 yılına aittir ve sanatçıların başarılı çalışmalarından biridir. Kukrniksler grubu bu illüstrasyonunda, gerçek Çehov imgesini yansıtarak, kahramanların psikolojik durumlarını betimlerler.

3.5. İyonıç Öyküsünün İncelenmesi

İyonıç öyküsü, Çehov tarafından 1898 yılında yazılır. İnsanın etkileşim ve yaşamsal toplum normlarının bireyin kaderi üzerindeki etkisi, yapıtın konusunu oluşturur. Öykü beş bölümden oluşur. Bunların her biri, Dmitriy İyonıç Startsev isimli ana karakterin yaşamında farklı dönemleri anlatır.⁴⁵

Yapıtın merkezinde S. şehrinde ana cadde üzerinde yaşayan, eğitilmiş ve yetenekli olduğu düşünülen, Turkin ailesinin yaşamı anlatılmaktadır. Aile reisi, İvan Petroviç, amatör tiyatro gösterileri düzenlemekte, eşi Vera İyosifovna öykü ve roman yazmakta, kızı Yekaterina İvanovna (evde Kedicik olarak çağırılır) ise piyano çalmaktadır. Turkin ailesi üyelerinden hiçbiri sosyal eğitim faaliyetleriyle uğraşmayı düşünmemektedir. Turkin ailesine sık sık konuk gelmekte ve onlara her zaman bol ve lezzetli akşam yemekleri ikram edilmektedir. Kızarmış soğan kokusu, Turkin'lerin ev ortamında sürekli tekrarlanan detaylardan biri olup, onu küçük burjuvaların kaba dünyalarının bir sembolü haline getirmektedir.⁴⁶

⁴⁵ İrina P. Fokina, “Analiz rasskaza A.P.Çehova ‘İyonıç’ ”, (Çevrimiçi) <http://teacherjournal.in.ua/shkilni-predmeti/mirovaya-literatura/2665-analiz-rasskaza-a-p-chekhova-ionych>, 7 Şubat 2017.

⁴⁶ Tamara F. Kurdümova v.d., **Literatura 10 klass**, Moskva, Drofa, 2007, s.411-412.

Doktor Dmitriy İyonıç Startsev'in şehre atanması ile olaylar başlar. Startsev, genç, enerjik ve çalışkan, edebiyatla ilgilenen bir insandır. S. şehri sakinlerinin edepsizlikleri ve dar kafalılıkları onu rahatsız ettiği için aralarında kendini yalnız hisseder. Aydın bir insan olduğu için Turkin ailesinin ortamına girmeyi başarır. Bu süreçte Startsev, Yekaterina İvanovna ile tanışır ve ona karşı ilgi duymaya başlar. Çehov, Yekaterina'nın detaylı betimlemesini verir: “*Yüz ifadesi hala çocuksuydu, ince ve narin beli vardı; güzel, sağlıklı, bakir ve gelişmiş göğsü baharı müjdeliyordu...*”⁴⁷

Turkin ailesi, kendilerini üst sınıfa ait görür. Ailedekiler, yeteneklerini abartarak, çevrelere anlatırlar. Yekaterina İvanovna'nın konservatuara gitme isteği, sık sık tekrarlanan sinir krizleri ile kendini gösterilir. Ev sahibi İvan Petroviç, konuşmasında çok sayıda kitaplardan alıntı kullanılır. Bu konuşma tarzı, onun aklının parlak gücünden değil, sadece uzun süreli nüktedan olma pratiğinden kaynaklanır.⁴⁸

Öykünün kilit sahnelerinden biri, Startsev'un Yekaterina İvanovna'ya aşkını ilan ettiği sahnedir. Yekaterina İvanovna, Startsev'a randevuyu mezarlıktaki Demetgi anıtın yanında verir. Startsev, Yekaterina İvanovna'nın onunla dalga geçtiğini anladığı halde, yine de kızın randevuya geleceğini ümit eder.⁴⁹

Çehov öyküsünde, romantik esentiler kullanarak, ayrıntılı bir şekilde mezarlığın betimlemesini verir. Yazar, mezarlık manzarasında siyah ve beyaz renklerin uyumunu vurgular. Yumuşak ay ışığı, solmuş çiçekler, gökyüzünden bakan yıldızlar gibi sanatsal öğeler, ebedi, güzel bir yaşam vaat eden gizemli bir ortam yaratırlar.⁵⁰

Gecenin karanlığında, ay ışığı ile aydınlatılan mezarlıktaki romantik atmosfer, Startsev'da aşk, öpücük, sarılma arzusunu uyandırır ve bu özlem gittikçe daha da ağır hale gelir. Startsev, ertesi gün evlenme teklifi yapmak için Turkin'lere

⁴⁷ Anton P. Çehov, **Dama s sobačkoy, a.g.e.**, s. 342.

⁴⁸ Aleksandr N. Arhangelski v.d., **Russkiy yazık i literatura. Literatura, Çast 2**, Moskva, Drofa, 2013, s. 235.

⁴⁹ Vladimir B. Katayev, **a.g.e.**, s. 105.

⁵⁰ İrina P. Fokina, “Analiz rasskaza A.P.Çehova ‘İyonıç’ ”, a.g.e.

gider. Yavaş yavaş ise aklına gerçek durum gelir: “Çok geç olmadan dur! Senin dengin mi o? O kaprisli, şımarık, saat ikiye kadar uyur. Sen ise rahip yardımcısının oğlusun, şehir doktorusun...”⁵¹

Startsev’in, Yekaterina İvanovna ile konuşmasında, kızın kişiliğinin yüzeysel tarafı gösterilir. Startsev, Yekaterina İvanovna’ya onun randevuya gelmesini beklerken ne kadar acı çektiğini anlatır. Ancak ondan duygusuz bir cevap alır ve böylece kızın ciddiyetsizliği ortaya çıkar. Ancak Startsev, tutkusundan vazgeçmeyerek, kıza ilgi göstermeye devam eder ve sonunda ona evlenme teklifi yapar. Yekaterina İvanovna, oyuncu olmayı hayal ettiğinden Startsev’in teklifini reddeder. Startsev, Yekaterina İvanovna’dan olumsuz cevap alarak, büyük bir ruhsal yara alır ve insanlara olan güvenini yitirir. Bu olay Startsev’ı bambaşka bir insan yapar.

Yekaterina İvanovna ile flört ederken kilo almaktan korkan Startsev kilo alır, isteksizce yürüyüş yapan ve nefes darlığı çeken bir adama dönüşür. Artık Startsev kimseye yakınlık göstermemektedir.

Startsev, dört yıl sonra Turkin ailesiyle yeniden görüşür ve bu buluşmada Yekaterina İvanovna’ya farklı bir gözle bakar. Artık onda eski tazeliği ve çocuksu saflığı yoktur. Yekaterina İvanovna’nın ne gülümsemesi, ne de teninin beyazlığının artık onun ilgisini çekmediğini fark eder. Daha önceki duyguları şimdi sadece rahatsızlık vermeye başlar. Ancak bu sefer de Yekaterina İvanovna, Startsev’e karşı ilgi duymaya başlar. Ona merakla bakar ve gözleri Startsev’in zamanında ona karşı duyduğu aşk için minnettarlığını gösterir. Yekaterina İvanovna iyi bir piyano sanatçısı olmadığını sonunda anlar ve Startsev’in şehir doktoru görevine saygı duymaya başlar.

Startsev, öykünün beşinci bölümünde, okuyucunun karşısına öncekinden daha kötü bir durumda çıkar. Daha çok kilo alır, daha zor ve sinirli biri olur. Dmitriy

⁵¹ Anton P. Çehov, **Dama s sobačkoy, a.g.e.**, s. 351.

İyonıç'tan sadece İyonıç'a dönüşür. Son durumu çok üzücüdür : “O yalnızdır. Sıkıcı bir yaşam sürdürüyor ve artık hiçbir şey ilgisini çekmiyor.”⁵²

Çehov, öyküsünde Startsev'in değişmesinin nedenlerini ve aşamalarını göstermekle birlikte, aynı zamanda bunların nasıl olduğunu tüm ayrıntıları ile göstermektedir. Can sıkıntısı Startsev'ı sıradan bir küçük burjuvaya dönüştürür:

*“Kâğıt oynarken veya yemek yerken onun sakin, hatta akıllı bir insan gibi görüldüğünü düşünürsün. Ancak, konu yiyecek dışına çıktığında, örneğin siyaset veya bilim gibi konular hakkında konuşmaya başladığında, onun nasıl bir çıkmaza girdiğini ve öyle aptalca ve kötü bir felsefeden söz ettiğini görürsün ki, boş verip çekilmekten başka bir şeyin kalmaz.”*⁵³

3.5.1. İyonıç Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon

Kukrınıksler grubunun bu öykü için resmettikleri tek illüstrasyondaki İyonıç, nefes darlığı çeken, kürk, şapka ve ayakkabılar ile başkasının evinde gezen, kapılara bastonu ile vuran ve bir şişmana özgü el hareketi ile kelebek gözlüğünü düzelten biri olarak seyircinin önüne çıkar.

*“...teklifsizce bu eve gidiyor, bütün odalardan geçerek, şaşkınlıkla ve korkuyla kendisine bakan giyinmemiş kadınlara ve çocuklara aldırmadan, bastonuyla bütün kapılara vurarak soruyordu: “Bu çalışma odası? Bu yatak odası? Ya bu ne?” Bu sırada güçlkle soluk alıyor ve alınıdaki terleri siliyordu.”*⁵⁴ (R.24)

Sanatçılar, İyonıç adlı öykü için betimledikleri tek illüstrasyonunda büyük başarılar elde ederler.

Ressamlar bu illüstrasyonda, İyonıç imajının tam psikolojik nitelemesini betimlemeyi ve gerçek Çehov imgesini yaratmayı başarırlar. Ayrıca bu illüstrasyonda, ressamların öykü kahramanının imajını tamamlama istekleri yer alır. Kukrınıksler grubunun bu tamamlamaya ulaşması, onların yaratıcılığını kısıtlamamakla birlikte ressamları yeni arayışlara yönlendirmektedir.

⁵² A.e., s. 363.

⁵³ A.e., s. 355.

⁵⁴ A.e., s. 363.

3.6. *Nişanlı Kız* Öyküsünün İncelenmesi

Nişanlı Kız öyküsü, devrim öncesi 1903 yılında yazılır. Rusya'daki siyasal-toplumsal durum ile ilgilenen Çehov, öyküsünde dinçlik ve heyecan duygularını yansıtır. İyimser lirizm ve küçük burjuvalara özgü yaşam tarzından kopma coşkusu, bu yapıtın ayırt edici özelliklerini oluşturur.⁵⁵

Öykünün ilk bölümünde olaylar küçük bir şehirde, Şumini ailesinin evinde geçer. Öykünün kahramanı, on altı yaşından itibaren evlilik hayalleri kuran, yirmi üç yaşındaki Nadya Şumina, ilk bakışta mutlu bir yaşam sürdürür. Nadya'nın annesi ve babaannesi genç kızın bir dediğini iki etmemektedir. Ayrıca Nadya, Andrey Andreyeviç adında genç bir adam ile nişanlıdır ve yakında onunla evlenecektir. Düğünden önce Şumini ailesinin uzak akrabası Saşa ziyarete gelir. Ressam ve mimar olan Saşa verem hastasıdır, ancak kendi sağlığını hiç önemsememektedir. Saşa, Şumini ailesinin evinde birçok davranıştan hoşnutsuz olur, evde var olan düzene karşı olumsuz tepkilerini de hiçbir zaman saklamaz. Saşa daha önce olduğu gibi, Nadya'nın boş ve faydasız yaşam tarzını, annesinin ve babaannesinin onu yetiştirme yöntemlerini sert bir şekilde eleştirir. Saşa'nın sözleri nihayet Nadya'yı etkileyip, genç kızın yaşama bakış açısını değiştirmeyi başarır. Genç kızın gözünde eskiden akıllı ve olağanüstü olarak görülen annesi, aslında mutsuz, zorla evlendirilmiş, kayınvalidesinin baskısı altında yaşayan bir kadına dönüşür. Babaannesi ise kendi gelinine sürekli çektirmekte ve para konusunda kendine bağımlı olmaya zorlamaktadır. Nadya, kendi ailesinin gerçek yüzünü görür ve kalbinde nefret duygusu büyümeye başlar. Andrey Andreyeviç'e karşı davranışı da değişir. Eskiden akıllı ve yakışıklı olarak gördüğü bu genç adamın, aslında aptal ve riyakâr olduğunu anlar. Nadya, düğün hazırlıkları devam ederken cesur bir karar vererek, hem damat adayından, hem babaannesinden, hem de annesinden kaçır. Güzel evini ve bahçesini terk eden Nadya, kendini mahkûm ettiği bu zor yaşam sınavından başarı ile geçer.

Çehov'un bu öyküsünün merkezinde, bir genç kızın insanlar ve yaşam hakkındaki alışlagelmiş düşüncelerinden kurtuluşu yer alır. Nadya, Peterburg'ta

⁵⁵ Yuliya V. Fedosova, "Rasskaz A.P.Çehova 'Nevesta' v sisteme realno-istoričeskih i mifologičeskih koordinat", **Nauçnyj Jurnal Vestnik VGU**, Seriya: Filologiya.Jurnalistika, No:2, 2008, s. 140.

yalnız olarak sonbahar ve kışı geçirir ve bambaşka bir insan olur. Nadya, Moskova'da Saşa ile yeniden buluşur, fakat artık kendisinin ondan daha güçlü olduğunu anlar. Bu son buluşmada Nadya, Saşa'ya karşı çok karışık duygular beslemektedir. Nadya, Saşa'nın ölümünden sonra, son kez onun boş odasını ziyaret eder ve ona yeni yaşamı için güç veren bu genç adama ve onunla ilgili her şeye veda eder.

Bu ziyaret, Nadya'nın baba evini terk etmeden önce yaşadığı çocukluğu, gençliği ile son buluşmasıdır. Geçmiş gelecek ile burada sanki bir zincirin iki halkası gibi birbirine geçmektedir. *“Ona, şehirde her şeyin yaşlanmış, ömrünü tamamlamış ve her şeyin ya sonu ya da genç, taze bir başlangıcı beklediği gibi geliyordu.”*⁵⁶

Alçak tavanlar, basık evler, odalarda ve sokaklardaki boşluklar ve köhne bahçe çitler gibi detaylar, kızın bilincinde uyumsuz, boş geçmişinin imgesini oluşturur.⁵⁷

Nişanlı Kız adlı öyküsü şu satırlarla biter; *“Yukarıya toparlanmaya gitti ve sonraki gün yakınları ile vedalaşıp, düşündüğü gibi, bir daha dönmek üzere neşeli ve mutlu olarak şehri terk etti.”*⁵⁸

Çehov kendi prensiplerine sadık kalarak, Nadya Şumina'nın bundan sonraki yaşamının nasıl olacağı sorusunu okuyucunun cevap vermesini ister ve böylece öykünün sonunu açık bırakır.

3.6.1. Nişanlı Kız Öyküsü İçin Betimlenmiş İllüstrasyon

Kukrınıksler grubunun *Nişanlı Kız* öyküsü için betimledikleri tek illüstrasyonda öykünün ana kadın kahramanı olan Nadya Şumina'nın betimlemesi görülmektedir.

⁵⁶ Anton P. Çehov, *Dama s sobačkoy, a.g.e.*, s. 444.

⁵⁷ Emma A. Polotskaya, *Puti çehovskih geroev:kniga dlya uçaşihya*, Moskva, Prosveşeniye, 1983, s. 76.

⁵⁸ Anton P. Çehov, *Dama s sobačkoy, a.g.e.*, s. 446.

“Nadya bahçede, sokakta dolaşiyor; evlere, köhne bahçe çitlerine bakıyordu. Şehirde her şeyin çoktan ömrünü tükettiği, genç, taze bir şeyin doğmasını beklediği düşüncesindeydi...”⁵⁹ (R.25)

Sanatçıların çalışmasında, uzun boylu, ince ve zarif bir yapıya sahip olan Nadya, yüksek ağaçlar arasında evin bahçesinde gezerken ve etrafını derin bir bakışla seyredirken betimlenir.

Nişanlı Kız öyküsü için betimlenmiş illüstrasyonda, ressamın 1953 yılındaki diğer çalışmalarında da görüldüğü gibi Kukrniksler grubunun Çehov’un öykülerine karşı davranışı değişir. *Nişanlı Kız* öyküsü, aydınlık geleceğe ve mutlu bir yaşama duyulan özlemlerle doludur. Kukrniksler grubu, artık Çehov’un yapıtlarına bakış açılarını değiştirdikleri ve daha önce fark edilmeyen yeni yanlarını gördükleri için, aynı duygularını kendi çalışmalarına da yansıtırlar. Öyküye karamsar havasını veren eski illüstrasyonlarından vazgeçip, bahar havası ve geleceğe umut ile bakan yeni bir illüstrasyon betimlerler.

3.7. Çehov’un Lirik Öykülerinin Kukrniksler Grubunun Sanatına Etkisi

Kukrniksler grubu, Çehov’un lirik öyküleri için betimledikleri illüstrasyon çalışmalarından elde ettikleri büyük başarılar sayesinde, yeteneklerini daha da geliştirip, gelecekteki başarılarına doğru adım atarlar. Bu çalışmalarda, sanatçıların dünya görüşleri ve yeteneklerinin çeşitli yönleri ortaya çıkmaktadır. Çehov’un lirik öyküleri için betimlenmiş her illüstrasyonda, Kukrniksler grubunun insan psikolojisi ile ilgili derin bilgilere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ressamlar, illüstrasyonlardaki ufak ayrıntılara öykünün ruhunu işlemeyi başarırlar. Siyah suluboya tekniği ile betimlenmiş bu illüstrasyonlar, öyküleri tüm zarıflığı ve gerçekçiliği ile aktarmaktadır.

Kukrniksler grubunun Çehov’un lirik öyküleri için betimlediği illüstrasyonlar, ressamın sanatını birçok yönden etkiler. Sanatçılar, 1940-1941 yıllarında Çehov’un *Hüzün* ve *Vanka* öyküleri için resmettikleri illüstrasyon çalışmalarında ilk kez yer aldığı insan acılarının betimlemeleri yardımı ile yazarın yapıtlarının tüm derinliğini aktarmayı

⁵⁹ A.e., s. 444.

başarırlar. Kukrniksler grubu, bu çalışmalar sayesinde, öykülerin ana fikrini aktarmak için doğru sahnelerin seçmesini ve onların yardımı ile yapıtların duygusal tarafını aktarmasını öğrenirler.

1945-1946 yıllar arasında *Küçük Köpekli Kadın* öyküsü için üzerinde çalıştıkları illüstrasyonlar, Kukrniksler grubunun yaratıcılığındaki yeni dönemin başlangıcı olur. İnsana karşı duyulmaya başlayan özel ilgi, sevgi ve onun psikolojisinin anlaşılması gibi özellikler, *Küçük Köpekli Kadın* öyküsü için betimlenmiş illüstrasyonlarda ilk kez ortaya çıkarak, ressamın bundan sonraki çalışmalarında egemen olur.⁶⁰

Kukrniksler grubunun *Asma Katlı Ev, Nişanlı Kız ve İyonuç* adlı lirik öyküleri için betimledikleri illüstrasyonlar, 1953 yılındaki çalışmaları arasında yer alır. Bu illüstrasyonlar, ressamın son dönemlerindeki diğer yapıtları gibi, öykülerin önemli unsuru olurlar. Sanatçılar, onların yardımı ile gerçek Çehov imgesini yaratmayı başarırlar. Ressamlar, Çehov'un anlattıkları ile bire bir aynı olan kahramanların duruşlarını, el işaretlerini ve yüz ifadelerini onların o anki ruh hallerine uygun bir şekilde aktarırlar.⁶¹

Sanatçılar, Çehov'un *Hüzün, Vanka, Küçük Köpekli Kadın, Asma Katlı Ev, İyonuç* ve *Nişanlı Kız* adlı lirik öyküleri için betimledikleri illüstrasyonlarında, yazarın ayırt edici üslubunun aktarılması ile birlikte yapıtlarındaki çağ, kahramanlarının karakterlerini ve aralarındaki ilişkileri canlandırır.

Ressamlar, bu öyküler için betimledikleri çalışmalar sayesinde, yaşamın özünü görmeyi ve onu tüm gerçekleri ile betimlemeyi başarırlar.

⁶⁰ Galina L. Demosfenova, **a.g.e.**, s. 206.

⁶¹ **A.e.**, s. 207.

SONUÇ

XIX. yüzyıl Rus edebiyatının önde gelen temsilcilerinden biri olan Çehov ve XX. Yüzyıl sanatının yetenekli Kukrniksler adlı ressam grubu, yaratıcılıkları ile edebiyat ve resim sanatının gelişmesine büyük katkı sağlamışlardır.

Ufak bir şehirde, küçük burjuva ortamında büyüyen Çehov, manevi ve ahlaki olarak gelişimini bu ortam içinde geçirir. Rusya tarihinin çalkantılı döneminde yazarlığa başlayan Çehov, dünya edebiyatında kabul edilen yeni bir anlatım tarzı yaratır. Yazar, benzeri olmayan kısa öykü tekniğini geliştirerek yapıtlarında insanlara özgü, değişmez değerleri yansıtmaktadır. Yazarın Rus edebiyat geleneklerinden beslenen öyküleri, geniş halk kitlelerinin ilgisini çekmeyi başarır. Çehov, kendi çağdaşlarına gerçek yaşamı yansıtan, güncelliğini hiçbir zaman kaybetmeyecek olan çok sayıda dikkate değer yapıt bırakır.

Kendi öykülerinde kahramanların imajlarını ve iç dünyalarını büyük ustalıkla betimleyen Çehov, böylece okuyucu, kahramanların görünüşünü doğru bir şekilde aklında canlandırmaya sevk eder.

Yazarın erken dönem çalışmalarından biri olan *Vanka* adlı lirik öyküsünde, başkahraman dokuz yaşında Vanka Jukov adında küçük bir çocuktur. Her ne kadar yazar, çocuğun görünüşünü betimlememiş olsa da, Vanka'nın dedesine yazdığı mektubu okunduktan sonra, çocuğun iç dünyası ve yaşadıkları okuyucu tarafından kolayca hayalinde canlandırılabilir. Kukrniksler grubu tarafından bu öykü için resmedilen iki illüstrasyonda da Vanka, sırtı çevrilmiş şekilde betimlenerek yer almaktadır. Ancak bize göre, ressamların çocuğu bu şekilde betimlemesi ve yüzünü göstermemesi, bu yapıt için resmedilmiş illüstrasyonları eksik bırakmıştır. Öykünün bizde bıraktığı izlenime göre Vanka, zayıf, karışık saçlı, kalkık burnu, kepçe kulaklı, ağlamaktan ve yorgunluktan morarmış gözleri olan ve yıpranmış kıyafetler giyen, yüzü çilli bir çocuktur. Bu doğrultuda Kukrniksler grubunun çalışmalarının birinde Vanka'nın yüzünün gösterilmesi ile illüstrasyonların daha güçlü bir etki bırakabileceğini düşüncesindeyiz.

Çehov'un diğ er erken dönem ç alışmalarından biri olan *Hüzün* adlı lirik öyküsünün başkahramanı olan arabacı İyona Potapov'un görünüşü, yazar tarafından şu satırlarla aktarılır: “*Arabacı İyona Potapov hayalet gibi kardan bembeyaz oldu. Canlı bir beden ne kadar eğilmek imkanı varsa eğildi, oturdu...ve hareket etmedi. Onun atı da beyaz ve hareketsiz idi...*”¹ Çehov, bu zengin içerikli betimleme yardımı ile İyona Potapov'un hissettiğı büyük acıyı ve çaresizliğı aktarır. Kukrniksler grubunun bu öykü için resmettikleri illüstrasyonda, İyona Potapov'un hem görünüşünü, hem de ruh halini büyük ustalıkla betimlemeyi başarırlar. Kukrniksler grubunun bu illüstrasyonda yarattığı İyona Potapov sureti, Çehov'un Hüzün adlı öyküsünü okurken aklımızda canlandırdığımız görünüşü ile son derece benzerdir.

Çehov, olgunluk dönemi yaratıcılığında kaleme aldığı *Küçük Köpekli Kadın* adlı öyküsünde, Gurov ve Anna Sergeyevna gibi başkahramanların görünüşlerini ayrıntılı olarak betimlemiştir. Böylece okuyucu, öyküde var olan bilgilere dayanarak kahramanların görünüşünü doğru bir şekilde tamamlayabilir.

Çehov, Gurov hakkında şöyle der: “...daha kırkında yoktu. Dış görünüşünde, karakterinde, bütün yaradılışında, kadınların ilgisini çeken, kadınları ona doğru çeken anlaşılması zor, çekici bir şeyler vardı.”² Bu betimlemenin bizde bıraktığı izlenime göre, Gurov, uzun boylu, keskin yüz hatları olan ve moda ya uygun takım elbise giyen yakışıklı bir erkektir. Öykünün kadın kahramanı, Anna Sergeyevna ise Çehov tarafından şu ifadelerle betimlenir: “...orta boylu, sarışın, bere takmış genç bir kadın...”³ Buna ilaveten yazar, kadının “ince, zayıf bir boyna” ve “güzel gri gözlere”⁴ sahip olduğundan da söz eder. Bu betimleme yardımı ile Anna Sergeyevna, çekici gözleri, uzun sarı saçlı, kusursuz yüz hatları olan ve o dönemin modasına göre giyinmiş, kibar ve güzel bir kadın olarak aklımızda canlanmaktadır.

Küçük Köpekli Kadın öyküsünün kahramanları olan Anna Sergeyevna ve Gurov, Kukrniksler grubu tarafından bu yapıt için resmedilmiş illüstrasyonlar serisinde büyük ustalıkla betimlenirler. Ressamların yarattıkları kahramanların imajları, bu öyküyü okuyunca aklımızda canlanan görünüşleri ile nerdeyse aynıdır.

¹ Anton P. Çehov, *Rasskazi. Povesti. Pyesi., a.g.e.,* s. 26.

² Anton P. Çehov, *Dama s Sobaçkoy, a.g.e.,* s. 406.

³ A.y.

⁴ A.y.

Nişanlı Kız adlı Çehov'un diğer lirik öyküsünde, yazar başkahramanı olan Nadya Şumina'nın dış görünüşünden söz etmemektedir. Çehov, okuyucunun bütün dikkatini Nadya'nın iç dünyasına, davranışlarına ve yeni hayat özlemine çeker. Böylece, okuyucu kızın dış görünüşünü yazarın anlatımına göre kendi başına aklında canlandırabilir. Kukrniksler grubu, bu öykü için betimledikleri illüstrasyonda, Çehov'un anlatmak istediği, güçlü ve iradeli karaktere sahip olan Nadya'nın imajını yaratmayı başarır.

Nişanlı Kız adlı öyküyü okuduğumuzda Nadya, tam da Kukrniksler grubunun illüstrasyonunda yer aldığı gibi, uzun boylu, gururlu duruşu, topuz halinde toplanmış saçları ve ileriye doğru çevrilmiş umutlu bakışları olan genç bir kız olarak gözümüzün önüne gelmektedir.

Kararlı Nadya'nın tam tersi olan duygusal Liza Volçaninova (Misüs), *Asma Katlı Ev* adlı öykünün başkahramanlarından biridir. Çehov, öykünün anlatımı sırasında kızın dış görünüşünün ayrıntılı betimlemesini verir: “*on yedi-on sekiz yaşındaydı..., ince ve solgun, büyük ağzı ve gözleri olan*” ve “*...yakından onun zayıf, gelişmemiş göğsünü, ince omuzları, saç örgüsünü ve zayıf vücudunu gördüm...*”⁵ Bu satırları okurken, Kukrniksler grubunun bu öykü için resmettikleri illüstrasyonda yer alan Misüs'ün betimlemesi ile aynı suret aklımızda canlanmaktadır. Misüs, nazik, kırılğan, temiz bakışı ve çocuksu yüz ifadesini olan genç bir kız olarak gözümüzün önüne gelmektedir. *Asma Katlı Ev* öyküsü için Kukrniksler grubu tarafından resmedilmiş illüstrasyonda, Misüs ile birlikte yapıtın diğer başkahramanı olan ressamın betimlemesi de yer alır. Yapıtın metninde ressamın herhangi bir betimlemesi yoktur. Bundan dolayı Kukrniksler grubu, öyküdeki ressamı betimlerken, sadece kendi görüşlerine göre hareket etmişlerdir. Sanatçılar, kahramanı ince yüz hatları ve düşünceli ifadesi olan genç bir adam olarak betimlerler. Bize göre ise ressam, Kukrniksler grubunun illüstrasyonunda yer alan betimlemeden farklı olarak, duygusal bakışları, yumuşak yüz hatları ve arkaya taranmış saçları olan olgun biri olmalıdır.

⁵ A.e., s. 315.

Çehov'un bir diğerk lirirk öyküsü olan *İyonıç'ın* başkahramanı olan Startsev'in betimlemesi yapıtın son bölümünde yer almaktadır. Bunun amacı, Startsev'in dış görünüşünün olumsuz değışimini göstermektir: "*Startsev daha çok kilo aldı, yağ bağladı, güçlölkle soluk alıyor ve başını arkaya atarak yürüyor.*"⁶ Kukrınıksler grubu, Çehov'un öykülerinde yer alan olay ve kahramanları tamamen aynı özellikleri ile betimlemeyi başarırlar. İyonıç öyküsünü okuduğumuzda, Startsev, Kukrınıksler grubunun illüstrasyonundaki betimlemesi ile aynı olup çok şişman, ilgisiz yüz ifadesi olan ve zor hareket eden yaşlanmış bir erkek olarak gözümüzün önünde canlanmaktadır.

Çehov'un öyküleri, içerik bakımından son derece güçlü edebi yapıtlardır. Kukrınıksler grubu tarafından büyük ustalıkla betimlenmiş illüstrasyonlar ise bu yapıtlara daha da fazla değerk katmaktadır. Çehov'un öyküleri için betimlenmiş illüstrasyonlarda ortaya çıkan lirizm, sanatçıların yaratıcılığının ayırt edici özelliğini oluşturmaktadır. Çalışmamızda incelediğimiz Çehov'un lirirk öyküleri için resmedilmiş illüstrasyonlar, metinler ile eşit değerde olup, yapıtların derinliğini ve gerçek anlamını en doğru şekilde aktarmaktadırlar. Kukrınıksler grubu, Çehov'un lirirk yapıtları için betimledikleri illüstrasyonlarda, daha önceki çalışmalarında eksik olan, karakterlerin psikolojik açıdan ve edebi yapıtın duygusal yorumu ile organik bağlarını elde etmeyi başarırlar.

Kukrınıksler grubu, her yeni çalışmalarında, ileriye doğru bir adım atarlar. Sadece kazandıkları başarıları göz önünde tutmayan grup, hatalarını da her zaman kabul ederek, düzeltmeye çalışırlar. Kukrınıksler grubu, daha önce illüstrasyon betimledikleri bir yapıt için yeni bir çalışma yaptıkları zaman, eskiden göremedikleri unsurları da ekleyerek, yapılanları eleştirel bir tutumla yeniden gözden geçirmektedirler. Çehov'un öykülerinin 1953 yılında çalışılan illüstrasyonları, grubun bu özelliğini açıkça göstermektedir. Sanatçılar, *Nişanlı Kız* öyküsüne karamsar bir hava veren eski illüstrasyonlarından vazgeçip, bunun yerine mutluluk veren ve geleceğe umut ile bakan yeni bir illüstrasyon betimlerler.

⁶ A.e., s. 363.

Çalışmamızda, Türkiye’de bilinmeyen Kukrniksler grubunun üyeleri ve yaratıcılığı hakkında ayrıntılı bilgiler verilerek, tanınmalarına katkı sağlanmıştır. Diğer Sovyet ressamaları arasında Kukrniksler grubu gibi karikatür, resim, portre, peyzaj ve illüstrasyon gibi farklı sanat türlerinde yapıtlar yaratmayı başaran sanatçılar bulmak zordur. Ressamların bu seviyeye ulaşmasında, grup halinde çalışma yöntemleri önemli rol oynar. Nitekim grubun, uzun zaman boyunca ana faaliyet alanları olan karikatür yapıtları da tamamen sanatçıların grup çalışmalarından ortaya çıkar.

Kukrniksler grubunun yaratıcılığı ile edebiyat arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Bu bağlantılar, tezimiz boyunca açıklamaya çalıştığımız üzere Çehov’un *Hüzün*, *Vanka*, *Küçük Köpekli Kadın*, *Asma Katlı Ev*, *İyonuç* ve *Nişanlı Kız* adlı lirik öykülerinde görülmektedir. Edebiyat; kullanılan sözcükler yardımı ile okurda derin etkiler yaratan, okuru, farklı mekânlara ve zamanlara taşıyarak, onu büyük ölçüde etkileyen bir sanattır. Ancak bir edebi yapıt ustaca betimlenmiş illüstrasyonlarla tamamlandığı zaman, bu etki daha da artmakta ve okuduklarının hatırası okuyucunun aklında hep canlı ve taze kalmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde yer alan Çehov’un lirik öyküleri için Kukrniksler grubu tarafından betimlenmiş illüstrasyonlar ve bunların metinlerle bire bir örtüşmesi gösterilerek, edebiyat ve resim gibi iki farklı sanat dalı arasında bağlar kurulduğu ve her ikisinin de birbirini bütünleyebildiği kanıtlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Abakumov, Vitaliy V. v.d.:

- Kukrniksı. Sobraniye proizvedeniy v 4-h tomah: C.I,** Moskva, İzobrazitelnoye iskusstvo,1988.
- _____
- Kukrniksı. Sobraniye proizvedeniy v 4-h tomah: C.II,** Moskva, İzobrazitelnoye iskusstvo,1988.
- _____
- Kukrniksı. Sobraniye proizvedeniy v 4-h tomah: C.III,** Moskva, İzobrazitelnoye iskusstvo,1988.
- Afonin, Mihail :

- “Kukrniksı”, **Smena**, No: 10, Moskva Komsomolskaya Pravda, 1932, s. 19.
- Anonim:

- “A.P. Çehov v knijnih illyustratsiyah” (Çevrimçi) <http://www.allchekhov.ru/illustrations/section.php>, 24 Ocak 2017.
- Anonim:

- (Çevrimiçi) <http://medportal.ru/enc/pediatrics/childinfection/4>, 4 Kasım 2015.
- Anonim:

- “Fundamentalnaya elektronnaya biblioteka” (Çevrimiçi) <http://feb-web.ru/feb/litenc/encyclop/le9/le9-3091.htm>, 8 Kasım 2015.
- Anonim:

- İllüstratsiyi Kukrniksov k rasskazam Çehova,** Moskva, İzogiz, 1954.
- Anonim:

- “Narodničestvo”, Mega entsiklopediya Kirilla i Mefodiya, (Çevrimçi) <http://megabook.ru/article/Narodnichestvo>, 1 Aralık 2016.
- Anonim:

- “Tsaritsıno Muzey-Zapovednik”, (Çevrimiçi) <http://www.tsaritsynomuseum.ru>, 7 Kasım 2015.
- Arhangelski, Aleksandr N.:

- Russkiy yazık i literatura. Literatura, Çast 2,** Moskva, Drofa, 2013.
- Aykut, Altan:

- “Anılarda Çehov”, **Çehov’dan sonraki yüzyıl,** İstanbul, İstanbul Üniversitesi

- Edebiyat fakültesi, 2004, s. 8-13.
- Behramoğlu, Ataol: “Sunu”, **Çehov’dan sonraki yüzyıl**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi, 2004.
- Belkin, Abram A.: “Çehov Anton Pavloviç”, **Bolşaya sovetskaya entsiklopediya**, Moskva, Bolşaya sovetskaya entsiklopediya, 1957, s. 277-280.
- Bıkova, Nadejda G.: “Rasskazı A.P. Çehova”, (Çevrimiçi) <http://scicenter.online/russkiy-/byikova-rasskazyi-yazyikchehova-98002.html>, 29 Aralık 2016.
- Berdnikov, Georgiy P.: “Çehov”. **İstoriya vseмирnoy literaturı, C.8**, Moskva, Nauka, 1994, s. 35.
- Çehov, Anton P.: **Dama s sobaçoıy**, Moskva, Detskaya Literatura, 2014.
- _____ **Pisma 1888-1889, C. 21**, Moskva, Nauka, 1976, s. 158.
- _____ **Sobraniye soçineniy, C. 11**, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1964, s. 25.
- _____ **Rasskazı. Povesti. Pyesi**, Moskva, Detskaya Literatura, 1999.
- Çernısyova, Svetlana V. : “Funktsii povtorov v proze A.P. Çehova”, (Çevrimiçi) <http://cheloveknauka.com/funktsii-povtorov-v-proze-a-p-chehova>, 15 Ocak 2017.
- Çudakov, Aleksandr P.: **Anton Pavloviç Çevoh**, Moskva, Prosvesçeniye, 1987.
- _____ **Poetika Çehova**, Moskva, Nauka, 1971.
- Demosfenova, Galina L.: **Kukrınıksı İllüstratorı**, Moskva, İskusstvo, 1956.
- Domanskiy, Yuriy V.: “Struktura prostranstva v rasskazah Çehova”, (Çevrimiçi)

<http://my-chekhov.ru/kritika/domansky/doman2.shtml>, 13 Ocak 2017.

Fedosova, Yuliya V.:

“Rasskaz A.P.Çehova ‘Nevesta’ v sisteme realno-istoričeskikh i mifologičeskikh koordinat”, **Nauçnyy Jurnal Vestnik VGU**, Seriya: Filologiya.Jurnalistika, No:2, 2008, s. 140.

Fokina, İrina P.:

“Analiz rasskaza A.P.Çehova ‘İyonıç’” (Çevrimiçi) <http://teacherjournal.in.ua/predmeti/mirovaya-literatura/2665-analiz-rasskaza-a-p-shkilni-chekhova-ionych>, 7 Şubat 2017.

Gertsenberg, Vera:

“Kartina hudojnikov Kukrınikov “Konets”i yeyo tvorçeskaya istoriya”, (Çevrimiçi) http://artpoisk.info/article/kartina_hudozhnikov_kukryniksy_konec_i_ee_tvorcheskaya_istoriya, 10 Haziran 2016.

Gorki, Maksim :

“A.P. Çehov”, “**A.P. Çehov v vospomınsniyah sovremennikov**”, Nina. İ. Gitoviç, Moskva, Hudojestvennaya Literatura, 1986, s. 510.

Gromov, Leonid P.:

Realizm A.P. Çehova vtoroy polovini 80-h godov, Rostov-na-Donu, Rostovskoye knijnoye izdatelstvo, 1958.

Gromov, Mihayil:

Kniga o Çehove, Moskva, Sovremennik, 1989.

Hlebnikova, Mariya :

“Vozvişennaya lirika”, **Velikiy hudojnik A.P. Çehov**, Rostov-na-Donu, Rostovskoye knijnoye izdatelstvo, 1959, s. 172-179.

İn, Pavel:

“Hudojnik-Kukrıniks Mihail Kupriyanov”, (Çevrimiçi) <http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/890-kupriyanov.html>, 2 Kasım 2015.

-
- “Porfiry Krilov”, (Çevrimiçi)
<http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/629-krilov.html>, 5 Kasım 2015.
-
- “Nikolay Sokolov”, (Çevrimiçi)
<http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/1014-sokolov.html>, 8 Kasım 2015.
- Kamenski, Aleksandr: “Kukrniksı. Politıçeskaya satira 1941-1945”, (Çevrimiçi) <http://old-crocodile.livejournal.com/81694.html>, 2 Haziran 2016.
- Kargapoltsev, Sergey: “Sokolov Nikolay Aleksandroviç”, (Çevrimiçi) http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=9056, 9 Kasım 2015.
-
- “Porfiry Krilov”, (Çevrimiçi)
http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=10672, 5 Kasım 2015.
- Katayev, Vladimir B.: **A.P. Çehov. Entsiklopediya**, Moskva, Prosvesçeniye, 2011.
- Kemenov, Vladimir S.: “Kukrniksı”, **Statyi ob iskusstve**, Moskva, Prosvesçeniye, 1956, s. 99-116.
- Kidyaeva, Svetlana G., Leonidova, Olga Y.: “Priroda glazami A.P. Çehova”, (Çevrimiçi) <http://www.openclass.ru/node/271994>, 28 Aralık 2016 .
- Kotov, Anatoliy K.: “Predisloviye”, **A.P. Çehov v vospominaniyah sovremennikov**, Moskva, Hudojestvennaya literatura, 1960, s. 15.
- Kojevnikova, Natalya A.: “Povtor kak sposob izobrajeniya personajey v proze A.P. Çehova”, **Literaturniy tekst: problemi i metodi issledovaniya. Sbornik nauçnih trudov**, Vıpusk 4, Tver, Tverskoy gosudarstvenniy universitet, 1998, s. 56.
- Kukrniksı: **Vtroyom**, Moskva, Sovetskiy Hudojnik,

- 1975.
- Kurdümova, Tamara F. v.d.: **Literatura 10 klass**, Moskva, Drofa, 2007.
- Kutuzov, Aleksandr G. v.d.: **V mire literaturı**, Moskva, Drofa, 2006.
- Lebedev, Yuriy V.: **Russkiy yazık i literatura, 2 çast**, Moskva Prosvesçeniye, 2016.
- Ledenev, Aleksandr V.: “Proza A.P. Çehova”, (Çevrimiçi) <http://scicenter.online/russkiy-yazyik/ledenev-proza-chehova-97997.html>, 27 Aralık 2016.
- Markoviç, Vladimir M: **Çelovek v romanah İ.S.Turgeneva**, Leningrad, Leningradskiy universitet, 1975.
- Markuşeviç, Aleksey İ.: **“Detskaya entsiklopediya”, C. 12**, Moskva, Prosvesçeniye, 1968, s. 327-328.
- Novikova, Natalya: “Mihail Kupriyanov ‘Ku’ iz Kukrıniksov”, (Çevrimiçi) http://bagira.guru/index.php?option=com_content&Itemid=543&id=554&view=article, 2 Kasım 2015.
- Papernıy, Zinoviyy S.: “Çehov Anton Pavloviç.” **Kratkaya literaturnaya entsiklopediya, C.8.**, Moskva 1975, Sovetskaya entsiklopediya, s. 139-140, s. 483-495.
- Parkayeva, Svetlana N.: “Hudojestvennoye svoeobraziye rasskazov A.P. Çehova”, (Çevrimiçi) <https://infourok.ru/hudozhestvennoe-svoeobraziye-rasskazov-apchehova-899070.html>, 28 Aralık 2016.
- Pistunova, Aleksandra M.: **Edinosuşnaya troyitsa**, Moskva, Sovetskaya Rossiya, 1978.
- Polotskaya, Emma A.: **Puti çehovskih geroyev:kniga dlya uçaşihşya**, Moskva, Prosveşeniye, 1983.
- Pospelov, Nikolay İ., Şabliovskiy, **Russkaya Literatura: Uçebnik dlya VIII klassa sredney shkoli**, 8. bs.,

- Pavel V., Zerçaninov, Aleksandr A.: Moskva, Uçpedgiz, 1948.
- Rebel, Galina.: “Dom s mezoninom:Turgenevskoye v tvorçestve A.P. Çehova”, **Filolog**, No:23, 2013, s. 35.
- Roskin, Aleksandr: **Çehov**, Moskva, Detskaya literatura, 1939.
- Skibina, Olga M.: “Proza A.P.Çehova 1896-1903.Problemı poetiki, **Biblioteka Dissertatsiy**” (Çevrimiçi) <http://www.dslib.net/russkaja-literatura/proza-a-p-chehova-1896-1903-gg-problemy-pojetiki.html>, 5 Ocak 2017.
- Skorohodova, Elena N.: “Süjetno-fabulnaya organizatsiya rasskaza A.P. Çehova ‘Dama s sobaçkoy’ ”, (Çevrimiçi) <http://elenaskor.rusedu.net/post/2634/20736>, 20 Ocak 2017.
- Stepanov, Andrey D.: **Problemı kommunikatsii u Çehova**, Moskva, Yazıki Slavyanskoy Kulturi, 2005.
- Sobolev, Yuriy V.: **Çehov-Jizn zameçatelnih lüdey**, Moskva, Jurnalno-Gazetnoye İzdatelstvo, 1934.
- Sokolova, Natalya: **Kukrniksı**, Moskva, Sovetskiy Hudojnik, 1955.
- Suhih, İgor N.: “Problemı poetiki A.P. Çehova, Leningrad 1987, Leningradskiy Universitet”, (Çevrimiçi) <http://apchekhov.ru/books/item/f00/s00/z0000039/st008.shtml>, 10 Ocak 2017.
- Titarenko, Elena A., Hadıko, Yekaterina F.: **Literatura v shemah i tablitsah**, Moskva, Eksmo, 2012.
- Trubinovskaya, Natalya: “Kukrniksı iz Vhutemasa”, (Çevrimiçi) <http://www.chronoton.ru/past/bio/kukryniksy>, 20 Mayıs 2016.
- Tsileviç, Leonid M.: “Povestvovatel v çehovskom rasskaze”, **A.P.Çehov. Entsiklopediya**, Moskva,

Prosveşeniye, 2011, s. 280-281.

Yefimov, Boris,
İyoffe, Mark:

“Kukrniksı”, (Çevrimiçi)
<http://art.sovfarfor.com/izobrazitelnoe-iskusstvo/kukryniksy>, 20 Mayıs 20160880_2, 3 Kasım 2015.

Yermilov, Vladimir V.:

Çehov, Moskva, Molodaya gvardiya, 1946.

Zafer, Zeynep:

Anton Çehov’un öykü sanatı, İstanbul Cem yayınevi, 2002.

EKLER

Resim 1: Kukrniksler grubu, **Tanya**, Tretyakov Galerisi, Moskova, 1942-1947, 159x241 cm., Tuval üzerine yağlı boya.

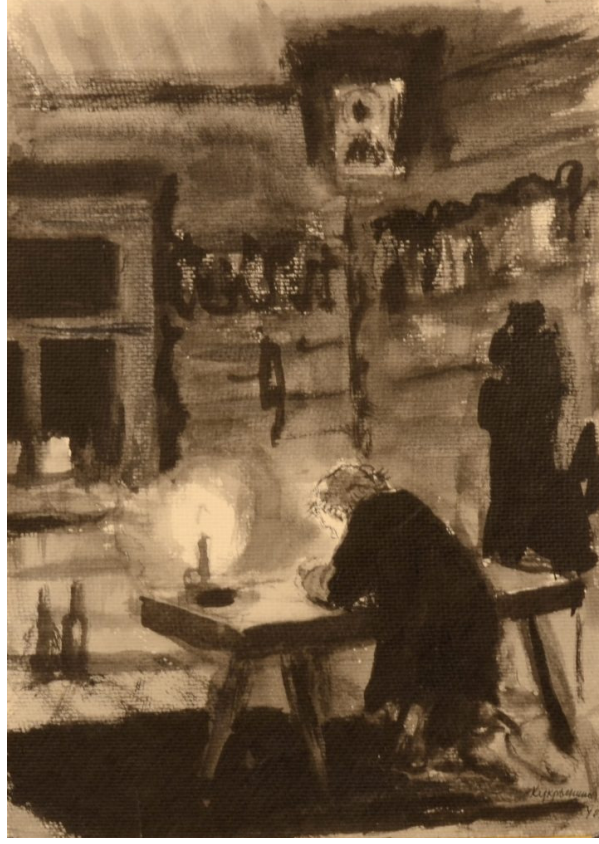
Resim 2: Kukrniksler grubu, **Novgorod'dan Faşistlerin Kaçışı**, Rus Müzesi, Peterburg, 1944-1946, 200x300 cm., Tuval üzerine yağlı boya.

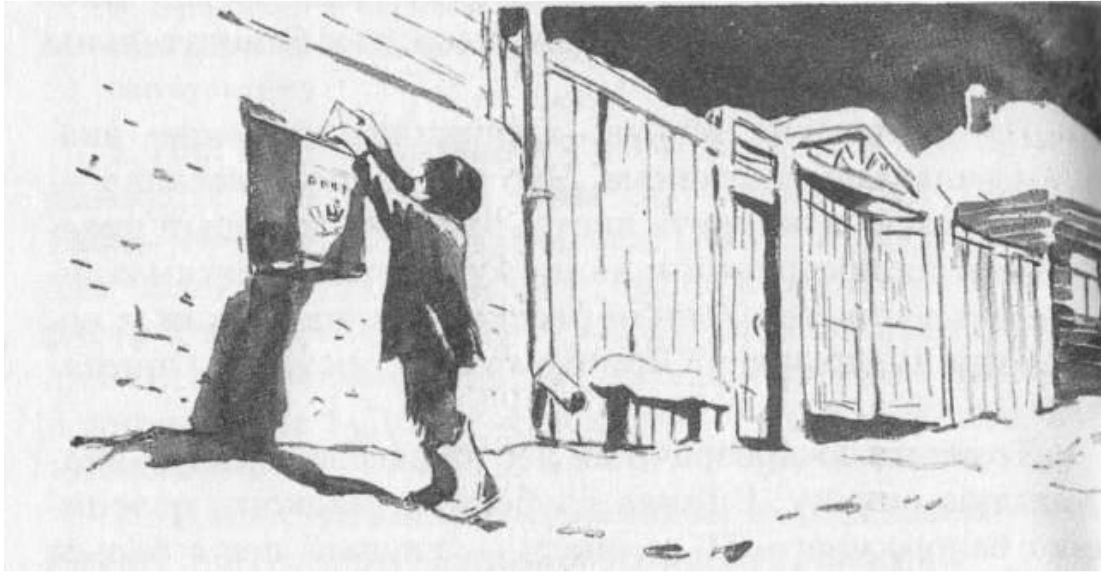
Resim 3: Kukrniksler grubu, **Son**, Tretyakov Galerisi, Moskova, 1947-1948, 200x251 cm., Tuval üzerine yağlı boya.

Resim 4: Kukrniksler grubu, **Hüzün**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 5: Kukrniksler grubu, **Vanka**, İllüstratsii Kukrnikov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 6: Kukrniksler grubu, **Mektubun Gönderilmesi**, İllüstratsii Kukrnikov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 7: Kukrniksler grubu, **Anna Sergeyevna**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 8: Kukrniksler grubu, **Aile ile Birlikte Bir Akşam**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 9: Kukrniksler grubu, **Oteldeki Buluşma**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 10: Kukrniksler grubu, **Buluşma**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 11: Kukrniksler grubu, **Oteldeki Buluşma**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 12: Kukrniksler grubu, **Anna Sergeyevna'nın Moskova'ya Gelişi**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 13: Kukrniksler grubu, **Sahilde**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 14: Kukrniksler grubu, **Anna Sergeyevna'ya Eşinden Gelen Bir Mektup**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

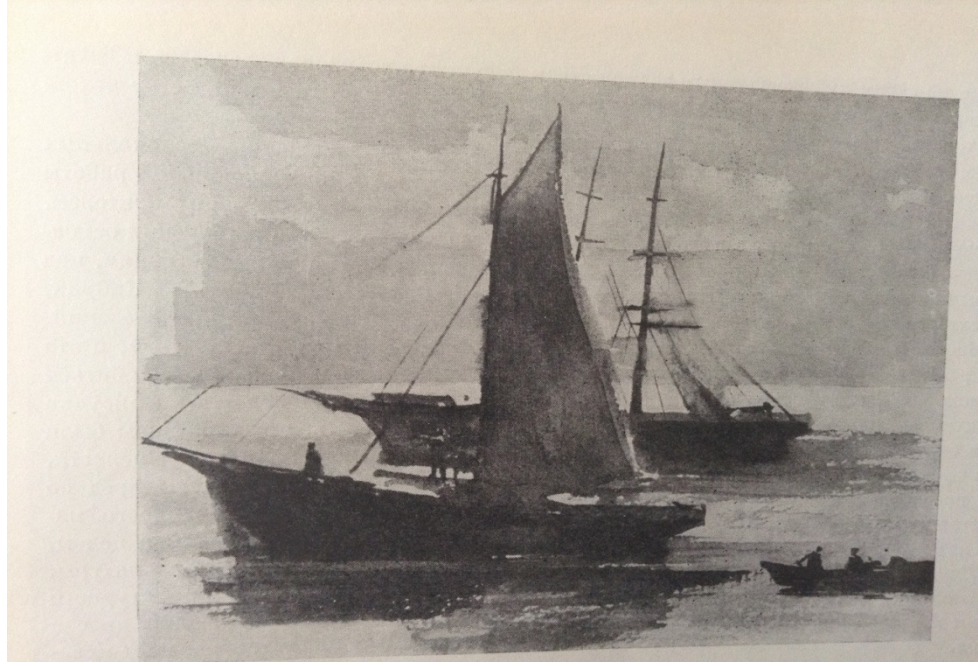
Resim 15: Kukrniksler grubu, **İlk Tanışma**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 16: Kukrniksler grubu, **Deniz Kenarında**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 17: Kukrniksler grubu, **Mendirekte Bir Akşam**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 18: Kukrniksler grubu, **Denizdeki Kayıklar**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 19: Kukrniksler grubu, **Kızıl Meydan'da**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 20: Kukrniksler grubu, **Veda**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 21: Kukrniksler grubu, **Tiyatroda Beklenmedik Karşılaşma**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

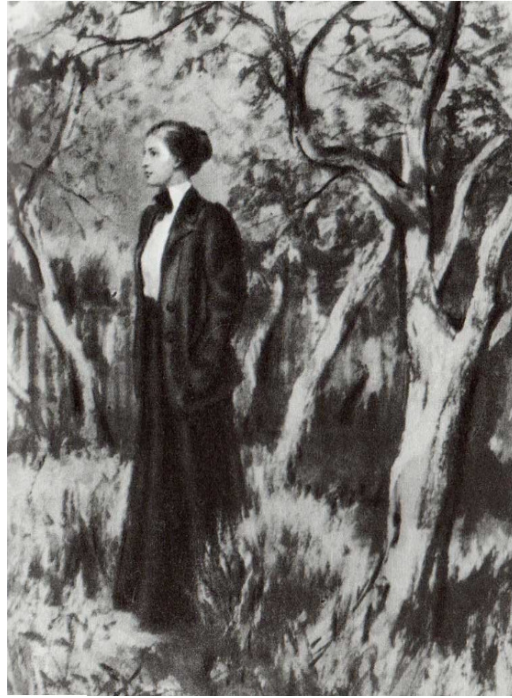
Resim 22: Kukrınıksler grubu, **A.S. Puşkin'in Anıtının Önünde**, İllüstratsii Kukrınıkov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 23: Kukrınıksler grubu, **Misüs ve Ressam**, İllüstratsii Kukrınıkov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.

Resim 24: Kukrniksler grubu, **İyonıç**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskova, İzogiz, 1954.

Resim 25: Kukrniksler grubu, **Nadya**, İllüstratsii Kukrniksov k rasskazam Çehova, Moskva, İzogiz, 1954.